

Yeesus opor eliwa fain Luk-ke siisimok

Miimow opora

Luk Pol uuwow epaskun. Yeesus maa muutitik onomakek nain wi eena mokok onaiya urufamik nain-ke maakiwkin siisimok. Luk opor eliwa siisimok nain feenap, Yeesus waisow wi Isrel wia aawemi owow oko emeria mua pun wia aawok. Ona uuwowa onoma wuami wia maakek, “Ewar Eliwa-ke kema yieya yo Mua Maneka opor eliwa wi emeria mua samora nain wia maakem-miawiyem,” naap maek (4.18). Ne makena, wi emeria mua pina sira-sira-pa ikemik nain wia kemalep wia saliwak, Luk nain siisimok.

Maa unowa Yeesus onam-ikua nain ona teeria o ookam-miemik nain urufap kemelam-ikemik. Feenap, ona onak Maria eena o muukarek nain wi emeria mua nain urufap kemelamik (1.42-48 ne 2.10). Ne opora kapa welawami siisimok nain feenap, Yeesus wia piipup owow iinan urupok nain urufap manek akena kemelamik (24.52).

Yeesus miiwa-pa ikok uuwowa ne sira kamenap onam-ikua nain wi papako siisimemik nain nanar papako me wiar siisimemik. Ne Luk-ke waisow nanar unowa nain wiar siisimok.

Ne wi aposel uuwowa opora nain pun Luk-ke siisimok. Eena Yeesus iinan urupeya ona teeria-ke uuwowa wiar onam-miemik opora nain.

1 ¹Aria, Tiofilus, maa unowa iiriw yiar imenarek nain mua unowa nain urufap siisimemik. ²Onoma-pa imenar-ikiwok naap. Maa imenarek nain mua papako-ke wiena mokok onaiya urufap maiwkin opora nain ookamik. Wi mua unowa nain Mua Maneka mauwowa-pa ikemik, ne wis-ke opora fain yiemik. ³Naapeya yos pun nanar fain siisimep no sesekominen. Maa imenarek nain opor onoma fain kakeniw akena wia nokarep siisimiyem. ⁴Naapeya no eliw amisarinan, opora nefa maakemik fain maken akena.

Yon Baptais imenarek nain opora

⁵Iiriw Yuuda owow saria Erot ikowa-pa, pris oko-ko nan ikua, unuma Sekaraiya, o Abiya kerekera-ke, ne wi teeria nain tempel kooru uuwow

mua-ke. Ona emeria pun Aron nembesir-ke, unuma Elisabet. ⁶Wiam erup Mua Maneka mokok epa-pa eliw akena ikemik. Mua Maneka sira ne opora wiar ookap sira kakeniw ikemik. ⁷Nain wiam erup muuka marew ikemik, wi oram ikok panemik.

⁸⁻⁹Ne iir oko-pa Sekaraiya wienna teeria unow onaiya mauwowa wiar kerereya tempel kooro ikiwemik. Ne Mua Maneka mokok epa-pa wienna uuwowa sira ookami Sekaraiya pepekiwkin tempel koor kemena ikiwok, maa tana ikin eliwa kuumemi kawus wuowa naep. ¹⁰Ikiwep ikaeya emeria mua unowa epa maneka-pa ikok Mua Maneka farem-ikemik. ¹¹Ne Sekaraiya koor kemena-pa nan ikaeya Mua Maneka ensel-ke wiar imenarek. Imenarep maa wuowa esimsa mamaiya, asow ekeria-pa wiar iimarep ikua. ¹²Ensel urufap soranemi mia fufuep kema unu-unowa wuak. ¹³Ne ensel-ke maakek, “Sekaraiya no me keker opa. Moram iiriw no Mua Maneka farep nokaren nain opora nefa miimak. No emeria ikoka uroma wuap muukarinon, muukareya muuk unuma Yon nae. ¹⁴No manek akena kemelinan, ne emeria mua unowa pun kemelikuan. ¹⁵Muuka nain Mua Maneka mokoka-pa unum maneka ikainon. Onak uroma-pa wiar ikaeya Mua Maneka Ewar Eliwa o wiar ikainon. Arimep wain eka ne eka kekanowa oko me eniminon. ¹⁶Ikoka os-ke wi Isrel emeria mua wia maakeya kema kirep Mua Maneka ookikuan. ¹⁷Ne profet Elaiya sira ne kekanowa saarik ikok miimep ikaeya Mua Maneka mua eena sesekowa maep-puak nain ikoka imenarinon. Sira feenap oninon, mua unowa kema wia kiripeya wienna muuka wiemiya kema eliw wia ikaikuan, ne mua opora fienimik nain, wi kema kirep mua kakeniw ikaimik nain sira wiar aawikuan. Os-ke wia kakeneya, kakenarep ikok Mua Maneka mua eena sesekowa maep-puak nain ekapowa arep ikaikuan.” Ensel-ke Sekaraiya naap maakek.

¹⁸Naeya maakek, “Yo kamenap amisarinen, no opora fain maken-i e weetak? Moram yo emeria ikos panemik.”

¹⁹Naeya ensel-ke maakek, “Yo ensel Gabriel-ke, yo anane Mua Maneka wameiya ikaiyem. Ona efa sesekeya opor eliwa fain nefa maakowa ekapem. ²⁰Aria, yo opora fain makena-ke me efar nain, naapeya no aakunowa marew naap ikok ikip emeria nefar muukareya iiwawun aakuninan,” ensel-ke naap maakek.

²¹Aria Sekaraiya tempel koor kemena-pa epa ekam-ikaeya wi emeria mua o arewap ikok kema unowa wuam-ikemik, maa mauwa-ke imenareya senam akena epa ekam-ikaiya noma! ²²Naap ikok o oromi me aakunek. Aakunowa me pepeki, naapeya wapeniw wia maakem-ikua. Naeya maemik, “Tempel koor kemena-pa maa onaiya-ko urufak,” naap maemik. ²³Naap ikok, Sekaraiya mauwowa epa wiar weesereya, ona owowa ikiwok.

²⁴Naap ikok ona emeria Elisabet uroma wuak. Uroma wuap siiwa ikur kooro-pa muutarep ikua. ²⁵Feenap maek, “Yo me muukarem-ikem nain

wi unowa mokoka-pa emina ururem-ikem. Nain Mua Maneka-ke efa kemaleya uroma wuap aakisa emin ururowa efar weeserek.”

Ensel-ke Maria maakek, Yeesus ikoka imenarinon

²⁶Siiwa ikur Elisabet urom onaiya ikaeya Mua Maneka-ke ensel Gebriel sesekeya Galili kame owow oko ikiwok, unuma Nasaret. ²⁷Wiip takira eliwa oko mua pepekimep-puomamik nain wiar imenarek, unuma Maria. Mua nain unuma Yosep, ne Dewit nembesir teeria-ke. ²⁸Aria Gebriel-ke imenarep Maria maakek, “Amirika, Mua Maneka no nefa kookaliya.” ²⁹Naeya opora nain miimap samor soranep kema unu-unowa arep maek, “Opora fain kamenap nain-ke?” ³⁰Ne ensel-ke maakek, “Maria, no me keker opa. Mua Maneka nefa kookalep nefamiya ikaiya. ³¹No ikoka uroma wuinan. Uroma wuap muukaremi muuka unuma Yeesus nae. ³²O ikoka unum maneka ikainon. Ne feenap maikuan, Iinan Mua Maneka Muuka-ke. Ne ikoka Mua Maneka-ke owow saria wuinan, iiriw ona nembesir Dewit ikua naap. ³³Yekop nembesir teeria os-ke saria wiar ikainon. Ne anane naap wia urufam-ikainon.” Ensel-ke naap maakek. ³⁴Naeya maek, “No naap maen nain ikoka kamenap efar imenarinon? Yo oram ikem, yo me muewem.” ³⁵Naeya ensel-ke maakek, “Ikoka Ewar Eliwa nefar oraeya Mua Maneka kekanowa-ke nefa wakesimeya uroma wuinan. Naapeya no muuka nain ikoka feenap maikuan: Mua Maneka o pepekimok nain-ke, ne Mua Maneka Muuka-ke. ³⁶Ne nena noopan Elisabet panek, nain muuka uroma-pa wiar ikua. Iiriw maem-ikemik, o muukarowa me pepeki naemik, nain aakisa urom onaiya ikua. Ne siiwa ikur iiriw ikiwok. ³⁷Mua Maneka onowa maek nain onowa me pepeki-ko me ikua.” ³⁸Ne Maria-ke maek, “Yo Mua Maneka uuwow emeria-ke. No maen naap eliw efar imenarinok.” Aria naap maeya piipuap ikiwok.

Maria ikiwep Elisabet urufak

³⁹Naap ikok iir oko Maria ona owowa piipuap ewur akena ema owowa wiar ikiwok. Ema unowa nain Yuudia kame-pa ikua. ⁴⁰Ikiwep owowa wiar fuunep Sekaraiya koora wiar ekap woopan Elisabet urufap amirika naakek. ⁴¹Elisabet-ke Maria amirika naeya miimap muuka uroma-pa wiar ikua nain-ke patanemi galiwarek. Ne Ewar Eliwa-ke Elisabet kema iweya ⁴²kerewa maek, “Mua Maneka kema eliwa nieya no eliw ikon, ne no unuma nain emeria unowa wia nomakek. Muuka no uroma-pa nefar ikua nain pun Mua Maneka-ke kema eliwa iwinon. ⁴³Yo emeria oram-ke, ne no yena Maneka onak-ke yo efar ekapon. ⁴⁴No kererep amirika efa naeya nefa miimamkun muuka uroma-pa efar ikua nain kemelap patanemi galiwarek. ⁴⁵No emeria opor miimowa-ke, Mua Maneka nefa maakek naap oninon nain eliw naen, naapeya Mua Maneka kema eliwa niinon.”

Maria ona someka

⁴⁶Ne aria Maria-ke maek,

- “Yo Mua Maneka unuma fakeriyem,
 47 O efa aawow mua-ke, ne os-ke anane efa asipeya kema eliw w ikaiyem.
 48 Yo emeria oram-ke, nain ona uuwow emeria efa wuap efa kemalek.
 Naap oneya ikoka emeria mua unowa efa maikuan, Mua Maneka-
 ke kema eliwa iwok, naap efa maikuan.
 49 Moram Mua Maneka kekanowa nain-ke maa maneka onomakomek,
 o unuma eliw akena.
 50 Emericia mua o opora wiar miimimik nain wia kemaliya, wiena
 muuka, wiimasip ne nembesir pun naap akeniw ikiwem-ikainon.
 51 Mauwowa kekanowa oniya, ne mua unowa wiena unuma wiam
 purupimik nain wia iirareya bauraromakemik.
 52 Wi owow saria os-ke unuma wia poraiya, ne mua unum marewa
 nain wia fakeriya.
 53 Wi mua wuailimik nain maa eliwa wieya pepekerimik. Ne mua maa
 unowa wiar ikomakek nain, oram wia sesekeya ikiwimik.
 54 I Isrel ona uuwow mua wiar ikemik nain yia asipak, yia kemalep me
 yia piipuk.
 55 Yiena nembesir Abraham ame wia maakek naap, ‘nena teeria ne
 nena nembesir teeria anane nia urufinen,’ naap maep naap oniya.”
 Maria someka naap awok.
 56 Aria siiwa arow nan Elisabet wameiya ikok kiiriw kirep ona owowa
 ikiwok.

Elisabet muukarek

57 Naap ikok Elisabet uroma yakiemi muuka muukarek. 58 Mua Maneka
 o kemalek nain muukareya ona owow epaskun ne ona samapora opora
 miimap unowiya kemelamik. 59 Ne sande kuisow ikiweya muuka mia kanima
 puukowa naep unowiya ekapemik. Ne ona wiawi unuma Sekaraiya iwu
 naep maemik. 60 Ne onak-ke maek, “Weetak, unuma Yon naiyen.” 61 Naeya
 maakemik, “Ni niam erup niena samapora unuma naap-ko me niar ikua.”
 62 Naap maemi wapeniw wiawi nokaremik, muuka unuma kamenap farinan.
 63 Ne maa siisimow maa-ko pekapomuk naep wapeniw wia maakeya pekapep
 iwiwkin feenap siisimok, “Unuma Yon.” Naap oneya kema unowa wuamik.
 64 Naap siisimep-puap ona omaiwa wiar kakenareya kiiriw aakunemi
 Mua Maneka unuma fakerak. 65 Ona owow epaskun naap urufap kema
 tootonemik. Ne opora nain manekarep ikiwep Yuudia kame ema owow
 unowa wiar kerereya nain uuwunemik. 66 Mua unowa opora nain miimap
 kema suuwap maemik, “Muuka nain ikoka arimep mua kamenap ikainon
 noma?” Naap maemik. Moram Mua Maneka kekanowa o wameiya ikua.

Sekaraiya ona someka

67 Aria Sekaraiya Ewar Eliwa-ke kema iweya profet saarik maek,

- 68 “I Maneka unuma fakeriyen, yiena Isrel Mua Maneka. Moram ona i yia kema suuwam-ikok kiiriw yia aawok.
- 69-70 Opora iiriwiw ona profet unowa wieya wiar maemik nain aakisa makena arek. Ona uuwow mua Dewit nembesir teeria murarowa-pa imenarimik nain mua eliwa ne kekanowa iimarowak, nainiw yia aawowa nain.
- 71 Os-ke i iiwua ne wi mua urom meka yia onimik nain wapena-pa wiar ikemkun yia aawinon.
- 72-73 Naap onami yiena nembesir unowa wia kemalep ona opor makena ne eliwa iiriw ona wia maakep koonowak nain kema suuwap maa imenak. Opor maken akena nain iiriw yiena nembesir Abraham maakep koonowak nain.
- 74-75 Ne yiena iiwua wapena-pa yia aaweaya i keker opowa marew, o kema suuwami mauwowa eliw wiar opiyen, opora wiar kema suuwami sira eliwa-pa ikaiyen, miiwa-pa feek ikok ona yia urufam-ikaeya naap onam-ikaiyen.
- 76 Muuka, no ikoka naap nefa unufikuan, Mua Maneka Iinan Akena ona profet eliwa-ke, naap nefa maikuan. No ikoka miimep yiena Maneka era eepominan.
- 77 Era eepomaya os-ke imenarep pina yia iiraromami Mua Maneka wiar ikiwowa era yia ofakowinon.
- 78 Moram Mua Maneka ona yia kemalep ikoka o sesekeya epa wiimow parina saarik iinan-pa yiar ekapinon.
- 79 Ne i mua kokoma-pa ikaimik nain ne umowa keker opimik nain parina yiinon. Ikoka os-ke sigar yia opomaya sira eliwa-pa ikaiyen.”

Sekaraiya someka naap awok. ⁸⁰Naap ikok muuka nain arimep kema suuwowa eliwa aawep kekanek. Arimep ikiwep epa asia nomon manekiw nan ikua, ikoka wi Isrel mokok epa-pa ariman arinon.

Yeesus imenarek
(*Matiu 1.18-25*)

2 ¹Naap ikaeya Rom saria maneka Ogastus-ke ona woos mua wia maakeya owow unowa emeria mua unuma wiar aawemik. ²⁻³Iiriw unuma-ko me wia aawem-ikemik. Ne Siria kame Kuirinius anim onoma ikowa-pa, emeria mua unuma wiar aawowa iir nain onoma wuamik. Ne wi unowa wiena owow onoma ikiwiwkin unuma wiar siisimemik. ⁴Aria Yosep Dewit nembesir teeria-ke, ne wi unuma wuau naep Maria ikos ikiwemik. Maria eena o pepekimep-puomamik emeria nain. Wi Nasaret owowa piipuap Yuudia kame ikiwemi ona nembesir Dewit owowa Betlehem ikiwemik. ⁵Maria urom onaiya ikok ikiwemik. ⁶Wi ikiwep owowa nan ikaiwkin Maria uroma yakiowa epa wiar mamaiyarek. Inow koora epa

sesa wuap inimik nain epa taaney a wiam erup koor oko bulmakau pika-pa inemik. Nan ikok Maria uroma yakiek. ⁷Muuka muukarep konima aawep wasiep bulmakau maa enimiya ika-pa nan inawap wuak.

⁸⁻⁹Aria epa ara oko-pa wi sipsip urufow mua uura epa maneka-pa sipsip urufam-ikaiwkin Mua Maneka ensel-ke wiar imenarek. Mia parina onaiya wiar imenareya urufap keker opamik. ¹⁰Ne ensel-ke wia maakek, “Ni me keker opaka. Ni miimeka, yo opor eliwa nia pekapomiyem. Opor eliwa fain emeria mua miimap kemelikuan. ¹¹Feenap, aakisa fan Dewit owowa-pa emeria oko muuka muukarek. Muuka nain ikoka pina niar iirarow mua ikainon. O Kraiss-ke ne yiena Maneka-ke. ¹²Ni ikiwemi feenap urufap amisarowen, muuka nain konimiw wasiep bulmakau maa enow ika-pa inawap wuiwkin ikua. Naap urufap-na amisareka, muuka maemik nain makena faneka.” ¹³Naap maep ikaeya ensel kerew akena iinan-pa imenaremik. Ne Mua Maneka unuma fakerami maemik,

¹⁴“Mua Maneka unuma fakeriyen. Wi mua Mua Maneka wia kemaliya nain riirinowa marew kema eliwuw ikaikuan.”

Faremi naap maemik.

¹⁵Ne wi teeria nain wia piipuap kiiriw iinan urupemik. Urupiwkin wi sipsip urufow mua wi-wieni wia aakunemi maemik, “Arika, i Betlehem ikiwep maa imenarek nain-ko urufikua, Mua Maneka ensel sesekeya yia maakek nain.” ¹⁶Wi iikirap ipetar-ikiwemik. Ikiwep koor fuunep Maria Yosep ikos wiena muuka wameiya ikaiwkin wia urufamik. Muuka nain bulmakau maa enow ika-pa inawap wuiwkin ikua. ¹⁷Naap urufap opora manekamik, ensel-ke opora wia maakek naap. ¹⁸Mua unowa opora nain miimap soranep kakaemik. ¹⁹Aria Maria pun opor unowa nain miimap ona kema-pa nain kema suuwam-ikua. ²⁰Ne wi sipsip urufow mua kirep ikiwemi Mua Maneka unuma fakeram-ikemik. Moram maa unowa urufamik ne miimamik nain ensel wia maakek naapiw akena imenarek.

²¹Sande kuisow ikiweya muuka nain mia kanima puukomami unuma Yeesus naemik. Onak uroma marew ikaeya ensel-ke muuka unuma Yeesus iwok.

Simeon Ana ikos Yeesus tempel koor-pa urufamik

²²Yeesus onak muukarep ikok epa maneka orowa epa wiar pepeke ereya, mua ikos muuka aawep Yerusalem pikiwemik. Moses sira wuak nain ookami Mua Maneka iwiyen naemik. ²³Moram Mua Maneka sira kekanowa siisimemik nain feenap,

“Muuka ookikir akena muukarimik nain Mua Maneka iweka.”

(Eksodas 13.12)

²⁴Wi Mua Maneka sira maek naap ookami patiru naep ibiamun onaiya ikiwemik. Sira-ke naap maek, ibiamun kia gelemuta erup-i e oko ibiamun muuka erup naap aawep patireka.

25-26 Aria mua oko Yerusalem-pa ikaiya, unuma Simeon, o mua kaken eliwa-ke ne Mua Maneka sira wiar ookam-ikua. Ne mua oko-ko Isrel yia aawowa nain arewap ikua. Ne Ewar Eliwa anane o wameiya ikaiya. Wameiya ikok iiriw kema-pa maakek, “Simeon no ewur me uminan, weetak. Mua Maneka Krai sesekiya nain urufap-puap uminan,” naap maakek. 27Ne iir nain Ewar Eliwa-ke kema iweya tempel kooro ikiwok. Yeesus onak wiawi sira ookami muuka sira-ko onu naep pekapiwkin 28os-ke wiar aawep kemenimep, Mua Maneka unuma fakerami maek,

29 “Yiena Maneka, yo nena uuwow mua-ke, aakisa kema eliwa naap ikok uminen, iiriw efa maaken naap.

30 Moram yena kakeniw mokoka-pa muuka fain urufam, muuka eena ikoka yia aawinon nain.

31 Nos-ke naap onan, owow unowa emeria mua unowa urufuk naep.

32 O parina saarik, ikoka owow oko teeria unowa parina wieya amisa aawikuan, ne i Isrel teeria unum maneka yiinon.”

33 Simeon Yeesus opora naap maeya onak wiawi ikos kema unu-unowa wuamik. 34-35 Ne Simeon-ke ni kema eliwiw ikeka naep-puap kiiriw Maria maakek, “No miime. Mua Maneka-ke muuka fain naep pepekimok, i Isrel mua unowa o opora wiar fienimik nain wakikuan, ne mua unowa o opora wiar miimimik nain eliwa ikaikuan. O ikoka ariman ikaeya mua unowa opora wiar firekimik nain wiena kema suuwowa samora nain ariman wiar arinon. Ne no onak pun ikoka kema peelalinan.” Simeon-ke naap maakek.

36 Ne oko, Mua Maneka profet emeria oko nan ikua, unuma Ana. O Fanuel wiipa-ke, wi Aser nembesir teeria-ke. Emeria nain iiriw wiip takira ikok muewep mokoma ikur okaiwi-pa erup mua wameiya ikua. 37 Naap ikok mua wiar umeya apura ikok panek. Ne aakisa mokoma ten ikur okaiwi-pa arow ne erepam aawok. O tempel kooro me piipuum-ikua. Maa enowa emi wuap anane Mua Maneka farem-ikua. Ne amirika ne uura Mua Maneka uuwowa wiar opam-ikua. 38 Iir nain os pun ekapep Mua Maneka unuma fakerami mua unowa miimuk naep muuka nain maek, wi eena Mua Maneka-ko i Yerusalem yia aawinok naep arewap ikemik nain. O muuka nain maemi opora ariman wia maakek.

39 Yosep ame Mua Maneka sira unowa nain iiwawun onomakep kiiriw kirep wiena owowa Nasaret ikiwemik, Galili kame. 40 Muuka nain arimemi kema pukep amisa eliwa aawep kekanek, ne Mua Maneka kemelowa o wiar ikaiya.

Yeesus takir eliwa ikok tempel ikiwok

41 Yeesus onak wiawi anane Pasowa maapora maneka naeya Yerusalem ikiwem-ikemik. 42 Yeesus mokoma ten kuisow erup aawok

iir nain maapora epa kerereya Yerusalem feekiya ikiwemik.^a 43 Ne maapora nain weesereya kiiriw kiremik, wiena owowa ekapu naep. Ne muuka Yerusalem-pa nan ikua nain me amisaremik. 44 Wiam erup kema feenap wuamik, iiriw emerita mua papako wiokak, naap naemik. Ekapem-ikok kema suwap muuka akupamik. Wiena samapora ne owow epaskun wiamiya-ko urufu naemik-na weetak. 45 Me imenamik. Ne kiiriw kirep akupami Yerusalem ekapemik. 46 Akupam-ikok fofa arow-pa o tempel koora-pa ikaeya urufamik. Somek mua unowa gone-pa wiar pokap ikok opora wiar miimami wia nokarem-ikua. 47 Mua unowa opora wiar miimam-ikemik, ne amisa pun ne opora wia kiripam-ikomak nain naap urufap kakaemi eneka teekamik. 48 Aria wiam erup imenap soranep onak-ke maakek, “Aa muuka, no moram naap yia onan? I niawi ikos kema samorarep no nefa akupam-miawemik.” 49 Naeya wia maakek, “Ni moram efa akupiman? Yo yena Auwa koora-pa feeke wiar ikowa-ke, ni nain me amisareman-i?” Naap wia maakek. 50 Ne wiam erup opora nain kemena me aawemik. 51 Aria o onak wiawi wiokap Nasaret ikiwemik. Ne anane onak wiawi opora wiokam-ikua. Ne ona onak opor unowa nain kema-pa wuap naap ikua. 52 Naap ikok Yeesus arimep amisa eliw akena aawok. Mua Maneka ne mua unowa pun o manek akena kookalemik.

Yon Baptais opora ariman wuak
(*Matiu 3.1-12, Mak 1.2-8, Yon 1.19-28*)

3 1-2 Rom owow saria maneka Siisar Taiberius mokoma ten kuisow ikur owow saria arek. Ne iir nain Sekaraiya muuka Yon ikiwep epa asia nomon manekiw nan ikua nain Mua Maneka-ke kema iwok. Iir nain Yuudia anim onom maneka Pontius Pailat-ke ikua. Ne Erot o tepak-pa ikok Galili kame urufam-ikua, ne ona wiamun Filip-ke Ituria ne Trakonitis urufam-ikua, ne Lisantias-ke Abilene kame urufam-ikua. Iir nain Aanas Kaiafas ikos pris woos mua ikemik. 3 Aria, Mua Maneka-ke Yon kema iweya Yodan eka pona owow unowa nain ikiwok. Ikiwep feenap wia maakem-ikua, “Ni unowiya kema kirep pina wasirkiwkin-na nia yasuwamkun Mua Maneka-ke pina niar iirarion.” 4 Sira naap onak nain iiriwiw profet Aisaiya-ke opora maeya wiar siisimiwkin ikua, “Epa asia nomon manekiw neeke, mua oko-ke feenap farem-ikainon, ‘Ni yiena Maneka era eepomami miw muu-muuna ikomakek nain kakenomaka.

---

^a 2.42 Wiena Yuuda sira ookami muuka mokoma ten kuisow erup weesereya maimik, wi arimemik, wiena kakeniw Mua Maneka patiruk, ne o opora ookuk. Naapeya Yeesus mokoma naap aaweya Yerusalem pikiwemik. Naapeya Yeesus-ke maek, “Yo yena Auwa koora-pa ikowa-ke.”

⁵ Era kokor unowa nain soopiwkin ikainok, ema mane-maneka, gelemutumut pun fo-fookiwkin orainok. Era meka-meka ikomakek nain kakenurumeka ne nomona era-pa ikomakek nain iirareka.

⁶ Naap oniwkin Mua Maneka era yia sererkomiya nain unowiya urufikuan.’ ” *(Aisaiya 40.3-5)*

Naap maek.

⁷Emeria mua unowa Yon wiar ekapemik, yia yasuwinok naep. Ekapiwkin wia maakek, “Ni teeria faa, ifa upowa-ke. Mua naareke nia maakiwkin yo efar ekapeman? Mua Maneka ikoka miiw mua yiena sira samora yia kiripomiya nain bauraru naep naiman-i? ⁸Ni sira eliwa oniwkin niar urufap maikuan, makena, ni kema kireman. Nieniw feenap me niam maeka, ‘Abraham yiena nembesir iperowa-ke, naapeya Mua Maneka yia aawinon.’ Yo makena nia maakiyem, Mua Maneka eliw nia iirarep nomona fain maakeya mua puukami Abraham wiimasip teeria wiar arikuan. ⁹Aria burir iiriw nomokow onoma-pa wuap-puamik. Nomokowa kain-ke oresa wuiya nain, ikoka waromakep mukuna-pa wafufurikuan.” ¹⁰Naap maeya mua unowa-ke nokaremik, “I kamenap oniyen?” ¹¹Ne wia maakek, “Mua mia suuwowa erup wiar ikua nain mua oko marewa nain iwinok. Mua maa enowa wiar ikua nain pun naapiw oninok,” naap wia maakek. ¹²Ne takis aawow mua, wis pun Yon yia yasuwinok naep wiar ekapep nokaremik, “Somek mua, i kamenap oniyen?” ¹³Ne wia maakek, “Maamuma wiar aawiman nain nia pepekimomamik naap kakeniw wiar aaweka, unow akena me wiar aaweka,” naap wia maakek. ¹⁴Ne ami mua papako pun nokaremik, “Ne i kamenap oniyen?” Ne wia maakek, “Ni mua wia samorami maamuma me wiar aaweka. Ne wia wadolalowap opora-pa me wia wueka. Niena uuwow sesa kakeniw aawiman nain naapiw ikeka,” naap wia maakek.

¹⁵Ne wi Krais arewap ikemik nain wiena kema-pa maem-ikemik, “Mua fain Krais-ki e weetak?” ¹⁶Ne Yon-ke wia maakek, “Yo eka-pa nia yasuwiyem. Mua oko-ko ikoka ekapinon, o kekanowa-ke yo kekanowa efar nomakek. Yo mua meta marew akeniya o taar teekow mua murarow akena-pa wiar ikem. Os-ke ikoka Ewar Eliwa mukun onaiya nia sesekomaya kekanowa aawowen. ¹⁷O wapena sawol opap, wit makena sowa bilik ikua nain baliwep rookasep epa saliwonon. Makena aawep koora-pa sepa wuinon, ne sowa muutitik mukuna me umiya neeke wafureya awem-ikainon.” Naap maek. ¹⁸Ne opora papako pun wia wafuromami Mua Maneka opor eliwa unowa wia maakek.

¹⁹Aria owow saria maneka Erot-ke pina samora unowa onam-ikua. Ne pina oko ona weepe emeria Erodias wiar aaweya Yon-ke amukarek. ²⁰Sira samora muuta nain amukareya oko feenap onak, Yon me efa amukarinok naep opap koora-pa wuak.

Yon Yeesus eka-pa yasuwak
(*Matiu 3.13-17, Mak 1.9-11*)

²¹Mokomokoka Yon koora me ekowa ikok emeria mua unowa wia yasuwami Yeesus pun yasuwak. Ne Yeesus-ke Mua Maneka farem-ikaeya, iinan aapereka-ke aakiareya ²²Ewar Eliwa-ke o wiar orom-ikaeya nepa ibiamun saarik urufamik. Ne iinan-pa iwakara-ko feenap maek, “No yena muuka-ke, yena kema muneka-ke. Yo manek akena nefa kookaliyem.”

Yeesus nembesir unowa wiena unuma feenap
(*Matiu 1.1-17*)

²³Iir nain Yeesus mokoma ten arow naap aawep ikok ona mauwowa onoma wuak. Aria emeria mua unowa feenap maemik, “O Yosep muuka-ke”.

- Yosep Eeli muuka-ke. ²⁴Eeli Matat muuka-ke,
Matat Liwai muuka-ke, Liwai Melki muuka-ke,
Melki Yanai muuka-ke ne Yanai Yosep muuka-ke.
- ²⁵Yosep Matatias muuka-ke, Matatias Amos muuka-ke,
Amos Nahum muuka-ke, Nahum Esli muuka-ke,
ne Esli Nagai muuka-ke. ²⁶Nagai Mat muuka-ke,
Mat Matatias muuka-ke, Matatias Semen muuka-ke,
Semen Yosek muuka-ke ne Yosek Yoda muuka-ke.
- ²⁷Yoda Yoanan muuka-ke, Yoanan Resa muuka-ke,
Resa Serubabel muuka-ke, Serubabel Sealtiel muuka-ke
ne Sealtiel Neri muuka-ke. ²⁸Neri Melki muuka-ke,
Melki Adi muuka-ke, Adi Kosam muuka-ke,
Kosam Elmadam muuka-ke ne Elmadam Er muuka-ke.
- ²⁹Er Yosua muuka-ke, Yosua Elieser muuka-ke,
Elieser Yorim muuka-ke, Yorim Matat muuka-ke,
ne Matat Liwai muuka-ke. ³⁰Liwai Simeon muuka-ke,
Simeon Yuuda muuka-ke, Yuuda Yosep muuka-ke,
Yosep Yonam muuka-ke ne Yonam Eliakim muuka-ke.
- ³¹Eliakim Melea muuka-ke, Melea Matata muuka-ke,
Matata Natan muuka-ke ne Natan Dewit muuka-ke,
- ³²Dewit Yesi muuka-ke, Yesi Obet muuka-ke,
Obet Boas muuka-ke, Boas Salmon muuka-ke
ne Salmon Nason muuka-ke. ³³Nason Aminadap muuka-ke,
Aminadap Atmin muuka-ke, Atmin Arni muuka-ke,
Arni Eesron muuka-ke, Eesron Peres muuka-ke,
Peres Yuuda muuka-ke. ³⁴Yuuda Yekop muuka-ke,
Yekop Aisak muuka-ke, ne Aisak Abraham muuka-ke,
Abraham Tera muuka-ke ne Tera Nahor muuka-ke.

- 35 Nahor Seruk muuka-ke, Seruk Reu muuka-ke,
 Reu Pelek muuka-ke, Pelek Eber muuka-ke
 ne Eber Sela muuka-ke. 36 Sela Kainan muuka-ke,
 Kainan Apaksat muuka-ke, Apaksat Siem muuka-ke,
 Siem Noa muuka-ke ne Noa Lamek muuka-ke.
- 37 Lamek Metusela muuka-ke, Metusela Enok muuka-ke,
 Enok Yaret muuka-ke, Yaret Mahalalel muuka-ke
 ne Mahalalel Kenan muuka-ke. 38 Kenan Enos muuka-ke,
 Enos Set muuka-ke, Set Adam muuka-ke
 ne Adam Mua Maneka muuka-ke.

Satan-ke Yeesus akimak
(Matiu 4.1-11, Mak 1.12-13)

4 ¹Ewar Eliwa-ke Yeesus kekanoweya Yodan eka-pa nan ikok
 kiiriw kirep ikiwok. Ikiwem-ikaeya Ewar Eliwa-ke o aawep
 epa asia nomon manekiw nan amapikiwok. ²Ne fofa ten erepam
 epa nan ikaeya Satan-ke o akimam-ikua. Epa maala naap enow
 marew ikok wuailowa furewak. ³Wuaillem-ikaeya Satan-ke ekapep
 maakek, “No Mua Maneka muukiya-na, nomona fain maakeya emer
 ikowa puukinok.” ⁴Naeya maakek, “Mua Maneka opora feenap wiar
 siisimiwkin ikua,

‘Maa enowa muutiw me kekanep ikaimik, weetak.’ ” *(Lo 8.3)*

⁵⁻⁶Naeya Satan-ke aawep iinan purupep owow unowa nain aapereka
 wilinowa saarik ewur akena ofakowami maakek, “Miiw maa unowa
 fain yena-ke, yena kookalep mua oko eliw iwinen. ⁷Naapeya no keema
 muuna mikap lotu efa oninan-na, maa unowa fain eliw niinen, naeya
 no mua unumiya ikainan.” ⁸Naeya maakek, “Mua Maneka opora
 feenap maek,

‘Mua Maneka niena Maneka-ke, o waisow keema muuna mikami
 lotu one. O waisow mauwoma.’ ” *(Lo 6.13-14)*

Naap maek. ⁹⁻¹¹Naeya kiiriw Yeesus Yerusalem pikiwep tempel koor
 umua iinan akena-pa wuap maakek, “Mua Maneka opora feenap
 ikua,

‘Ona ensel wia maakeya baliwep nefa urufikuan,’
 ne opor oko feenap,

‘Wi ensel-ke wapena-pa nefa opiwkin nomona merena me nefa
 mikinon.’ ” *(Someka 91.11-12)*

Naapeya no Mua Maneka muukiya-na, aria pikine.” ¹²Naeya maakek,
 “Mua Maneka opora feenap ikua,

‘Mua Maneka-ko me akimimik.’ ” *(Lo 6.16)*

Naap maakek. ¹³Satan o akimowa sira-sira akimap-puap piipuap ikiwok,
 iir oko-pa nainiw akiminen naek.

Yeesus Galili-pa mauwowa onoma wuak
(*Matiu 4.12-17, Mak 1.14-15*)

¹⁴⁻¹⁵Yeesus Ewar Eliwa kekanowa onaiya ikok kiiriw Galili kame kirep ikiwok. Nan ikaeya meta wiar manekamik. O nan ikok anane lotu koor unowa wiar ikiwep opor eliwa wia maakem-ikua nain emerria mua unowa unuma wiar purupemik.

Wi Nasaret-ke Yeesus mikikira iwemik
(*Matiu 13.53-58, Mak 6.1-6*)

¹⁶Aria Yeesus ona owowa Nasaret ikiwok, eena iiriw takir ikok nan arimep mua arek nain. Nan ikok Sabat fofa kerereya lotu koor ikiwok, anane oniya naap. Lotu koor-pa ikok Mua Maneka opora unufinen naep iimarek. ¹⁷Ne profet Aisaiya opora siisimok nain maifa iwiwkin wasirkap opora fain wia unufomak,

¹⁸“Mua Maneka Ewar yo efamiya ikua. Mua Maneka ona efa sesekeya yo feenap oninen. Opor eliwa wi mua oorpowa wia maakinen, wi mua pina wia wasiep ikua nain wia wasirkominen. Wi mokoka oparep ikemik nain wia saliwinen. Wi yoowa aawem-ikaimik nain wia asipami wia wasirkominen.

¹⁹Ne Mua Maneka epa eliwa aakisa yiar imenarek nain wia maakinen.” (*Aisaiya 61.1-2*)

²⁰Opora nain unufap-puap maifa wasiep lotu wia asipow mua nain iwep pokak. Aria wi nan ikemik nain osiw mokakem-ikemik. ²¹Ne wia maakek, “Aakisa Mua Maneka opora miimaman nain maken akena arek.” ²²Ne opor eliwa wia maakek nain kema suuwamik-na makena. Naeya maemik, “Nee, mua fain Yosep muuka-ke, ne amisa kamenap aawep opora naap aakuniya?” ²³Ne os-ke maek, “Makena, yo naap efa maemi opora fain efa maowen, ‘Ikemika kaikow mua, no mua papako wia saliwini ne nena mia pun name saliwe. No iiriw Kapeneam-pa uuwammien nain nefar miimamik nain aakisa nena owow onoma feeke naap oneya-ko nefar urufiyen,’ ni naap efa maowen-yon. ²⁴Yo maken akena nia maakiyem, Mua Maneka profet opora maiya nain ona owow onom mua opora me wiar miimimik.

²⁵⁻²⁶Makena, iiriw profet Elaiya ikowa-pa mokoma arow enakiwa ipia me oraeya owow unowa weniw maneka wiar imenarek. Ne apura unowa i Isrel-pa ikemik, nain Mua Maneka-ke Elaiya me wiar sesekak, wia naapowa nain. Weetak, owow epasia Saidon kame muutiw sesekeya, Sarefat owowa wiar ikiwep apura oko asipak.

²⁷Ne iir oko profet Elisa ikowa-pa i Isrel mua unowa mia gigir manemaneka onaiya ikemik nain mua kuisow-ko me saliwak, weetak. Siria owow mua Naaman waisow saliwak.” ²⁸Naap wia maakeya opora nain

wiar miimap kema bagiwirap ²⁹iikirami o iiraremik. Owowa nain ema-pa ikua, naapeya opap ema kiira pikiwep okaiwi fuura-pa wafuru naep onamik. ³⁰Ne wia, o kirep wi gone wia fookap orok.

Yeesus mua oko saliwak

(Mak 1.21-28)

³¹Orop ikiwep Galili owow oko Kapeneam naimik nan wiar kererek. Nan ikok anane Sabat fofa-pa Mua Maneka opora suule wia onam-ikua. ³²Opora nain kekanowa onaiya ikua, naapeya miimap soranemik. ³³Aria mua oko lotu koor kemena-pa nan ikua. Mua nain sawur-ke anirawap ikaeya Yeesus urufap kiriremi maek, ³⁴“Aa! Yeesus, Nasaret mua, no maa mauwa yia onekam naep fan ekapon? I yia samorowa naep-i? Yo nefa amisarem, no Mua Maneka-ke nefa sesekak nain-ke.” ³⁵Naap maeya Yeesus-ke kakankami maakek, “No poporaremi mua fain piipue!” Kakankeya sawur mua mia-pa wiar ikua nain ikiwemi anu-fieneya wakiiek. Mua nain me samorak. ³⁶Ne wi nan ikemik nain naap urufap soranep opaimika tenep erap ikemik. Ne wi-wieniwi maem-ikemik, “Ne! Opora fain kamenap nain-ke? Mua faa, kekanowa onaiya ikua, sawur wia maakeya miimap mua wia piipuap ikiwimik,” naap maemik. ³⁷Naapeya Yeesus meta kame nain manekareya owow unowa miimamik.

Yeesus Pita emeria onak wiar saliwak

(Matiu 8.14-15, Mak 1.29-31)

³⁸Aria Yeesus iikirap lotu koor-pa oromi Pita koor wiar ikiwok. Pita emeria onak mia keenep esimsa-pa inep ikua, naapeya Yeesus maakemik, emeria nain saliwini naep. ³⁹Ne o ekap wameiya-pa iimarep napuma nain wiar iirareya sariarek. Sariarep ewursow iikirap maa wia uupomak.

Yeesus emeria mua unowa wia saliwak

(Matiu 8.16-17, Mak 1.32-34)

⁴⁰Ne aria, urera ama orom-ikaeya wi napum sira-sira wiar ikua nain Yeesus wiar pekapemik. Ne o wapena napum mua mia iinan-pa wiar wuami wia saliwak. ⁴¹Naap oneya wi sawur mia-pa wiar ikemik nain pun wia piipuap ikiwemik. Ikiwemi faremik, “No Mua Maneka Muuka-ke!” Naap fariwkin wia kakankak, yo Krais-ke, nain ariman me efa mauk.

Yeesus owowa papako ikiwok

(Mak 1.35-39)

⁴²Uuriw akena Yeesus owowa nain piipuap epa oko mua marewa nain ikiwep nan ikua. Ne emeria mua unowa pun o akup-ikiwep imenamik. Ne o me yia piipuap ikiwinok naep asipamik. ⁴³Naeya wia maakek, “Yo Mua Maneka pika kemena-pa ikowa opora fain owow papako wiar ikiwep wia

maakinen. Moram yo muut nain efa sesekak.” ⁴⁴Naap maep Yuudia kame wiar ikiwep lotu koor unowa-pa opora wia maakem-miek.

Yeesus-ke maeya Pita mera unow akena aawok
(*Matiu 4.18-22, Mak 1.16-20*)

5 ¹Iir oko-pa Yeesus Genesaret eka saawirinowa saa pona-pa iimarep ikaeya emeria mua unowa o wiar ekapemi wiam mika-fifien-iwamik, Mua Maneka opora wiar miimu naep. ²Aasa erup saa pona-pa ookowap-puiwkin ikaeya urufak. Mera aawow mua-ke aasa purupep orop mera sia yasuwam-ikemik. ³Ne Yeesus orop Saimon aasa wiar irap ona maakeya aasa suuweya lawisiw ekak. Naeya aasa-pa pokap ikok emeria mua opora wia maakem-ikua. ⁴Opora wia maakep-puap naap ikok Saimon maakek, “Aasa suuwap gone ekap sia wafureka.” ⁵Naeya maek, “I uura pun senam akena uufunemik nain mera kuisow-ko me aawemik. Ne aakisa nos-ke maeya eliw sia kiiriw wafurinen.” ⁶⁻⁷Wi nainiw wafurap mera unow akena aawiwkin mera sia nain puekam naep onak. Ne sia wafurimik nain mua papako aasa oko-pa ikaiwkin wia faremik, ekapep yia asipuk naep. Ne ekap aasa ere-erup mera ipariwkin ipariwkin aasa bulunarekam naep onak. ⁸Naeya Saimon-ke naap urufap Yeesus miir onoma-pa keema muuna mikap maek, “Maneka, yo pina mua-ke, yo efamiya me ike.” ⁹Moram mera unow akena aawemik nain urufap wi unowiya kema tootonemik. ¹⁰Sebedi muuka erup, Yems Yon ikos Saimon uwow epaskun-ke, wis pun kema tootonemik. Ne Yeesus-ke Saimon maakek, “No kema me tootone, ikoka emeria mua sira feenap wia aawinan.” ¹¹Naap wia maakeya aasa pona purupep maa unowa nan piipuap o ookamik.

Yeesus mua mia gigir maneka wiar ikua nain saliwak
(*Matiu 8.1-4, Mak 1.40-45*)

¹²Aria Yeesus owow oko-pa ikaeya mua oko mia gigir mane-maneka onaiya ikua nain o urufap ekap miir onoma-pa keema muuna mikap omawami maakek, “Maneka, nena kookalep-na eliw efa saliweya mia eliwa arinen.” ¹³Naap maakeya wapena tiinep o tiimami maakek, “Eliw, no sariare!” Naap maem-ikaeya napuma nain ewursow wiar weeserek. ¹⁴Ne mua nain opor kekanowa maakek, “No mua oko me wia maake, weetak. Wi pris wiar ikiweya mia nefar pupuk. Ne Moses sira wuak nain wiar ookami Mua Maneka patireya nefa mauk, ‘O sariarek.’ Naap nefa mauk.” ¹⁵Ne wia, Yeesus maa muutitik onak nain meta manekarek. Naapeya mua unow akena opora wiar miimowa ekapemik, ne napum mua pun napuma yia iirarominok naep ekapemik. ¹⁶Naeya o anane waisow muuta epa mua marew neeke ikiwep Mua Maneka farem-ikua.

Yeesus mua oko aka umok nain saliwak
(*Matiu 9.1-8, Mak 2.1-12*)

¹⁷Iir oko-pa Mua Maneka opora nain wia maakem-ikua. Ne wi Farisi ne sira amis mua pun nan ikok opora wiar miimam-ikemik. Emeria mua unowa

nain wi Galili, Yuudia ne Yerusalem kame-pa ekapep nan takunep ikemik. Mua Maneka kekanowa o wiar ikaeya mua napuma wia saliwam-ikua. ¹⁸Ne mua papako-ke mua napuma oko ika-pa wuap akuawep pekapemik. Mua nain wapena kepura iiwawun wiar uumarek. Wi koor kemena pikiwep Yeesus mamaiya-pa wuau naep onamik-na me pepek. ¹⁹Emeria mua kerew akeniya koor kemena nain epa iiwawun siinarek. Mua napuma nain kemena pikiwowa me pepek. Naapeya koor iinan purupemik. Wi urupep nomokowa maa muutitik iirarep wuara-pa mua napuma ika nain ifariw kaikap lawisiw akena piipuiwkin Yeesus miir onoma-pa wiar orok. ²⁰Ne Yeesus yo kekanowa efar kema suuwimik naep mua nain maakek, “Emar, no pina iiwawun nefar weeserek.” ²¹Naap maeya wi sira amis mua ne wi Farisi-ke wi-wieniwi aakunemi maemik, “Mua fain, mua kamenapeya Mua Maneka firekami opora naap maiya ya? Mua kuisow pina-ko me yia iiraromiya, Mua Maneka waisow makena, pina eliw yia iirarominon.” ²²⁻²³Wi naap maemik nain Yeesus kema iiriw wiar amisarep opora feenap wia kiripomak, “Ni moram yo opora maem nain kema unu-unowa wuiman? Opora erup fain, ‘No pina iiwawun nefar iirarem,’ e ‘No iikirap soomare.’ Opora erup fain opora kain maemkun makena urufowen? ²⁴Yo Mua Muuka miiwa-pa fan ikem nain pina eliw nia iirarominen. Nain ni amisareka naep feenap oniyem.” Naap maemi mua napuma nain maakek, “Yo nefa maakiyem, no iikirap inow maa aawep kora ikiwe.” ²⁵Ne wi unowa nain urufam-ikaiwkin o iikirap ona inow maa nain opap ikiwok. Mua Maneka unuma fakerami ona kora ikiwok. ²⁶Wi unowa naap urufap soranep eneka teekami Mua Maneka unuma fakerami maemik, “I aakisa kuisow sira onaiya urufamik.”

Yeesus Liwai farek
(*Matiu 9.9-13, Mak 2.13-17*)

²⁷Naap ikok Yeesus ikiwem-ikok takis aawow mua-ko urufak. Mua nain unuma Liwai. O takis aawow kora-pa pokap ikua. Urufap maakek, “Yo yooke.” ²⁸Maakeya iikirami maa unowa nan piipup ookak. ²⁹Wi Liwai kora wiar ikiwemik. Nan Yeesus enow maneka onomak. Ne takis aawow mua unowa, ne mua papako pun wi wiamiya maa enemik. ³⁰Maa enem-ikaiwkin wi Farisi ne wi sira amis mua-ke Yeesus teeria wia amukaremi maemik, “Ni moram wi takis aawow mua ne pina mua nain wiamiya maa enimiman?” ³¹Naeya Yeesus-ke wia maakek, “Wi mua napum marewa nain ikemika kaikow mua me wiar ikiwimik, weetak. Wi napum mua muutiwi ikiwimik. ³²Yo me wi mua eliya nain aawowa ekapem, weetak, wi pina mua wia aawowa ekapem.”

Maa enowa emi wuowa sira
(*Matiu 9.14-17, Mak 2.18-22*)

³³Naeya wis-ke Yeesus maakemik, “Wi Yon teeria-ke fofa pepekimep maa enowa emi wuami Mua Maneka farimik. Wi Farisi teeria pun naap

onimik. Ne no teeria-ke weetak, wi maa enowa emi-ko me wuimik.”

³⁴Naap maiwkin anian wia kaisomami maek, “Mua-ko emeria aawep enuma ikaeya ona womar ekapimik nain wameiya ikok maa enowa emi wuikuan-i? Weetak. ³⁵Wiimar mua nain umeya iir nain makena, maa enowa emi wuikuan.

³⁶Mua-ko mia suuwow enuma katiwa puukap mia suuwowa awonarep perenek nain neeke wuap me wariya, weetak. Naap oninon-na mia suuwowa enuma nain samorinon, ne pun konim katiwa enuma nain mia suuwowa awona-pa wuowa me anirinon. ³⁷Ne oko feenap, wain enuma meme kanima reenep kekaniya neeke me ototimik, weetak. Naap onikuan-na, wain enuma awowa-ke arimep mika-suuweya meme kanima nain pukinon, ne wain fuinon. Ne meme kanima nain pun samorarinon. ³⁸Naapeya wain enuma meme kanima enuma-pa ototimik. ³⁹Ne wi wain awona enimimik nain, enuma akimowa miatinimik. Naap maimik, ‘Awona eliwa-ke.’ ”

Sabat-pa mauwowa emi wuowa opora-ke

(Matiu 12.1-8, Mak 2.23-28)

6 ¹Iir oko Sabat fofa-pa Yeesus ona teeria unow onaiya wit manin gone erepuma-pa wiar ikiwemik. Ikiwem-ikok ona teeria-ke wit makena wiar piitap wapena-pa firirimep makena enim-ikiwem-ikemik. ²Naap oniwkin wi Farisi papako-ke wia maakemik, “Ei, moram Sabat fofa-pa maa-ko me onowa nain nis-ke oniman?” ³⁻⁴Ne Yeesus-ke wia maakek, “Ni naap yia maiman. Nain iiriw yiena nembesir Dewit sira onak nain Mua Maneka opora-pa siisimep-puamik. Ni nain me-ko urufaman-i? Iir nain ona teeria unowiya wuailep Mua Maneka lotu kooraa ikiwep emer ikowa Mua Maneka patirimik nain wiar aawep enemik. Emer ikowa nain wi pris muutiw enimimik ne mua oro-oram wia. Nain Dewit emera nain wiar aawep enemik ona teeria wienakek. Wi sira puukamik, naap-ko wia maemik-i?” ⁵Naap maemi wia maakek, “Yo Mua Muuka-ke Sabat sira unowa urufiyem.”

Yeesus Sabat-pa mua wapena samorarek nain saliwak

(Matiu 12.9-14, Mak 3.1-6)

⁶Ne Sabat oko-pa Yeesus lotu kooraa ikiwep emeria mua unowa opora wia maakem-ikua. Mua oko nan ikua, wapen akena wiar samorarep paara opap ikua. ⁷Wi sira amis mua ne wi Farisi Yeesus baliwep akena wuam-ikemik, mua napuma Sabat-pa wia saliwonon-i e weetak. Moram o opora-pa wuowa era imenu naep naap onamik. ^b ⁸⁻⁹Ne os-ke ikiwosa

---

^b **6.7** Wi Yuuda Sabat fofa-pa mauwowa emi akena. Naapeya Yeesus mua nain saliwonon-na maikuan, o mauwak. Naemi opora-pa wuikuan.

wiar amisarep mua nain maakek, “No iikirap ekap gone-pa feeke iimare.” Naap maakeya iikirap iimarek. Naeya wia maakek, “Sabat fofa-pa Mua Maneka sira kamenap yia maakek? Mua wia asipiyen-i e mua wia samoriyen? Mua wia saliwiyen-i e wia samoriyen?” ¹⁰Naap wia nokarep wia mokak-ikiwemi mua nain maakek, “No wapena tiine.” Naeya mua nain wapena fakerap tiinep wiar sariarek. ¹¹Ne wi Farisi manek akena kema bagiwirap wi-wieniwi aakunemik, Yeesus sira kamenap oniyen naemik.

Yeesus ona uwoww teeria ten kuisow erup wia pepekimok
(*Matiu 10.1-4, Mak 3.13-19*)

¹²Iir oko Yeesus Mua Maneka farekam naep ema urupok. Nan ikok Mua Maneka farem-ikaeya epa wiimok. ¹³Epa wiimep ama urupeya ona teeria wia fareya ekapiwkin mua ten kuisow erup wia pepekimok uwoww wiemi aposel wia naek. ¹⁴Wiena unuma feenap, Saimon, unuma oko Pita naek, ne ona weepe Andru, Yems ne Yon, Filip, Batolomiu, ¹⁵Matiu, Tomas ne Alfius muuka Yems, ne Saimon, wi Selot teeria wia naemik mua nain-ke, ¹⁶Yems muuka Yuudas, ne mua oko pun unuma Yuudas Iskariot, os-ke Yeesus wi iiwua wapena-pa wiar wuinon.

Yeesus emeria mua unowa wia saliwak
(*Matiu 4.23-25, Mak 3.7-12*)

¹⁷Aria Yeesus ona teeria wiemiya ema-pa ikok epa uruma oromik. Wi orop nan ikaiwkin yakeyak maneka wiar ekapemik. Wi Yuudia kame-pa ekapemik, Yerusalem, ne saa owowa Taiya ne Saidon, kame nain pun ekapemik. O opora-ko wiar miimu naep ne napuma-ko yia saliwink naep wiar ekapemik. ¹⁸Ne emeria mua unowa sawur-ke wia anirawap ikemik nain wiar iiraromakek. ¹⁹Ne o kekanowa-ke wi wiar ikiweya sariarem-ikemik, naapeya emeria mua unowa pun o tiimu naep ekam-ikemik.

Mua sira kamenap nain eliw kemelikuan?
(*Matiu 5.1-12*)

- ²⁰Ne Yeesus ona teeria wia urufami maek,
“Ni maa marew oram ikeman nain, ni eliw kemelowen, moram ni
Mua Maneka pika kemena-pa wiar ikeman.
- ²¹Ni aakisa wuaillem-ikaiman nain eliw kemelowen, moram ikoka
ni iiwawun pepep aawowen. Ne ni omem-ikaiman nain, eliw
kemelowen, moram ni ikoka kemelami nirowen.
- ²²Ni Mua Muuka muuta nain mua unowa kema nia iririmep nia
iirarikuan, murarow opora nia maikuan, ne unuma pun nia
samorikuan-na ni kemeleka.

23 Iiriw wiena nembesir pun wi profet sira naap wia onam-ikemik. Naapeya nia oniwkin-na ni kemel-afureka, moram ni maa muuna maneka owow iinan-pa niar ikua, ikoka nia kiripominon.

24 Ne ni maamuma mua, ni maa urufap! Maa unowa iiriw aaweman.

25 Ne ni maa enep ipoka arimep ikeman nain, ni maa urufap! Ikoka wuailowen. Ne ni niirem-ikaiman nain, ni maa urufap! Ikoka samor akena omowen.

26 Ne ni mua unowa-ke unuma nia fakeriwkin-na ni maa urufap! Iiriw wiena nembesir-ke wi wadol profet sira naap wia onam-ikemik.”

Iiwua wia kookalowa sira

(Matiu 5.38-48)

27“Ni mua yo opora efa miimiman nain nia maakiyem, niena iiwua wia kookaleka. Wi urom meka nia wuimik nain sira eliwa wia oneka. 28 Wi opor samora nia maakimik nain opor eliwa wieka. Ne nia samorimik nain ni Mua Maneka wia saliwinok naep fareka. 29 Mua-ko kumunkura-pa nefa arufinok-na kireya okaiwi pun nefa arufinok. Ne mua-ko konim kuruma name wakesimin nain nefar aawinok-na mia suuwowa oko pun me asipe, neek aawinok. 30 Maa unowa nefa nomariwkin-na neek wie. Ne mua maa-ko nefar aawinok-na, kiiriw kiripome naep me kakanke. 31 Ni mua oko sira eliwa yia onuk naep-na nis pun naapiw wia oneka. 32 Aria wi mua nia kookalimik nain muutiw wia kookalowen-na, Mua Maneka sira eliwa niar naep nia kiripominon-i? Weetak. Wi pina mua pun sira naap onimik. 33 Ne mua eena sira eliwa nia onimik wi nain muutiw sira eliwa wia onowen-na naareke nia mainon, ni emeria mua eliwa-ke? Wi pina mua pun sira naapiw onimik. 34 Ne ni mua oko ikoka yia kiripomuk naep maa wiowen-na naareke nia mainon, ni eliwa-ke? Wi pina mua pun, pina mua oko maa wiimik, ikoka nainiw yia kiripomikuan naep. 35 Ni sira nain me ookeka. Ni niena iiwua wia kookalep, sira eliwa wia oneka. Mua oko maa wiew-puap kema naap me wueka, yo kiripomuk me naeka. Ni kiripowa me wia maowen-na ikoka maa eliwa urufowen, ne Mua Maneka Iinan Akena nain muuka wiar ikowen. Ne os-ke nia saliwinon. Moram wi mua o sira eliwa me naakimik nain, ne wi mua samora unow onaiya wia kemaliya. 36 Niena Niawi nia kemaliya naap, sira naapiw mua wia kemaleka.”

Mua oko opora-pa me wia wueka

(Matiu 7.1-5)

37“Ni mua oko me wia tuuneka, oko nis pun Mua Maneka-ke sira nain nia kiripominon. Ne mua oko pina me wiowen-na Mua Maneka pun pina me niinon. Mua pina nia onimik nain pina wiar iiraremi wia saliweka, ne Mua Maneka pun naap nia oninon. 38 Ni mua oko maa wieka, ne Mua

Maneka-ke ni maa ane-maisap niinon. Ni kiripomowa nain maa unowa nieya kerewa niar ikainon. Mua oko wiiman naap ikoka Mua Maneka-ke pepekiw nia kiripominon.” Naap ifana wiarek.

³⁹Opora nain maep-puap arekin opora oko feenap wia iromak, “Mokok opa mua wiam erup eliw era wiam ofakowikuan-i? Weetak. Wi opo-opaiw ikiwemi fuura-pa wakiep iiman iwikuan. ⁴⁰Ne sumatin-ke ona somek mua iinan me irinon. Ikoka suule nomakep, ona somek mua saarik ikainon. ⁴¹No nena niamun mokoka maa sakua gelemuta wiar ikua nain urufap iirarominen nain, ne moram nena mokoka maa kakawa nefar ikua nain me name urufin? ⁴²No maa kakawa mokoka-pa nefar ikua nain me kema suuwowa kamenap niamun maakinan, ‘Aamun sa, maa sakua fain iirarominen.’ No wadolalin. No kiikir akena maa kakawa nena mokoka-pa nefar ikua nain iirarep-puap maa baliwep urufami niamun maa sakua eliw iirarominan.”

Nomokowa arekin opora maek

(Matiu 7.16-20 ne 12.33-35)

⁴³“Nomokow eliwa makena oresa-ko me wuiya, nomokowa samora-ke makena oresa wuiya. ⁴⁴Nomokow makena urufap amisarimik, nomokowa kain-ke eliwa ne kain-ke eliw marew. Fik makena suaruwa-pa me makenariya, ne wain makena wirimowa-pa me makenariya. ⁴⁵Ne sira naapiw mua eliwa ona kema-pa opor eliwa imeniya, ne mua samora ona kema-pa opor samora imeniya. Maa unowa kema-pa ikaeya opaimika-pa kosiep oraiya.”

Mua opora miimowa

(Matiu 7.24-27)

⁴⁶“Ni moram anane ‘yiena Maneka’ efa naiman, nain yo opora me yookiman? ⁴⁷⁻⁴⁸Mua-ko kemena-pa efar ekap yo opora efa miimami ookiya nain sira feenap mainen, mua oko kooru eliwa kuowa saarik. Kiikir akena irauwa kuap, peperowa imenap, poka soopap-puap kooru kuak. Ikoka eka luuma-ke iwami kooru nain me teekinon. Moram mua nain kooru baliwep akena kuak. ⁴⁹Ne mua yo opora efar miimap me yookiya nain, mua nain koor poka miiw iinan-pa iimarowak saarik. Irauwa me kuak. Naap ikok eka luuma-ke ekapemi kooru nain anu-fienami te-teekeya iiwawun samorarinon.”

Yeesus Rom mauwow mua oko saliwak

(Matiu 8.5-13)

7 ¹Aria Yeesus opora wia maakep-puap Kapeneam ikiwok. ²Wi Rom ami woos mua oko-ko nan ikua. Mua nain wi ami mua andet kuisow wia urufiya. O uwow mua wiar napumarep umekam naep wame ookam-

ikua, uuwow mua eena senam akena kookaliya nain. ³Aria Yeesus nan ikua nain meta miimap wi Yuuda woos mua wia sesekek, ni ikiwep maakiwkin ekapep uuwow mua fain saliwinok naek. ⁴Ne wi ikiwep Yeesus wiar kererep maakemik, “Woos mua nain eliwa-ke, no-ko asipe. ⁵I Yuuda yia kookaliya, ne lotu kooro yia kuomak.” ⁶Yeesus maakiwkin wiamiya ikiwok. Kooro mamaiya arem-ikaeya woos mua nain-ke ona womar wia sesekeya ekap maakemik, “O feenap maek, ‘Maneka, no neekeriw ike. No kooro efar ikiwowa nain yo mua eliwa wia. ⁷Ne yos pun mua oram-ke, naapeya yo me nefar ikiwem. No neekeriw ikok oram oporiw maeya uuwow mua fain kiiriw efar sariarinok. ⁸Sira-ke feenap ikua. Yo yena woos mua tepak-pa wiar ikem, ne ami mua teeria yo tepak-pa efar ikemik. Yo mua oko ikiwowa suuwamkun eliw ikiwep-puinion. Ne mua oko ekapowa suuwamkun ekapep-puinion. Ne yena uuwow mua uuwowa maakinen-na, eliw mauwinon,’ o naap maakeka.” ⁹Ne Yeesus opora naap miimap kakaemi kirep wi teeria maneka ookam-ikemik nain wia maakek, “Yo nia maakiyem, mua nain yo kekanowa maken akenake efar naiya, ni Isrel mua kuisow feenap-ko me nia imenam, weetak akena,” naap maek. ¹⁰Ne woos mua, mua wia sesekek nain kiiriw kirep kooro ikiwemik. Ikiwemik-na uuwow mua nain sariarep ikaeya urufamik.

Yeesus takira oko umeya iikirowak

¹¹Ne iir oko-pa Yeesus owow oko Nain naimik nain ikiwok. Ona teeria ne emeria mua unowa o wameiya ikiwemik. ¹²Owowa nain omopora mamaiya arem-ikok wi owow mua sawi napuma oko amaporom-ikawaiwkin wia urufamik. Muuka nain ona onak pun wameiya orom-ikua. Onak nain iiriw apurarep ikua ne muuka kuisow muuta naap. Emeria mua unowa apura nain wameiya oromi muuka nain soopowa ekapem-ikemik. ¹³Ne Yeesus-ke apura nain urufap kemalep maakek, “Me omome.” ¹⁴Naap maep ekap sawi napuma nain ika wiar opeya wi iimaremik. Ne takira nain maakek, “No iikire, yos-ke nefa maakiyem.” ¹⁵Naeya iikirap pokap aakunek. Iikireya ona onak “Aawe” naakek. ¹⁶Ne emeria mua unowa naap urufap opaimika tenemik. Ne wi keker opap Mua Maneka unuma fakerami maemik, “Profet oko fan yiar kererek. Mua Maneka ona teeria yia aawowa naep kererek.” ¹⁷Naeya ikiwemi Yuuda owow unowa nain ne kame papako pun wia maakemi Yeesus meta manekamik.

Yon mua erup wia sesekeya Yeesus wiar ekapemik (Matiu 11.2-19)

¹⁸Aria Yon Baptais kooro ekap ikaeya ona teeria-ke ikiwep Yeesus maa unowa onomakek nain maakemik. ¹⁹Maakiwkin miimap ona teeria mua erup wia sesekek, Yeesus wiar ikiwep feenap nokareka, “Mua Maneka mua sesekowa maek nain makena nos-i e mua oko nan ikua,

i nain arewiyen?”²⁰ Wiam erup ikiwep Yeesus wiar kererep maemik, “Yon Baptais-ke feenap nokareka naep yia sesekak, ‘Mua Maneka mua sesekowa maek nain makena nos-i e mua oko nan ikua, i nain arewiyen?’ ”²¹ Ne iir nain Yeesus emeria mua unowa napum sira-sira wiar ikua nain wia saliwam-ikua. Sawur unowa mia-pa wiar ikua nain pun wiar iirarem-ikua. Mua mokok opa pun wia saliweya maa urufam-ikemik.²² Ne Yeesus-ke wiam erup nain wia maakek, “Ni aakisa maa urufiman nain ne miimiman nain kirep ikiwep Yon maakeka. Feenap, wi mua mokok opa nainiw maa urufimik, wi paara opap ikemik nain kiiriw soomarimik, wi mua mia gigir mane-maneka ikemik nain pun sariarimik, aria wi ifan kuowa kiiriw opora miimimik ne wi umiwoin wia iikirowiyem. Ne wi mua oram nain opor eliwa wia maakemkun miimimik.²³ Aria wi mua, yo kema me efa mika-kofimik nain wi kema eliw ikaikuan.”

²⁴ Aria mua wiam erup nain ikiwiwoin, Yeesus Yon maemi yakeyak maneka feenap wia maakek, “Ni iiriw epa asia nomon manekiw nan ikiweman nain, maa mauwa urufowa ikiweman? Ni sukuwka ifa ewar-ke wuunoweya kiri-kiriya nain urufowa ikiweman-i? Weetak.²⁵ Nain ni maa mauwa urufowa ikiweman? Mua oko mia suuwowa eliwa wuiya nain urufowa ikiweman-i? Nain pun weetak, wi mua mia suuwowa eliwa wuimik nain, ne maa enowa ele-eliwa enimimik nain, wi owow saria maneka koora-pa wiar ikaimik.²⁶ Nain ni maa mauwa urufowa ikiweman? Profet oko-ko urufowa ikiweman-i? Ae, pepeke. Yo makena nia maakiyem, o profet-ke, nain wi profet unowa wia nomakek.²⁷ Mua Maneka opora siisimep-puamik nain mua makena naneka. Mua Maneka-ke o naep Muuka maakek,

‘No miime, ikoka sesel mua oko sesekinen. Ne os-ke miimep ikiwemi no era eepominon.’ *(Malakai 3.1)*

²⁸ Yo feenap nia maakinen, mua unowa miiwa-pa imenaremik nain Yon-ke wia nomakek. Nain wi Mua Maneka pika kemena-pa wiar ikemik nain wi mua oram akena nain-ke o nomakikuan.” Naap wia maakek.

²⁹ Iiriw wi emeria mua unowa ne wi takis aawow mua unowiya Yon opora wiar miimap Mua Maneka sira makena-ke naemik. Naemi o wiar oraiwoin wia yasuwam-ikua.

³⁰ Wi Farisi ne wi sira amis mua me wia yasuwak. Moram era eliwa Mua Maneka wia wuomak nain mikikira wiar iwemik.

³¹ Ne nainiw wia maakek, “Ni aakis teeria fain maa mauwa maemi sira niar pepekiminen? Ni kamenap nain-ke?”³² Ni teeria faa, wi takir galagala saarik. Feenap, owow uruma-pa pokap ikok takir papako wia faremi maimik, ‘I pia nia fuuromamkun ufowa miatiniman. Ne salel awemkun ni me omomiman,’ naap maimik.³³ Nis pun naap ikeman. Yon Baptais fan ikua nain maa enowa ne eka kekanowa enowa emi wuam-ikua. Ne nis-ke

maeman, 'Sawur-ke mia-pa wiar ikua aa,' naap maeman. ³⁴Ne aakisa yo Mua Muuka-ke ekapep maa enowa ne eka enowa emi me yame wuamkun efa maiman, 'Nee, mua faa, maa enow masia, ne eka erua. Ne wi takis aawow mua ne wi pina mua womar-ke.' Naap efa maiman. ³⁵Nain wi eena Mua Maneka amisa wiar aawimik, wi nain-ke ariman wiar wuami wia ofakowikuan, amisa nain maken akena-ke."

Emeria oko-ke sanda aawep Yeesus merena ifomak

³⁶Ne aria Farisi oko-ke Yeesus maakek, "Ekapep yo koorapa maa anime," naakek. Naeya o ookap ikiwok. ³⁷Pina emeria-ko owowa nan ikua, ne o Yeesus koorapa nan ikua nain miimap sanda eliw akena nain aawep feekiya ikiwok. ³⁸Ikiwep Yeesus kame kiir inep ikok maa enem-ikaeya wiar ekap meren onoma-pa keema wueskap omem-ikua. Ne omow eka-ke oromi Yeesus merena wiar yasuwam-ikua. Ne ona afif fuula nainiw omow eka ipiwak. Merena wiar dubilami sanda eliwa nain merena-pa sawikomak. ³⁹Ne Farisi nain-ke naap urufap ona kema-pa maek, "Mua fain profet ikekak-na emeria fain merena wiar opak nain amisarekak, ne sira pun wiar amisarekak. Emeria fain-na pina emeria-ke." ⁴⁰Naeya Yeesus mua nain kema wiar amisarep kiremi maakek, "Saimon, yo-ko efa miime." Ne maek, "Somek mua, no mae." ⁴¹Ne arekin opora feenap iromak, "Mua wiam erup-ko, mua oko maamuma wiar muuna wuamik. Mua oko-ke andet ikur muuna wiar wuak ne oko-ke kuuma ikur. ⁴²Wiam erup muuna nain kiripowa me pepeke, naeya muuna nain wiar iirarek. Ne wiam erup nain mua kain-ke o manek akena kookalinon?" Naap maek. ⁴³Ne Saimon-ke maakek, "Aisokion, mua muuna maneka wiar wuak nain-ke-yon." Naeya maakek, "No pepeke maen." ⁴⁴Neemi kirep emeria nain mokakemi Saimon maakek, "Urufe. Yo koorapa nefar ekapem nain merena me yasuwomen.^c Nain emeria fain-ke ona omow eka-pa merena yasuwomep ona afif fuuliw ipiwak. ⁴⁵Yo me efa ane-puukami me efa opawuaken, nain emeria fain-ke sira eliwa efa onam-ikua. ⁴⁶No wel aawep yo afifa-pa me ifomeya emeria fain-ke sanda aawep merena sawikomak. ⁴⁷Naapeya maiyem, yo efa kookalep sira eliwa efa onak nain wiar urufap eliw amisarinan, o pina onomakek nain iiwawun wiar iirarem. Nain mua eena yo pina gelemuta onam wame maiya nain, Mua Maneka-ke pina wiar iirarinon-na mua nain Mua Maneka manek akena me kookalinon." ⁴⁸Ne kiremi emeria nain maakek, "No pina nefar iirarem." ⁴⁹Naeya wi mua nan ikemik nain wi-wieniwi maem-ikemik, "Nee, mua fain kamenapeya wi pina wiar iirariya noma?" ⁵⁰Ne Yeesus-ke emeria nain maakek, "No opora efar opeya Mua Maneka-ke nefa aawok. No ikiwep kema eliw manekiw ike."

^c 7.44 Wi Yuuda mua muupera wiar ekapimik nain sira eliwa wia onimik. Koor onoma uuwow mua wia sesekiwin kepura wia yasuwomimik.

Emeria papako Yeesus ookamik

8 ¹Ne iir oko-pa Yeesus owow mane-maneka, owow gelemutumut unowa nain wiar ikiwep opor eliwa wia maakem-miek. Mua Maneka ona pika kemena-pa wia wuowa epa imenarek, opora nain. Ona teeria ten kuisow erup wameiya ikiwemik. ²Ne wi emeria papako, iiriw sawur wia iiraromak nain ne napuma wia saliwak, wi nain pun ookamik. Oko Maria, ona owowa Makdala. Iiriw Yeesus-ke sawur ikur okaiwi-pa erup mia-pa wiar ikaiwkin iirarek. ³Oko Yoana, ona mua Kuusa, Erot kooru urufomiya, emeria oko Susana, ne emeria papako. Wi emeria nain wiena kakeniw maamuma-pa Yeesus ona teeria onaiya wia asipami wiokam-miemik.

Mua oko-ke maa makena manina-pa fi-fienak

(Matiu 13.1-9, Mak 4.1-9)

⁴⁻⁵Owow unowa emeria mua unowa Yeesus wiar ekapem-ikemik. Ekapep ikaiwkin arekin opora feenap wia iromak, “Mua oko manina ikiwep maa makena fi-fien-ikiwok. Fi-fien-ikiwem-ikaeya papako era-pa oromakek nain soomaremi akup-ititamik, ne nepa-ke urufap enomakek. ⁶Papako nomon unowa-pa oromakek nain eliwarek, nain miiwa eka mareweya ififarurumok. ⁷Ne papako sipir unowa-pa oromakek nain eliwarek, nain sipira-ke arimemi muok. ⁸Ne papako miiw eliwa-pa oromakek nain eliwarep, baliwep akena makenarek nain makena ururowa marew.” Naap maep weesereya opora kerewa maek, “Ni mua ifan onaiya ikok-na opora fain kema wuepeka.”

Yeesus kema kamenap wuap arekin opora wia iromak

(Matiu 13.10-17, Mak 4.10-12)

⁹⁻¹⁰Aria ona teeria-ke arekin opora nain kemena nokariwkin wia maakek, “Mua Maneka pika kemena-pa ikowa opora kokot ikomakek nain ni yena teeriaiya kemena fookap nia maakem. Wi papako arekin opora muutiw wia iromiyem. Naapeya opora fain makena arek, wi maa urufowa urufikuan nain me amisarikuan. Ne opora miimowa miimikuan nain kemena me aawikuan.”

Arekin opora nain kemena maek

(Matiu 13.18-23, Mak 4.13-20)

¹¹“Aria arekin opora nain kemena feenap. Maa makena nain Mua Maneka opora-ke. ¹²Maa makena era-pa oromakek nain feenap, wi opora miimimik, nain Satan-ke ekapep opor makena kema-pa wiar ikua nain wiar iirariya, oko opora miimap opa-afuriwkin Mua Maneka-ke wia aawinon. ¹³Papako nomona-pa oromakek nain feenap, mua opora miimap kookalemi kemelimik. Wi opora nain

kerew akena me opimik, epa ekow marew akimowa wiar imenareya wakimik. ¹⁴Ne maa makena sipir unowa-pa oromakek nain feenap, wi mua opora miimimik nain kema-pa wiar ikaiya. Nain miiwa fain kema suuwowa, maa unowa fiirimowa ne mia kookalowa sira-sira kema iikirap Mua Maneka opora nain kema-pa kekanowa me wiar opimik. Naeya maa makena me wiar urufimik. ¹⁵Ne maa makena miiw eliwa-pa oromakek nain feenap, mua opora miimap kema-pa wuap baliwep akena opa-afurimik. Naap kekanep ikok anane makenarem-ikaimik.”

Mua Maneka pika kemena-pa ikowa opor amisa aawowa
(Mak 4.21-25)

¹⁶“Parina isimap amina me pakokor-erimik, ne esimsa tepak-pa me wuimik, weetak. Mua koor kemena ikiwemi maa baliwep urufuk naep ariman wuimik. ¹⁷Mua Maneka opora kokot ikomakek nain ikoka ariman arinon. Maa unowa kokotap-puamik nain ikoka ariman areya amisarikuan. ¹⁸Ni opora miimap baliwep kema suuweka. Wi mua Mua Maneka opora nain kekanowa akena kema suuwimik nain ikoka amis manek akena wiinon. Ne wi mua kema baliwep me suuwimik nain amisa gelemuta wiar ikua nain os-ke iiwawun wiar iirarinon.”

Yeesus onak ne wiamun teeria wiar ekapemik
(Matiu 12.46-50, Mak 3.31-35)

¹⁹Iir nain Yeesus wiamun teeria onak onaiya o wiar ekapemik. Nain emeria mua unow akeniya mamaiya wiar ekowa me pepep. ²⁰Ne papako-ke Yeesus maakemik, “Nena neene ne niamun unowa owaruma-pa ikok nefa ikumimik.” ²¹Ne wia maakek, “Emeria mua unowa Mua Maneka opora wiar miimap ookimik nain, yena aite ne yena aamun unowa-ke.”

Yeesus ewar maneka maakeya puok
(Matiu 8.23-27, Mak 4.35-41)

²²Iir oko-pa Yeesus ona teeria unowiya aasa irami wia maakek, “Arika, i eka kame okaiwi ekikua.” ²³Aasa-pa ikiwem-ikawaiwkin ewar asia-ke iikirak. Aasa eka taanek, lawisiw akena bulunarekak. Yeesus-na inep ikua. ²⁴Ne wi keker opap ikiwep ifimami maakemik, “Maneka sa, i fan mesenalimik ya.” Naap maakiwkin iikirap ewar maneka ne eka umukut onaiya wuam-ikua nain kakankeya ewar puep malin inek. ²⁵Ne wia maakek, “Ni iiriw yo kekanowa efar opaman nain aakisa kamenap?” Wi keker opap kema unu-unowa wuami wi-wieniwi wiam maakem-ikemik, “Nee, mua fain kamenap-ke noma! Ewar eka umukut onaiya wia maakeya opora wiar miimimik.”

Yeesus sawur wia iirarek
(Matiu 8.28-34, Mak 5.1-20)

²⁶Aria wi ikiwemi Gerasa kame fuunemik. Epa nain Galili eka pona kame okaiwi-pa ikua. ²⁷Fuunep Yeesus aasa-pa orop urupem-ikaeya

mua oko-ke wiar kererek. Sawur samora-ke mua nain anirawiwkin ikua. Epa maala akena saporma soomarem-miemi ona koorapa me ikaiya, weetak. Nomon ona-pa mua wia soopimik nan ikaiya. ²⁸⁻²⁹Mua nain Yeesus urufap faremi o meren onoma-pa wame wafurak. Ne Yeesus-ke sawur mua nain piipauk naep kakankeya kerew akena faremi maek, “Yeesus, Mua Maneka Iinan Akena Muuka, yo efa samorekam naep-i? Yo me efa samore.” Wi sawur-ke mua nain anane aawep piawimik. Wi mua-ke wapena merena wiar kaikimik-na wia, sen ne ifara nain pu-puukap sawur-ke aawep epa asia nomon manekiw nan pikiwimik. ³⁰Ne Yeesus-ke mua nain nokarek, “No unuma kamenap?” Naeya maek, “Yo unuma Pamua.” Moram sawur unowa mia-pa wiar ikemik. ³¹Sawur unowa nain epa fuura-pa me yia sesekinok naep sisewaremik. ³²Waa teeria maneka ema kiira-pa nan yeem-ikemik. Naeya wi sawur-ke Yeesus maakemik, “No eliw yia naeya i ikiwep waa teeria nain mia-pa wiar ikaiyen.” Naap maakiwkin eliw wia naek. ³³Ne sawur unowa nain orop ikiwemi waa teeria nain wia anirawiwkin karuw-iwami een fuura-pa oromi eka enep umurumemik. ³⁴Wi waaya nepiow mua naap urufap baurarep owow maneka ne owow gelemuta ikiwemi opora manekamik. ³⁵Ne owow mua unow onaiya maa nain urufu naep ikiwemik. Ikiwemik-na mua nain Yeesus meren onoma-pa wiar pokap ikaeya urufamik. Sariarep ikiwosa eliwa wiar ekapeya konima ainep pokap ikua. Wi unowa nain naap urufap kema totonemik. ³⁶Yeesus sira kamenap oneya urufamik wi nain-ke wia nanaromamik. ³⁷Naeya wi kame nain manek akena keker opap Yeesus kame yiar piipuinok naep maakemik. Naap oniwkin kiiriw kirekam naep orop aasa irak. ³⁸Ne mua sariarek nain-ke omawami maakek, “Aa, yo nookinen aa.” Ne Yeesus-ke iiraremi maakek, ³⁹“Weetak, nena owowa ikiwe. Ikiwep Mua Maneka nefa saliwak nain owow mua wia maake.” Naeya o kirep owowa ikiwep Yeesus sira kamenap onak nain wia maakem-miek.

Yeesus Yairus wiipa wiar iikirowak ne emeria oko saliwak
(*Matiu 9.18-26, Mak 5.21-43*)

⁴⁰Aria Yeesus aasa aawep kame okaiwi ekak. Kerereya emeria mua unowa kemelami ekapep warikamik, moram wi o arep ikemik. ⁴¹Naap ikaeya mua oko Yairus naimik nain-ke o wiar ekapok. O lotu koor woos mua-ke. Ekap keema muuna mikap maara mikami omawami maakek, “No eliw yo koorako efar ikiwinan-i?” ⁴²Moram wiipa kuisow akena nain wiar umekam naep oniya. Wiipa nain mokoma ten kuisow erup. Ne Yeesus ikiwem-ikaeya emeria mua unowa warikap ookamik. ⁴³Emeria-ko nan ikua, mokoma ten kuisow erup naap mia akaiyarem-ikua. Mua kuisow napuma nain wiar saliwowa me pepepek. ⁴⁴Emeria nain Yeesus murarep ookap konim miirfa wiar tiimak. Naap oneya mia akaiyarem-ikua nain

wiar weeserek. ⁴⁵Aria Yeesus-ke kiremi wia nokarek, “Nee, naareke efa tiimak?” Wi unowa nain-ke maemik, “I weetak.” Ne Pita-ke, “Maneka, emeria mua unow akena nefa warikap suuw-iraparimik.” ⁴⁶Naeya Yeesus-ke maek, “Wia, mua oko-ke efa tiimeya yo kekanowa papako efar ikiwok. Naap yame furewam.” ⁴⁷Emeria nain ona amisarek, wame pipilimowa me pepe. Naapeya karanemi ekap keema muuna miiwa-pa mikap Yeesus tiimak nain ariman wame maek. Naemi maek, “Yo naap onap ewursow sariarem.” ⁴⁸Naeya maakek, “Aite, yo kekanowa efar naep naap onan, naep sariaren. No ikiwep kema eliwaw ike.” ⁴⁹Naap aakunem-ikaeya mua oko Yairus koorapa wiar ikaiya nain ekapep o maakek, “No wiipa umok aa. Somek mua nefar ikiwowa neek ikainok.” ⁵⁰Naap maakek nain Yeesus miimak. Ne Yairus maakek, “No kema me tootone. Yo kekanowa efar nae, ne no wiipa nefar sariarion.” ⁵¹Ikiwep koorapa wiar kereremi emeria mua unowa wia maakeya owaruma-pa ikemik. Pita, Yon, Yems ne wiipa nain onak wiawi, wiisow wia aawep koor kemena ikiwemik. ⁵²Emeria mua unowa omem-ikawkin wia maakek, “Ni me omomeka. O me umok, inep ikua.” ⁵³Naap wia maakeya wi unowa nain amap-niiremik, moram wiipa nain iiwawun umok naemik. ⁵⁴Ne Yeesus-ke emeria gelemuta nain wapena-pa opap maakek, “Wiipa, no iikire.” ⁵⁵Naap maakeya kukusa wiar ekapeya iikirak. Naeya wia maakek, “Maa enowa-ko onakeka.” ⁵⁶Onak wiawi naap urufap manek akena soranemik. Ne Yeesus opor kekanowa wia maakek, “Yo maa onam fain me wia maakeka.”

Yeesus ona teeria ten kuisow erup mauwowa wiek
(*Matiu 10.5-15, Mak 6.7-13*)

9 ¹Ne aria Yeesus ona teeria ten kuisow erup nain wia farek. Ekapiwkin sawur wia iirarowa ne napuma wia saliwowa kekanowa wiek. ²Kekanowa wiep wia sesekak, Mua Maneka pika kemena wiar ikowa nain wia maakemi mua napuma wia saliwowa nain. ³Wia sesekami wia maakek, “Ni ikiwemi wapena oram akena ikiweka. Niena kuuma, raapa, enowa ne maamuma pun me aawep feekiya ikiweka. Mia suuwowa erup me aaweka, kuisow muuta. ⁴Owowa kererep koorapa oko ikiwep-na koorapa kuisow neekeriw inem-ikeka. Iir oko nainiw owow oko ikiweka. ⁵Ne owow oko me nia aawiwkin-na aria owowa nain piipuami sira wia ofakowowa epak kepur foma tukunep-puap ikiweka.” ⁶Naap wia maakek wia sesekeya, owow unowa ikiwep Mua Maneka opor eliwa ariman wiar wuami mua napuma wia saliwam-miemik.

Erot Yeesus opora miimak
(*Matiu 14.1-2, Mak 6.14-16*)

⁷Aria owow saria maneka Erot, Yeesus maa unowa onomakek nain opora miimap kema unu-unowa wuak. Moram mua papako-ke maemik,

“Yon umok nain iikirak.” ⁸Ne papako-ke maemik, “Profet Elaiya-ke ekapok.” Ne papako-ke maemik, “Weetak, iiriw profet nain-ke umep ikok iikirak.” ⁹Naeya Erot-ke maek, “Sa, Yon-na imakuna iiriw wiar puukamik aa. Ne mua opora sira feenap wiar miimiyem nain naareke?” Naap maep Yeesus urufekam naep maem-ikua.

Yeesus mua unow akena maa wienakek

(Matiu 14.13-21, Mak 6.30-44)

¹⁰Aria Yeesus ona teeria wia sesekak nain uuwowa welwap kirep ekapemik. Ekapep maa mauwa onamik nain nanaremik. Ne ona teeria muutiw wia aawep wi wiisow Betsaida kame ikiwemik. ¹¹Ne emeria mua unowa Yeesus nan ikiwok nain miimap murarep ookamik. Wi ikip kereriwkin wia urufap eliw ekapuk naek. Naemi Mua Maneka miiw mua ona pika kemena-pa wia wuwowa epa imenarek nain wia maakemi napuma pun wia saliwam-ikua. ¹²Ne urerareya ona teeria-ke ekap maakemik, “Nee, epa fain owow marew, naapeya no wia sesekeya ikiwep owow papako-pa maa enowa-ko e inow epa-ko imenuk.” ¹³Ne Yeesus-ke wia maakek, “Nis-ke maa wienakeka.” Ne wis-ke, “Sa, i emer ikowa ikur ne mera erup muuta, naap yiar ikua. No kamenap main, is-ke ikiwep teeria maneka fain maa enowa wia sesenaromiyen-i?” ¹⁴Mua tausen ikur naap ikemik. Ne wia maakek, “Wia maakiwkin mua ten ikur ikur naap wiam aawep poki-ikiwuk.” ¹⁵Aria naap wia sererkap pokowa wia suuwamik. ¹⁶Pokiwkin Yeesus-ke emer ikowa mera onaiya aawep iinan mokakemi Mua Maneka sira eliwa naakek. Naap onap emer ikowa mera onaiya wu-wuepap ona teeria wieya wienakemik. ¹⁷Wi enep pepep eramik. Ne maa enakiwa kiromakek nain inera ten kuisow erup-pa ipariwkin taanek.

Pita-ke Yeesus o Kraiss-ke naek

(Matiu 16.13-19, Mak 8.27-29)

¹⁸Iir oko Yeesus waisow ikok Mua Maneka farem-ikua. Ne ona teeria pun wameiya ikemik. Mua Maneka farep-puap ona teeria wia nokarek, “Emeria mua unowa yo naareke efa maimik?” ¹⁹Naeya maakemik, “Wi papako-ke no Yon Baptais-ke nefa maimik, papako no Elaiya-ke nefa maimik, ne papako-ke no iiriw eker profet oko-ke umep ikok iikirak, naap nefa maimik.” ²⁰Ne nainiw wia nokarek, “Ne ni, yo naareke efa maiman?” Naeya Pita-ke maek, “No Kraiss-ke. Mua Maneka-ke nefa sesekak nain-ke.”

Yeesus-ke umep ikok iikirinen wame maek

(Matiu 16.20-28, Mak 8.30-9.1)

²¹Naeya opora nain wi mua oko me wia maakem-miaweka akena wia maakek. ²²Nain wia maakemi maek, “Yo Mua Muuka ikoka sirirowa

maneka aawinen, wi owow woos mua, pris woos mua ne wi sira amis mua, wi unowiya mikikira yiikuan, ne efa ifakimiwkin uminen. Ne umep ikok fofa arow-pa iikirinen.”

²³Neemi unow onaiya wia maakek, “O mua yo yookekam naep-na, aria ona mia me wame kema suuwowa nomokow moke akuawep sirirowa aawemi yo yookinok. ²⁴O mua ona mia wame kema suuwap sirirowa me aawinon-na ikoka umep iiwawun mesenalinon. Ne mua yo muuta nain mia sirirowa sira-sira aawinon-na Mua Maneka wameiypa eliwa ikainon. ²⁵Makena, mua-ko miiw maa unowa iiwawun ona waisow ifemakep aawinon. Nain ona wame ekerap kamenap arinon? Maa mauwiw eliwa ikowa nain wame saliwinon? Me pepepek. ²⁶O mua yo yookowa emina ururep yo opora efar mesaliminon-na wiimar yo Mua Muuka yena parin maneka onaiya, Auwa Maneka ne wi ensel kekanowa ne parin onaiya oromi mua nain mikikira iwinen. ²⁷Yo makena nia maakiyem, Mua Maneka ona kekanowa onaiya miiw mua ona pika kemena-pa wia fiirimiya nain ni aakisa fan ikeman fain mua papako me umowa ikok maa nain imenareya wiar urufowen.”

Yeesus mia sira onaiya imenarek

(Matiu 17.1-13, Mak 9.2-13)

²⁸Aria naap ikok sande kuisow ikiweya, Mua Maneka farekam naep Pita, Yon ne Yems, wiam arow naap wia aawep ema iinan wia pikiwok. ²⁹Urupep Mua Maneka farem-ikaeya ona miira sira onaiya wiar imenarek ne ona mia suuwowa mokom pauwura saarik, kia akena imenarek. ³⁰⁻³¹Naap ikaeya wi mua wiam erup Moses Elaiya ikos iinan parin onaiya imenarep wameiypa aakunem-ikemik, o ikoka Yerusalem ikiwep Mua Maneka kookalowa welawomami umowa nain. ³²Pita ame-na mokoka awawep inep puemik. Aakisa fan iikiramik-na Yeesus parin onaiya ikaeya urufamik, ne pun mua wiam erup wameiypa iimarep ikaiwkin wia urufamik. ³³Wiam erup Yeesus piipup ikiwu naiwkin Pita-ke baliwep me kema suuwap maakek, “Maneka, eliw akena i fan ikemik. I feek ikok marari kooro arow nia kuomiyen, oko nena, oko Moses ne oko Elaiya.” ³⁴Naap maem-ikaeya maa ipisia-ke oromi wia wakesimeya naap urufap kema tootonemik. ³⁵Naap ikok aakunowako maa ipisia tepak-pa feenap maek, “Fain yena Muuka-ke, yena kookalep pepekimem. Ni opora wiar miimeka.” ³⁶Wi nain miimap kiremik-na Yeesus waisow muuta nan ikaeya urufamik. Ne wi ema-pa ikok oromi opora nain pipilimemik, mua oko-ko me wia maakemik.

Takira-ko sawur-ke wiar ikaeya Yeesus-ke saliwak

(Matiu 17.14-21, Mak 9.14-29)

³⁷Aria epa wiimeya Yeesus ame ema piipup oraiwkin, mua yakeyak maneka o wiar ekapemik. ³⁸Ne mua oko-ke farek, “Oo, somek mua! Sira

eliwa, epap yo muuka-ko efar urufe noma. Yo muuka kuisow muuta. ³⁹Sawur-ke aniraweya samor akena kirirem-miawiya. Naap onami ipiskeya miiwa-pa wakiya. Ne kara-karanemi puemi opek fafela onaiya wuiya. Samor akena oniya, ewur me piipuiya. ⁴⁰Nena teeria sawur nain iirarowa omawami wia maakem-na wi me pepek.”

⁴¹Naap maeya wia maakek, “Ni aakis teeria fain, yo opora baliwep me efar opiman, ne ni mua unowiya ikiwos samora-ke. Yo anane niamiya ikainen-i? Ne anane nia asipam-ikainen-i? Aria, nena muuka amapepe.”

⁴²Muuka nain Yeesus wiar ekam-ikaeya, sawur-ke samor wiisa miiwa-pa wafureya putu-patanem-ikua. Aria sawur nain kakankami muuka nain saliwap wiawi wapena-pa wuak. ⁴³Iir nain wi unowa Mua Maneka kekanowa wiar urufap soranep kakaemik.

Yeesus ona umowa nainiw wame maek

(Matiu 17.22-23, Mak 9.30-32)

Aria Yeesus maa unowa onomakek nain soranep kema unu-unowa wuam-ikaiwkin ona teeria wia maakek, ⁴⁴“Yo opora nia maakiyem fain kema me irinareka! Yo Mua Muuka ikoka wi iiwua wapena-pa efa wuikuan.” ⁴⁵Naap wia maakek nain wi kema me pukep kemena me aawemik. Ne nokarowa pun keker opamik.

Mua naareke manek akena

(Matiu 18.1-5, Mak 9.33-37)

⁴⁶Ne naap ikok Yeesus teeria wi-wieniw opora wiam ipiskami mua naareke maneka yiar ikainon maem-ikemik. ⁴⁷⁻⁴⁸Wi naap aakunem-ikemik nain Yeesus iiriw wiar amisarek. Naapeya takir gelemuta oko aawep ona wameiya-pa iimarowap wia maakek, “O mua yo efa kema suuwap takir gelemuta feenap nain saliwonon-na yo efa saliwiyi mainen. Ne me yo yaisow, weetak, Auwa efa sesekak nain pun saliwiyi nainen. Ni teeria fain mua oram akena nain-ke maneka niar ikainon.”

Mua me nia samorimik nain niena nomar-ke naeka

(Mak 9.38-40)

⁴⁹Naeya Yon-ke iikirap maek, “Maneka, mua oko no nefa unufami sawur wia iirarem-ikaeya urufamik. Mua nain me i teeria-ke, naapeya nainiw naap me oninok naep maakemik.” ⁵⁰Ne Yeesus-ke wia maakek, “Weetak, uuwowa nain me wiar puukeka. Mua me nia samoriya nain yiena teeria-ke naeka.”

Wi Samaria papako Yeesus me kookalemik

⁵¹⁻⁵²Aria Mua Maneka Yeesus aawep iinan purupowa epa mamaiyarek. Naapeya Yerusalem ikiwinen akena naek. Ikiwem-ikok mua papako wia

sesekeya miimemik. Samaria kame owow oko nan ikua. Owowa nain ikiwep inow epa wia nokarep saliwap-puomuk naep. ⁵³Ne wi owow mua-ke miatinep iiraremik. Moram wi amisaremik, o Yerusalem ikiwem-ikaiya naemik. ⁵⁴Yeesus iirariwkin ona teeria mua wiam erup Yems Yon ikos naap urufap maakemik, “Maneka, no ae naeya-na i mukuna faremkun iinan-pa oromi owowa fain wia kukumakinok.” ⁵⁵Naap maiwkin kirep wia kakankami maek, “Ni yo yookiman nain sira me efar amisareman. Yo Mua Muuka, yo me wia samorowa orom, weetak, wia asipowa orom.” ⁵⁶Wia kakankap-puap owow oko ikiwemik.

Yeesus ookowa sira

(*Matiu 8.19-22*)

⁵⁷Aria wi ikiwem-ikok era-pa mua oko-ke Yeesus maakek, “No epa kaaneke ikiwinan-na yos pun naap nookam-ikainen.” ⁵⁸Naeya maakek, “No eliw maen, nain siow asia miw ona-pa inimik ne nepa wiena unowa onap nan inimik. Ne yo Mua Muuka-ke inow epa marew.” ⁵⁹Naap maep-puap kiiriw mua oko maakek, “Yo yooke.” Naeya os-ke maek, “Oo Maneka, yo niokowa nain yo ikiwep owowa-pa ikok ikoka yena auwa efar umeya soopap-puap nookinen.” ⁶⁰Ne Yeesus-ke maakek, “No nain kema me wue. Wi umiwkin-na neeke wiam soopuk. No ikiwep Mua Maneka pika kemena wiar ekowa opora nain ariman wia maakem-miawe.” ⁶¹Ne kiiriw mua oko-ke Yeesus maakek, “Oo Maneka, yo no nookowa kookaliyem, nain eliw efa naeya-na yo ikiwep yena teeria wiamiya ikok wiimar ekapinen.” ⁶²Naeya maek, “No uuwowa oni-ikiwemi anane mikikira mokakinan-na Mua Maneka pika kemena-pa uuwowa onowa me pepek.”

Yeesus mua unowa uuwowa wia sesekak

10 ¹Aria naap ikok Yeesus kiiriw mua ten ikur okaiwi-pa erup erup (72) wia sesekak. Wi teeria nain mua ere-erup wia sesekeya wi kiikir miimep owowa kuisow kuisow wiar ikiwemik, owow unowa ona wiimar ikiwowa nain. ²Wia sesekami wia maakek, “Manin maa enowa kerew akena ikomakek, nain iwap enowa aawow mua-ke unow marew. Naapeya ni manin onoma nokariwkin uuwow mua papako wia sesekinok. ³Ni ikiweka. Ni sipsip muuka saarik wi siow asia saarik ikemik nain gonepa nia sesekiyem. ⁴Niena maamuma paus, inera ne meren suuwowa feekiya me ikiweka. Ni ikiwemi era-pa me pokam-miaweka. ⁵Ne owowa fuunep koor oko wiar ikiwep kiikir akena feenap maeka, ‘Koor fain emeria mua kema eliya ikeka,’ naap wia maeka. ⁶Ne kema eliya maeman nain niar opiwkin-na, ni opor eliya nain koor neeke makenarinok. Nia iirarikuana opor eliya nain makena me arinok. ⁷Nia aawiwkin-na koor kuisow neekeriw inem-ikeka. Koor oko oko-pa me areka. Maa enowa neeke wiar

enem-ikeka, moram ni mauwiwkin enowa nienakimik. ⁸Ne owow oko wiar ikiwiwkin wiena kooro nia pikiwep, maa mauwa-ko nienakuk-na eliw wiar enimeka. ⁹Owowa nain mua napuma eliw wia saliwami opora fain wia maakem-ikeka, 'Mua Maneka miw mua pika kemena-pa yia wuowa epa mamaiyarek,' naap wia maakeka. ¹⁰Ne owow oko ikiwiwkin me nia aawiwkin-na owowa nain piipueka. Piipuap ikiwemi wia maakeka, ¹¹'Niena owowa miw foma merena-pa yiar ikua nain kiiriw niena nia tukunomiyen. Naeya i feenap nia maakimik, Mua Maneka pika kemena wiar ekowa epa mamaiyarek,' naap wia maakeka. ¹²Yo makena nia maakiyem, miiwa weeserow epa-pa wi owowa nain pina manek akena aawikuan, iiriw wi Sodom sira samora-pa pina maneka aawemik nain nomakep aawikuan."

Owowa papako kema me kiremik

(Matiu 11.20-24)

¹³"Aa nefa komarka, ni Korasin ne ni Betsaida, ikoka yoowa aawowen. Yo iiriw ni niar ikok maa miililina nia ofakowam-ikemkun kema me kireman. Nain yo ikip Taiya ne Saidon-pa onekam-na wi iiriw kema kirekamik, pina onamik muuta nain konim irina ainep foma yakiep ikekamik. ¹⁴Ikoka Mua Maneka ni sira samora nain nia mekawow epa-pa neeke ni pina maneka aawowen, ne wi Taiya ne Saidon pina maneka me aawikuan. ¹⁵Ne ni Kapeneam, ni niam purupep iinan-pa niam wuau naep-i? Me pepep. Mua Maneka-ke mukuna-pa nia wafurinon." Naap maek. ¹⁶Naap ikok ona teeria wia maakek, "Wi mua ni opora niar miimimik nain, yos pun efa miimimik. Ne wi mikikira niimik nain yos pun mikikira yiemi Auwa yo efa sesekeya ekapem nain pun mikikira iwimik."

Mauwow mua kirep ekapemik

¹⁷Aria naap ikok uuwow mua ten ikur okaiwi-pa erup erup (72) nain uuwowa welawap kirep ekapemik. Wi fuunep kemelami Yeesus maakemik, "Maneka, i no nefa unufami sawur wia iiraremkun opora yiar miimamik." ¹⁸Naap maiwkin wia maakek, "Yo Satan urufam-na mokoma saarik iiwep orok. ¹⁹Ni fain amisareka! Yena kekanowa niem, naeya ifa ne waasisirowa akupowen-na me nia kuinon, ne Satan kekanowa eliw wiar nomakowen. Maa kuisow-ko me nia samorinon. ²⁰Aria wi sawur opora niar miimimik nain me senam kemeleka, weetak. Maa kuisow fain kemeleka, niena unuma iiriw iinan owowa-pa niar siisimep-puamik, ni nain kemeleka," naap maek.

Yeesus kemelap Auwa maneka sira eliwa naek

(Matiu 11.25-27 ne 13.16-17)

²¹Ne iir nain Yeesus Mua Maneka Ewar Eliwa-ke oneya kemelami maek, "Oo Auwa, owow iinan ne miiwa fain onoma nos, yo sira eliwa

nefa naiyem. Moram, maa unowa kokot ikua nain wi mua kema ne amis onaiya ikemik nain me wia ofakowan, ne wi mua takir kema saarik ikemik nain wia ofakowan. Makena, Auwa, sira naap nain nena kookalowa-pa onan. ²²Yo maa unowa yena Auwa-ke wapena-pa efar wuak. Mua kuisow Mua Maneka Muuka me wiar amisarek, Auwa ona waisow Muuka amisarek. Ne mua kuisow yo Auwa me efar amisarek, ne yo o Muuka-ke yaisow amisarem. Ne yo yena kookalep yena Auwa mua papako wia ofakowamkun amisarikuan.”

²³Neemi kirep ona teeria kokot wia maakek, “Wi mua ni maa urufiman nain urufap-na eliw kemeluk. ²⁴Yo makena nia maakiyem, ni aakisa maa urufiman nain wi iiriw profet ne owow saria unowa wi urufowa manek akena kookalemik, nain me urufamik. Ne ni opora miimiman nain wi miimowa manek akena kookalemik, nain me miimamik.”

Samaria mua-ke sira eliwa onak

²⁵Aria iir oko sira amis mua oko-ke iikirap Yeesus akimami nokarek, “Oo somek mua, yo sira kamenap onamkun Mua Maneka anane wameiye eliwa ikainen?” ²⁶Ne maakek, “Moses sira wuomakek nain opora kamenap maek? Ne no unufin nain kemena kamenap aawin?” ²⁷Naeya maakek, “Feenap maek, ‘Yiena Maneka Mua Maneka kookale, mia, kema, uroma, woosa iiwawun manekiw kookale. Ne no mua oko wia kookale, nena name kookalin naap.’” ²⁸Naap maeya maakek, “Nanek, no pepeki kiripan. Naapeya no ikiwep naapiw akena one. Sira naap onap anane Mua Maneka wameiye eliwa ikainan.” ²⁹Mua nain-ke kiiriw maakek, “Iiriw nefa nokarem nain, yo fain amisarinen naep, yo mua oko naarew akena wia kookalowa-ke ikua?” ³⁰Naeya arekin opora feenap iromak, “Mua oko Yerusalem piipup Yeriko orok. Orom-ikaeya wi mua samora-ke era-pa imenap samor akena arufap maa unowa wiar aawep ikiwemik. Mia suuwowa pun wiar aawiwkin era-pa nan saporma inep ikua ne lawisiw akena umekak. ³¹Iir nain pris oko era nan ikiwemi mua nain urufak. Naap urufap nan ikaeya ao-wuepami ikiwok. ³²Ne wi Liwai kerekera mua oko pun sira naap ao-wuepap ikiwok. ³³Naap ikaeya owow oko Samaria mua-ke ekapok. Ekapemi urufap manek akena kemalek. ³⁴Ne mamaiya ekap wel wain onaiya aawep ikemika wiar yasuwap kaikomak. Naap onap mua nain fakerap ona donki iinan-pa pokomowap pikiwok. O baliwep akena kakaltak. Aria era-pa soomaremi kokomareya inimik koora pikiwep nan wuak. ³⁵Uuriw epa wiimeya koora nain onoma maamuma iwemi maakek, ‘Mua fain baliwep kakalte. Ne yo maamuma niyem fain weeserinok-na nena maamumaiw naape. Ikoka yena kirep ekapemi kiripominen,’ naap maakek.

³⁶Aria yo aakisa nefa nokariyem. Mua wiam arow nain, mua naareke mua samor aawok nain manek akena kookalek?” ³⁷Nokareya mua nain-

ke maek, “O kemalep asipak nain-ke.” Ne maakek, “Nos pun ikiwep sira naapiw mua wia kookalem-ike.”

Yeesus, Maria Mata ikos koora wiar ikiwok

³⁸Aria Yeesus ona teeria wiamiya ikiwemi owow oko wiar kereremik. Owowa nain emeria oko unuma Mata, os-ke Yeesus fareya koora wiar ikiwok. ³⁹Mata wiamun Maria, o ekap Yeesus wameiya-pa wiar pokap opora wiar miimam-ikua. ⁴⁰Naap oneya ona weepe uuwowa unow akeniya kema samorarep Yeesus maakek, “Maneka, yo kema me efa suuwini? Yena aamun fain yaisow efa wueya uuwowa unowa yaisow uuwam-ikaiyem. O maakeya-ko ekapep efa asipinok.” ⁴¹Naap maeya maakek, “Oo Mata, no uuwowa muuta nain woosa unu-unowa arep kema samorarin. ⁴²Maa kuisow fain maa maneka-ke. Maria maa eliw akena fain aawowa kookalep opora efar miimiya. Naapeya maa eliw fain me wiar iirariyen.”

Mua Maneka farep nokarowa sira

(Matiu 6.9-15 ne 7.7-11)

11 ¹Iir oko Yeesus epa oko-pa ikok Mua Maneka farem-ikua. Weesereya ona teeria mua oko-ke maakek, “Maneka, no Mua Maneka farow sira-ko yia ofakowe, iiriw Yon Baptais ona teeria wia ofakowak naap.” ²Ne wia maakek, “Ni Mua Maneka faremi opora feenap maeka,

‘O Auwa, no unum maneka nefa fakeram-ikaiyen.

No miiw mua pika kemena-pa yia wuowa epa nain imenarinok.

[Wi owow iinan opora nefar ookimik, ne i miiwa-pa ikemik fain pun opora nefar ookam-ikaiyen.]

³Nos-ke yia urufam-ikaeya i maa enowa pepep yiar ikainok.

⁴Mua oko sira samora yia onimik nain i me wiar kema suuwimik.

Naapeya i pina onimik nain yiar iirare.

Ne akimowa-pa me yia wue.’”

Naap wia maakek.

⁵Ne kiiriw wia maakek, “Nena nomar sira feenap-ko nefa oninon-i e weetak? No uura ikiwep nomar nain maakinan, ‘Emar, yo emer ikowa arow-ko yie. ⁶Yena emar oko epasia-pa efar ekapeya onakowa nain maa enowa mareweya ekapem.’ ⁷Naap maakeya os-ke nefa maakinon, ‘Yo mokoka efa puukin sa. Yo omopora iiriw upem, ne yo muuka efar inemik. Yo kamenap iikirap maa enowa niinen?’ Aria nomar sira naap nefa oninon-i e weetak? ⁸Yo nia maakiyem, mua nain yena yomar-ke maa maiya naep iikirap me niinon-na, aria oko emina ururinen naep iikirap maa kamenap kookalin nain pepep akena naap niinon.

⁹Naapeya nia maakiyem, ni Mua Maneka farep nokariwkin nia apekarinon. Maa akupap eliw imenowen ne omopora anumiwkin nia

paaskominon. ¹⁰Moram wi mua maa-ko nokarimik nain eliw wiinon. Mua maa-ko akupimik nain eliw imenikuan ne omopora anumimik nain eliw wia paaskominon.

¹¹Ni muuk onaiya ikeman nain ni feenap-ko oniman-i e weetak? Muuka-ke mera naeya ifa samora onakowen-i? ¹²Ne aar muneka naeya waasisirowa onakowen-i? Weetak, ni naap me oniman. ¹³Ni mua samora-ke, nain ni muuka maa eliwa wiowa nain amisareman. Naemi niena Niawi owow iinan-pa ikua nain-ke ni Ewar Eliwa naep nokariwkin me niinon-i? Eliw nia sesekomimonon.”

Yeesus sira oko, Belsebul sira oko
(*Matiu 12.22-30, Mak 3.20-27*)

¹⁴Ne iir oko-pa mua oko me aakuniya nain Yeesus-ke sawur wiar iirarek. Sawur piipuiwkin mua nain kiiriw aakunek. Mua unowa naap urufap soranep kakaemik. ¹⁵Ne mua papako-ke maemik, “Sawur wia iirariya nain wi sawur woos mua Belsebul-ke^d kekanowa iweya naap wia iirariya,” naemik. ¹⁶Naemi mua papako-ke Yeesus akimami faremik, “No maa miililina-ko imeneya-ko nefar urufiyen.” ¹⁷Naap maakiwkin wi kema wiar amisarep wia maakek, “Owowa-ko mua wiam fookap teeria erup arep irakikuan-na, owow onaiya iiwawun samorarikuan. Ne kerekera pun naap, wiam fookap irakikuan-na kerekera nain iiwawun samorarikuan. ¹⁸Ne Satan pun sira naap, ona teeria wiamiya irakinon-na eliw kekanep ikaikuan-i? ¹⁹Ne yo Belsebul-ke kekanowa yieya sawur wia iirariyem naap efa maeman. Nain makeniya-na niena teeria sawur wia iirarimik nain, mua naareke kekanowa wieya naap onimik? Ikoka wis-ke naap onami ariman wuikuan, ni opora me makena-ke. ²⁰Ne yo Mua Maneka kekanowa-ke efa asipeya sawur wia iirariyem. Ni naap efa maep-na eliw amisarowen, Mua Maneka ona pika kemena-pa nia wuowa epa fan imenarek.

²¹Feenap saarik, mua kekanowa-ko irakow maa opap ona koor a baliwep akena urufam-ikainon-na ona maa unowa eliw wiar ikainon. ²²Ne mua oko kekanow akena nain-ke ekapep mua nain wameiya irakep o nomakep irakow maa unowa wiar aawinon. Ne maa unowa pun wiar aawep sererkap wiomakinon. ²³Mua eena yo efamiya me ikua nain yo iiwua-ke. Ne mua eena yo efamiya me uuwami mua me wia fiirimiya nain wia fafarumeya pukikuan.”

Sawur iiriw mua piipuap ikiwok nain kirep ekapiya
(*Matiu 12.43-45*)

²⁴“Aria sawur mua oko mia-pa wiar ikok oromi epa reenowa ikiwep uurarow epa enuma akupam-miawinon. Epa me imeninon-na kema-

---

^d 11.15 Satan unuma oko Belsebul.

pa feenap mainon, ‘Yo kirep yena epa awona nainiw iwinen.’²⁵ Naap maep kiiriw ekapep ona epa awona nain urufinon-na koor kemena epa foniwkin ikua, maa sakua marew.²⁶ Naap urufap kiiriw ikiwep sawur samor akena ikur okaiwi-pa erup wia aawep ekapep koor neeke taanikuan. Naeya iiriw mua nain lawisiw samora ikua, ne ikoka iiwawun samoraranon.”

Sira kamenap onap kemelimik

²⁷Yeesus opora nain maem-ikaeya emeria oko teeria maneka gone-pa wiar ikok maakek, “Emeria eena no nefa muukarep nefa kakaltak nain eliw kemelinon!”²⁸ Naap maeya maek, “Makena, nain kemelowa onoma feenap, wi teeria Mua Maneka opora wiar miimap ookimik, wi eliw kemelikuan.”

Maa Yoona-pa ilenowa (*Matiu 12.38-42, Mak 8.12*)

²⁹Aria wi unow akena Yeesus wiar ekapem-ikemik. Naeya feenap wia maakek, “Ni aakis teeria fain ni mua samora-ke ikeman. Ni maa-ko imeneya i urufiyen, naap efa naiman. Weetak, yo me oninen. Ni Yoona kamenap arek nain kema suuwap ileneka, maa nain muutiw urufowen.”^e
³⁰Iiriw Mua Maneka-ke wi Niniwe mua Yoona-pa wia ofakowak. Ne ikoka Mua Muuka-pa ni aakisa epa fain emeria mua unowa nia ofakowinon.
³¹Ikoka miiwa weeserow epa-pa, Mua Maneka-ke wia mekawiya neeke Seba woos emeria-ke iikirap ni pina ariman niar wuinon. Moram o epasia akena-pa ikua nain-ke ekapep Solomon^f amis eliwa wiar miimam-ikua. Nain aakisa mua kuisow fan ikua fain-ke Solomon amis maneka wiar nomakek. Nain ni opora me wiar miimiman.
³²Iir neeke wi Niniwe mua-ke ni aakis teeria fain pina ariman niar wuikuan. Moram wi iiriw Yoona opora wiar miimap kema kiremik. Nain mua kuisow fan ikua fain-ke Yoona nomakek, nain ni opora wiar miimap kema me kiriman.”

Mia parina (*Matiu 5.15 ne 6.22-23*)

³³“Parina isimap me-ko pipilimimik e kua-pa me wuimik, weetak. Ariman sererimiwkin maa urufap koor kemena ikiwimik.³⁴ Nena mokoka

---

^e 11.29 Iiriw ekeru Mua Maneka-ke Yoona sesekak, ikiwep wi Niniwe opora wia maakeya kema kirep sira samo-samora onam-ikemik nain piipauk naep. Yoona uuwowa nain miatinep baurarep epa oko ikiwok. Ne Mua Maneka-ke ewar maneka sesekeya aasa wiar fieneya Yoona ifera-pa wafuramik. Naap ikaeya mera maneka-ke muok. Fofa arow-pa kiiriw miiwa-pa keesak. Mua Maneka-ke nainiw sesekeya Niniwe ikiwep opora wia maakeya kema kiremik. ^f 11.31 Solomon iiriw ekeru wi Yuuda owow saria maneka-ke. O wiawi Dewit. Mua Maneka-ke amis maneka iweya mua kema firia ikua.

pun naap, nena mia parina-ke. Mokoka eliwa nefar ikaeya-na, nena mia tepak parina manekiw nefar ikainon. Ne mokoka nefar samorarinon-na kokom miiriw ikainan. ³⁵Naapeya no maa uru-urufami, oko kema tepak parina nefar ikua nain kokoma tenowawinan. ³⁶Ne no kema tepak kokoma marew, parina manekiw nefar ikaeya-na feenap, lam parina nefa mikiya saarik naap ikainan.”

Yeesus wi Farisi ne sira amis mua wia maek
(*Matiu 23.1-36, Mak 12.38-40, Luk 20.45-47*)

³⁷Aria Yeesus opora maep weesereya, Farisi oko-ke maakeya ookak, ikos maa enimu naeya. Ikiwep koora kererep esimsa-pa pokak. ³⁸Sira me ookami wapena yasuwowa marew maa enem-ikaeya mua nain naap urufap kema unu-unowa arem-ikua. ³⁹Ne Yeesus-ke maakek, “Ni Farisi niena sira-sira onami urupa ne epira yasuwami mikikira baliwep akena yasuwiman ne kemena me yasuwiman. Nain ni ikum sira ne sira samora-ke niar taanep ikua. ⁴⁰Ni momora akena-ke. Mua Maneka mikikira siraremi kemena pun me sirarek-i? Ne urom tepak me niar urufinon-i? ⁴¹Ni maa niar ikua nain wi mua maa marew ikemik nain wieka. Ni naap onowen-na ni sira eliwa-pa ikowen.

⁴²Ni Farisi, ni samor aawowen! Ni Mua Maneka patiru naep anane maa muutitik, maawa ne lombu naap fiirimep mokoka ten kuisow nain mokoka kuisow arowap Mua Maneka patiriman. Ni sira muutitik ookiman, nain ni sira maneka fain me ookiman, ni Mua Maneka me kookaliman, ne mua papako sira kakeniw me wia oniman. Ni sira nain anane ookam-ikok maa muutitik nain Mua Maneka patirekaman-na eliwa. Nain ni naap me oniman. ⁴³Ni Farisi, ni samor aawowen! Ni lotu koora ikiwep pokow eliwa miimowa-pa ikua nain senam kookaliman. Ne fofa epa-pa emeria mua nia ane-puukami unuma nia purupimik nain senam akena kookaliman. ⁴⁴Nefa komarka! Ni matmat sipira-ke mueya ikua saarik, tepak-ke tumina. Wi mua me urufap iinan-pa soomaremi mia awowa aawimik.”

⁴⁵Ne sira amis mua oko-ke maakek, “Somek mua, no wi wia maemi is pun yia maen.” ⁴⁶Naeya maakek, “Nefa komarka, nis pun. Ni sira ookowa uuwow yoowa akena nain wi emeria mua wiiwkin wi me pepep. Nain niena lawiliw-ko me wia asipiman. ⁴⁷Nefa komarka! Niena nembesir unowa-ke wi profet wia ifakimiwkin umemik. Aakisa nis-ke wiena matmat bala wia opawaman. ⁴⁸Sira neeke mua papako eliw amisarikuan, niena nembesir wi profet wia ifakimemik nain, aakisa nis-ke eliwa naep wiena matmat bala wia opawaman. ⁴⁹Iiriw Mua Maneka-ke ona amisarep maek, ‘Yo ikoka yena profet ne aposel teeria onaiya wia sesekamkun, ikiwiwkin papako wia ifakimikuan ne papako wia samo-samorikuan.’ ⁵⁰⁻⁵¹Naapeya ni aakisa fain emeria mua unowa ikoka pina nain aawowen. Iiriw akena

profet wia ifakimemik nain ekapep aakisa epa fain pun sira naap oniman. Ni iiriw ekera Abel ifakimemi mua wia ifakimowa onoma wuaman nain ekapep Sekaraiya-pa. Sekaraiya-na tempel kooro ne maa patirimik esimsa nain gone-pa ifakimemik. Ae, yo makena nia maakiyem, pina unowa nain yoowa ikoka ni aakis teeria fain-ke aawowen. ⁵²Nefa komarka, ni sira amis mua! Ni amisa aawow era eliwa iiriw mesalimeman. Amisa aawowa nain niena kakeniw omopora teekap ikiwep me aaweman. Ne mua papako ikiwep aawowa nain nis-ke wia mika-puukaman,” naap wia maakek.

⁵³⁻⁵⁴Naap ikok kooro nain piipup owaruma oreya wi sira amis mua-ke wi Farisi wiamiya opora-pa wuau naep baliwep akena wuam-ikemik. Opora ara-ko samoreya-na neeke opora-pa wuau naep akimami nokarowa sira-sira nokarem-ikemik.

Wi Farisi wadol sira me wiar ookuk naep wia maakek

(Matiu 10.26-27)

12 ¹Aria yakeyak manek akena kererep iiwawun takunemik, suuw-ekowa me pepek. Ne kiikir akena Yeesus-ke ona teeria wia maakek, “Ni wi Farisi wadol sira wiar uru-urufap, me wiar ookeka. ²Moram maa eena kokotap-puamik nain ikoka ariman arinon, ne maa kokot ikua nain ikoka mua unowa amisarikuan. ³Ne uura opora kamenap-ko maeman nain epa wiimeya maiwkin miimikuan. Ne koor kemena-pa ikok ifan onoma-pa opora maeman nain ikoka ariman niar maiwkin amisarikuan.”

Mua Maneka waisow keker opowa

(Matiu 10.28-31)

⁴“Aria emar unowik, yo nia maakiyem, ni mua mia muutiw nia ifakimimik nain ikoka maa oko nainiw me nia onowa me pepek. Naapeya me wia keker opaka. ⁵Ni Mua Maneka keker opaka, o nia ifakimep mukuna-pa nia wafurowa nain kekanowa wiar ikua. Ae, yo makena nia maakiyem, o keker opaka.

⁶Ni kema suuweka, nepa fiir maa oram nain maamuma oka erup wuap ikur aawimik. Nain Mua Maneka nepa gelemutitik naap nain kuisow kema-ko me irinariya. Nis pun naap baliwep nia kakaltam-ikaiya. ⁷Ni ikiwos afif onoma iiriw niar tuunap-puak. Naapeya ni me keker opaka, moram nepa unowa nain maa oram-ke, ne nis-ke makena, nia kema suuwap nia kookal-afuriya.”

Yeesus unuma ariman wiar wuowa sira

(Matiu 10.32-33 ne 12.32 ne 10.19-20)

⁸“Yo makena nia maakiyem, mua yo yookami mua unowa mokoka-pa wame wuinon-na, ikoka yo Mua Muuka pun naap, mua nain unuma wi

ensel mokoka-pa ariman wuinen. ⁹Ne mua-ko mua unowa mokoka-pa yo mikikira yiinon-na, ikoka yo Mua Muuka pun naap, wi ensel mokoka-pa mikikira iwinen.

¹⁰Wi mua yo Mua Muuka efa firekami opora-ko onikuan-na Mua Maneka-ke pina nain wiar iirarinon. Ne Ewar Eliwa firekikuan-na, Mua Maneka-ke pina nain me wiar iirarinon.

¹¹Ne ni lotu koor kemena-pa e wi woos mua e anim onom miira-pa opora-pa nia wuiwkin-na ni keker opap kema unu-unowa me wueka, 'I opora kamenap wia kiripiyen, ne kamenap wia maakiyen?' Naap me maeka. ¹²Moram iir nain Ewar Eliwa-ke kema niem-ikaeya wia maakowen." Naap wia maakek.

Maamuma mua-ke momor sira onak

¹³Teeria maneka nan ikaiwkin mua oko-ke Yeesus maakek, "Oo somek mua, yo auwa iiriw efar umeya paapa maa muutitik urufiya. Naapeya yo feenap kookaliyem, nos-ke maakeya yiena auwa maa unowa nain wiar sererkap papako yo yiinok." ¹⁴Naap maeya maakek, "Kamenap? Yo me opora niar kakenow mua-ke, ne me maa sererkow mua-ke." ¹⁵Naemi unowa nain wia maakek, "Ni maa urufap! Maa kamenap nain me kookaleka. Mua eena maa unow akena wiar ikua nain, ona maa unowa nain-ke pokow eliwa me iwino, weetak akena," naap wia maakek.

¹⁶Naap maemi arekin opora-ko feenap wia maakek, "Maamuma mua oko manin maa unow akena wiar ikua. ¹⁷Naapeya wame irami ona kema-pa maek, 'Nee, yo kamenap oninen noma? Maa enowa iparowa koor unowa aakisa ikua fain iiwawun taanomakek. ¹⁸Yo ikoka feenap-ko oninen-yon. Koor unowa nain te-teekap, koor mane-manekiw kuainen. Naap onap neeke enowa ne maa eliwa unowa sepa wuinen. ¹⁹Naap onap yena kemaiw mainen, yo maa saapa pepe, mokom unowa naap efar ikainon. Ne aakisa yo uuraremi maa enemi palanow manekiw ikainen.' ²⁰Naeya Mua Maneka-ke maakek, 'No momora name puukowin! No ikoka uura kuisow umeya, maa unowa nena name kema suuwap aawomaken nain nena aawinan-i?' Naap maakek. ²¹Wi mua eena wiena wiam kema suuwap maa unow akena aawemi Mua Maneka me kema suuwimik nain, wi ikoka mua nain saarik, iiwawun oraikuan." Naap wia maakek.

Kema unu-unowa me wueka

(Matiu 6.25-34)

²²Naap maep ikok ona teeria wia maakek, "Naapeya yo nia maakiyem, ni miiwa-pa feek ikowa nain kema me samoraremi maeka, 'I maa mauwa animiyen, ne yiena mia maa mauwa suuwiyen?' ²³Moram miiwa-pa ikowa sira me maa enowa ne mia suuwowa muutiw kema suuwimik. ²⁴Ni nepa gaaglok urufeka. Maa enowa-ko me isakimik, ne fiirimep koor-

pa-ko sepa me wuimik, wi koorā marew. Wi nain Mua Maneka-ke maa enowa wia urufiya. Ne ni emeria mua, ni me nepa saarik maa oram-ke, weetak. Naapeya kema unu-unowa me wueka. ²⁵Mua eena maa muutitik kema unu-unowa wuiya nain, lawisiw eeyarep uminon-i? Weetak. ²⁶Ni naap onowa me pepep, naapeya ni moram maa papako naap nain kema unu-unowa wuiman?

²⁷Ni kakala sira kamenap eliwariya nain urufeka, mauwowa-ko me onimik ne wiena mia suuwowa-ko me onimik, nain urufowa eliwa. Yo makena nia maakiyem, iiriw owow saria maneka Solomon maa bala wuam-ikua nain mua wiar urufap mokoka kuemik. Nain kakala-ke urufowa Solomon maa bala wiar nomakek. ²⁸Aria sipir wowosa ikoka naap ikainon, uurika saniwareya puukap mukuna-pa wafurikuan, maa oram-ke naep. Nain Mua Maneka-ke bala baliwep wiek. Ne ni bala baliwep me nia opawinon-i? Ni faa, naap maemi Mua Maneka baliwep me yia urufiya naeman-yon aa. ²⁹Naeya nia maakiyem, ni anane feenap kemaiw me ikeka, maa enowa ne eka enowa. Ne kema unu-unowa me wueka. ³⁰Miiw unowa mua unowa maa kookalemi sira nain kema unu-unowa naap wuimik. Ne ni sira naap me ikeka. Ni maa mauwa iiwareman nain niena Niawi iiriw niar amisarek. ³¹Ni Mua Maneka pika kemena-pa wiar ikowa sira nain wiar ooekaka, ne ni naap ikaiwkin miiw maa unowa fain nia wuominon.”

Iinan owowa-pa maa eliwa fiirimowa sira

(Matiu 6.19-21)

³²“Ni yena aamun teeria fain, maa muutitik kema unu-unowa me wueka. Moram niena Niawi nia kookalep nia aawep ona pika kemena-pa nia wuak. ³³Naapeya niena maa unowa sesekap, maamuma aawep mua maa marew ikemik nain wia asipeka. Sira naap onowen-na ikoka iinan owowa-pa maa me samorariya nain imenap aawowen, ne maa ele-eliwa pun neeke fiirimowen. Owowa nain maa unowa me mesenaliya, moram ikum mua marew ne kuina pun maa me samoriya. ³⁴Ni miiw maa unowa niar ikainon-na oko ni kema nain manekiw ikowen. Aria owow iinan maa manek akena kema suuwap-na aa, kema nain manekiw ikowen.”

Uuwow mua maa opamik nain opora-ke

(Matiu 24.42-44)

³⁵⁻³⁶“Ni yo teeria-ke, ni uuwow mua sira feenap nain wioekaka, feenap, uuwow konima aep parina isimap ifaniw ikeka. Wi uuwow mua wiena saria epa oko maapora ikiweya ekapow fofa me wiar amisarep arep ikaikuan. Arep ikaiwkin ekapep koor omopora anuminon-na, ewur akena iikirap paaskomikuan. ³⁷Inow marew arep ikaiwkin saria ekapinon-na, wi uuwow mua teeria nain manek akena kemelikuan. Yo makena

nia maakiyem, ikoka saria nain wi uuwow mua eliwa-ke wia naep ona uuwow konima aep wia pokomowap maa enowa wienakinon. ³⁸Ne saria nain uura epimeka tuuneya ekapinon-i e aara farem-ikaeya ekapemi wi inowa marew arep ikaiwkin wia urufinon-na, wi uuwow mua teeria nain ikoka kemelikuan.

³⁹Ne ni maa oko fain pun kema suuweka. Koor onom mua wi ikum mua koor wiar ekapowa ama wiar amisarionon-na koor baliwep akena urufam-ikainon. Naeya wi ekapep koor me wiar fookikuan. ⁴⁰Naeya nis pun naap akena ikeka. Mua Muuka ekapowa nain urufami ikeka, oko o ewur me ekapinon naem-ikaiwkin ekapemi oram nia soranowap-puinion.” Naap wia maakek.

Uuwow mua eliwa ne uuwow mua samora arekin opora-ke
(*Matiu 24.45-51*)

⁴¹Naap maeya Pita-ke maakek, “Maneka, arekin opora nain iisow yia maen-i e mua unowiya yia maen?” ⁴²Naeya maakek, “Uuwow mua eliwa ne kema onaiya ikua nain ona saria-ke woos mua wuinon. Naeya uuwow mua papako baliwep wia urufami maa enowa ama pepeke wienakinon. ⁴³Naap uuwowa baliwep faem-ikaeya ona saria nainiw ekapep naap urufinon-na mua nain kema eliwa ikainon. ⁴⁴Yo maken akena nia maakiyem, o ikoka ona saria-ke woos mua wueya maa unowa os-ke urufominon. ⁴⁵Aria oko mua nain ona kema-pa feenap mainon, ‘Yena saria ewur me ekapinon,’ naap maep uuwow mua ne emeria papako wia arufami, maa enowa ne eka kekanowa enemi momor yiauwem-ikainon. ⁴⁶Aria iir oko yo saria me efar ekapinon, naap naem-ikaeya saria nain feekeriw fuuninon. Ekapemi sira naap wiar urufap samor akena arufami iirarinon. Iiraremi wi opora fienimik teeria neeke epaskun wia wuinon.

⁴⁷Ne uuwow mua ona saria kema wiar amisarek, nain o me uuwonin ne ona saria kookalowa me wiar ookinon-na ikoka yoowa iwemi samor akena arufikuan. ⁴⁸Ne uuwow mua ona saria kema me wiar amisarep, uuwowa onami samorinon-na, samor akena arufowa nain kerewa me arufikuan. Sira naap ikua, mua amisa eliwa iwemik nain ikoka uuwowa eliwa onowa-ke ikua. Ne amisa manek akena iwemik nain ikoka uuwowa manek akena nain onowa-ke ikua.”

Wi emeria mua Yeesus naep wiam fo-fookikuan
(*Matiu 10.34-36*)

⁴⁹“Yo miiwa-pa mukuna wafurowa naep ekapem, ewur akena manekarekak-na eliw. ⁵⁰Ne ikoka yoowa maneka aawowa nain aawinen. Yo nain kema samor ikem, ikiwep uuwowa nain iuwawun welawekam naep. ⁵¹Ni yo pokow eliwa yia pekapomak efa naiman-i? Weetak, yo nain me ekapem. Makena nia maakiyem, yo emeria mua wia fo-fookap ononer wia wuowa nain ekapem. ⁵²Ikoka sira

feenap imenarinson, teeria kuisow wiam ikur koora kuisow-pa ikemik nain ikoka wiam fo-fookap teeria erup arikuan. Wiam arow-ke wiam erup nain wia iiwuarikuan, ne wiam erup nain-ke epaskun arep wiam arow nain wia iiwuarikuan. ⁵³Wiawi-ke ona muuka iiwuarinson, ne muuka pun naap. Onak-ke wiipa iiwuarinson, ne wiipa pun naap. Ne onak-ke ona wamekua iiwuarinson ne wamekua pun kirep o iiwuarinson.” Opora naap wia maakek.

Maa sira kamenap imenariya nain amisarowa
(*Matiu 16.2-3*)

⁵⁴Ne teeria maneka nain wia maakek, “Ni ipia kokoma ama orow kame-pa urufap maiman, ‘Ipia ikoka orainon.’ Ne makena, ipia orainon. ⁵⁵Ne gomi maneka ama urupow epa-pa wuuneya maiman, ‘Ikoka ama kaaninon.’ Ne makena naap ariya. ⁵⁶Aa, ni maa momor wiisa oniman! Ni aapereka maa urufap makena maiman. Ne aakisa yo maa unowa imenam nain moram mokokiya ookowa nain me amisareman?”

Mua opora-pa nefa wueya kakenowa ewurare
(*Matiu 5.25-26*)

⁵⁷“Ni moram nieniw kema me suuwiman, sira kain-ke eliwa? ⁵⁸Mua oko opora-pa nefa wueya-na aria niam erup opora kakenowa ikiwemi era-pa neeke opora umukeka. Oko os-ke medistret wiar ikiwemi opora nefa nomakeya ami mua wapena-pa nefa wuiwkin koora ekinan. ⁵⁹Yo makena maiyem, no koora-pa ikon nain ewur me weeserinan. Nena pina onan nain iiwawun name sesenarep-na eliw orainan.” Naap wia maakek.

Mua kema me kirinon-na ikoka mesenalinon

13 ¹Iir nain mua papako ekapep Yeesus maakemik, wi Galili mua papako tempel koora-pa Mua Maneka patiram-ikaiwkin Pailat-ke ami mua wia sesekeya iwap wia ifakimemik. Wia ifakimiwkin wienna aka orop patrirowa onamik aka nain onaiya epaskun arek. ²Naap maakiwkin wia maakek, “Ni naap wia maiman-i, wi Galili wia ifakimiwkin umemik nain pina mua akenake, Galili mua papako pina wiar nomakemik, naapeya onoma nan pina aawep umemik, ni naap wia maiman-i? ³Yo makena nia maakiyem, weetak akena! Ni kema me kirowen-na ikoka nis pun mesenalowen. ⁴Iiriw wi mua ten kuisow ikur okaiwi-pa arow, Siloam koor maala-ke tenemi wia ifemakeya umemik. Ni kamenap wia maiman, wi pina-ke wi Yerusalem mua papako wiar nomakek-i? ⁵Yo makena nia maakiyem, weetak akena! Ni kema me kirowen-na, nis pun ikoka mesenalowen,” naap wia maakek.

Nomokowa me makenariya nain arekin opora-ke

⁶Ne aria arekin opora oko wia maakek, “Mua oko nomokowa fik kuisow ona wain piita-pa upok. Iir oko makena-ko aawep eniminen naep

ekapep urufak-na makena marew. ⁷Naapeya ona uuwow mua maakek, ‘Yo nomokowa fain makena aawinen naep ekapem nain makena weetak, mokoma arow arek. Naapeya ware. Miiwa afila oram maneka wesusiya.’ ⁸Naeya uuwow mua-ke maakek, ‘Saria, mokoma fain naap ikaeya, ikoka onoma-pa miiwa arufap maa ifi-ifa wuamkun miiwa afila iwinon. ⁹Mokoma oko-pa makenarinon-yon. Weetakeya-na eliw warinan.’” Naap wia maakek.

Yeesus Sabat fofa-pa emeria oko saliwak

¹⁰Yeesus Sabat fofa-pa lotu kooa ikiwep opora wia maakem-ikua. ¹¹Iir nain emeria-ko nan ikua. Emeria nain mokoma ten kuisow ikur okaiwi-pa arow naap sawur-ke napuma iwiwkin ikua. Napuma aawep ineka kuep soomarem-ikua. ¹²Aria Yeesus-ke urufap farek. Ekapeya maakek, “Oo aite, no napuma nefar iirarem, aakisa eliw ikainan.” ¹³Maakemi wapena mia iinan-pa wiar wueya sariarep kaken iimarek. Sariarep Mua Maneka unuma fakerak. ¹⁴Ne aria lotu kooa woos mua nain naap urufap kema bagiwirak, moram Sabat fofa-pa me uuwowa nain emeria nain saliwak. Naapeya emeria mua wia maakek, “Uuwow fofa ikur okaiwi kuisow naap. Mua oko napuma nia saliwinok naep-na uuwow fofa-pa ekapeka, Sabat fofa-pa me ekapeka.” ¹⁵Naap maeya Yeesus-ke maakek, “Ni wadol mua akena-ke! Ni unowiya Sabat-pa niena bulmakau ne donki wia kemalep pika wiar ikiwep omopora teekap, wia aawep eka wienakowa me wia pikiwiman-i? ¹⁶Ne Abraham nembesir fain, wiisak, mokoma ten kuisow ikur okaiwi-pa arow Satan-ke naap kaikap-pueya ikua. Ne ni kamenap maiman? Sabat fofa-pa me saliwinen-i?” ¹⁷Naap maeya ona iiwua unowa emina ururep opora marewarep maara mikap ikemik. Emeria mua unowa o maa eliw akena oneya wiar urufap kemelamik.

Mastet makena ne yis arekin opora (*Matiu 13.31-32, Mak 4.30-32*)

¹⁸Aria naap ikok nainiw maek, “Mua Maneka pika kemena wiar ekiwkin manekariya nain maa mauwa maemi ileninen? ¹⁹Nain feenap saarik, mastet makena saarik, gelemuta akena. Mua oko nomokowa mastet makena mumua aawep manina-pa isakek. Ne arimemi nomokow maneka arek. Ne nepa-ke birinep ekapep ekeka-pa nan unowa aawemik,” naap maek.

Yis arekin opora (*Matiu 13.33*)

²⁰Ne kiiriw wia maakek, “Mua Maneka pika kemena wiar ekiwkin teeria manekariya nain maa mauwa maemi ileninen? ²¹Nain feenap saarik, emeria oko-ke yis aawep inasin emera onaiya kiripap nan wuap-pueya iiwawun arimiya.”

Omopora gelemuta arekin opora
(*Matiu 7.13-14 ne 7.21-23*)

²²⁻²³Aria naap ikok Yeesus Yerusalem ikiwem-ikok owow unowa opor eliwa wia maak-ikim-ikua. Naap onam-ikaeya mua oko-ke maakek, “Maneka, ikoka Mua Maneka-ke mua papako muutiw wia aawinon-i?” Ne wia maakek, ²⁴“Ni kekan-afurap, omopora siina-pa ikiweka. Yo nia maakiyem, mua unowa ikiwowa akimimik nain, wi me pepeke. ²⁵Ikoka koor onoma-ke iikirap omopora upinon. Upep-pueya ni owaruma-pa iimarep omopora arufami farowen, ‘Oo Maneka, i omopora-ko yia paaskoma!’ Naap maakiwkin nia iiraremi mainon, ‘Yo me nia amisarem, ni naareke?’ ²⁶Ne ni nainiw maakowen, ‘I iiriw no nefamiya maa enem-ikemik, ne no yiena owow era-pa yiar iimarep opora yia maakem-ikon.’ ²⁷Ne nia maakinon, ‘Yo me nia amisarem, ni kaakew mua-ke. Ni pina mua-ke ikeman. Ni ikiweka.’ Naap nia maakinon. ²⁸Ne ikoka Abraham, Aisak, Yekop ne wi profet unowa Mua Maneka pika kemena-pa wiar ikaiwkin wia urufowen, ne ni nia iirariwkin sisina-pa ikowen. Iir neeke samor akena omemi sirirowa aawemi enek muuna geegenem-ikowen. ²⁹Ne miiw maneka fain mua unowa ama urupowa ikip ama orowa kame, ne epa kaaneke ikemik nain ekapep Mua Maneka pika kemena-pa wiar pokap maa enimikuan. ³⁰Ae, aakisa wi mua papako murarimik nain ikoka miimowa-pa ikaikuan, ne wi mua papako miimowa-pa ikemik nain ikoka murarow akena-pa ikaikuan.” Naap wia maakek.

Yeesus owow saria Erot ne Yerusalem mua wia maek
(*Matiu 23.37-39*)

³¹Iir nain wi Farisi papako-ke ekapep Yeesus maakemik, “Erot-ke nefa ifakiminen naep oniya, naapeya no owowa fain piipuap epa oko ikiwe.” ³²Maakiwkin wia maakek, “Ni ikiwep mua oram maneka nain feenap maakeka, ‘Epa lawisiw maala yo sawur wia iiraremi mua napuma pun wia saliwinen, ne iir oko-pa yo mauwowa welawinen.’ ³³Epa lawisiw maala yo soomarem-miok Yerusalem-pa fuuninen. Moram Mua Maneka profet owow oko-pa me uminok. Weetak. Yerusalem-pa ikaeya ifakimiwkin uminok. ³⁴Oo ni Yerusalem, emawa, nis-ke anane wi profet wia ifakimiman. Ne Mua Maneka mua wia sesekeya ni niar ekapimik nain pun nomon ika wiariman. Emawa, ni emeria mua yena kemena-pa nia wuap nia kakaltekam oo. Aara eena ona muuka eewua tepak-pa wia wuiya, yo naap nia onekam naep onam-na niena miatineman. ³⁵Aa, Mua Maneka iiriw nia piipuap niisow nia wuak. Yo nia maakiyem, ikoka yo me efa urufowen. Ne wiimar feenap maemi-na efa urufowen, ‘Yiena Maneka, Mua Maneka unuma-pa ekapok nain unuma purupiyen.’”

Mua oko mia arimurumep ikaeya Yeesus-ke saliwak

14 ¹Iir oko Sabat fofa-pa Yeesus-ke wi Farisi woos mua oko koorap ma maa enowa ikiwok. Nan ikaeya baliwep akena wuap ikemik,

ikoka maa mauwa-ko oneya-na opora-pa wuiyen naemik. ²Ne mua oko mia arimurumep ikua nain pun o wameiya-pa nan ikua. ³Ne Yeesus-ke mua nain urufap, wi sira amis mua ne wi Farisi wia nokarek, “Yiena sira kekanowa kamenap, mua napuma eliw Sabat-pa wia saliwiyen-i e weetak?” ⁴Wia nokarek-na wi bauserap ikemik. Naap ikok wapeniw mua nain tiimeya sariarek. Sariareya sesekeya ikiwok. ⁵Ikiweya wia maakek, “Ni muuka-ko e bulmakau-ko Sabat-pa eka irauwa-pa niar orainon-na kamenap onowen? Me aawep purupowen-i?” ⁶Wi opora nain wiar kiripowa me pepeke.

Mua ona wame porainok

⁷Iir nain wi mua maa enowa ekapemi samapora miimowa-pa pokiyen naep onamik. Naapeya Yeesus-ke wia urufap opora fain wiek. ⁸Wia maakek, “Mua oko-ke miewow maa enowa nefa fareya-na ikiwemi miimowa-pa me poka. Oko mua unumiya no nefa nomakek nain pun fareya ekapinon. ⁹Ne mua onoma nain-ke ekap nefa maakinon, ‘No eeneke ekap poka. Mua fain miimowa-pa feek pokinok.’ Naap nefa maakeya no emina ururinan. Emina ururep erap murarow akena-pa pokinan. ¹⁰Ne naapeya mua oko-ke maa enowa naep nefa fareya-na ikiwep murarow akena-pa poka. No naap oneya mua onoma nain-ke ekap nefa maakinon, ‘Yomar tetera, moram nan pokan. No epap feek poka.’ Naap nefa oninon-na wi mua unowa ekapemik nain-ke mua tetera nefa maikuan. ¹¹Neemi mua ona unuma wame fakerinon-na, ikoka wiar poraikuan. Ne mua ona unuma wame porainon-na, mua nain unuma wiar purupikuan.”

Mua maa enowa wia farowa

¹²Aria naap ikok Yeesus mua onoma nain maakek, “No enow gelemuta-ko onap-na nena nomar, nena neepe e niamun, nena owow epaskun maamuma onaiya ikemik nain me wia fare. Wi enep oko wiimar no kiripomikuan. ¹³Neemi enow gelemuta-ko onap-na mua feenap nain wia fare: mua maa marew, oram akena ikemik nain, ne mua napuma onaiya ikemik nain, mua meren samora, mua mokok opa, wi mua naap nain wia fare. ¹⁴Wi mua naap nain no kiripomowa me pepeke. Ikoka no manek akena kemelinan, moram ikoka Mua Maneka-ke wi mua kaken eliwa umep ikok iikirow epa-pa no kiripominon,” naap wia maakek.

Maa enow maneka arekin opora

(Matiu 22.1-10)

¹⁵Aria mua oko wi wiamiya maa enem-ikok opora nain miimap Yeesus maakek, “Wi emeria mua Mua Maneka pika kemena-pa wiar ikok maa animimik nain eliw kemelikuan.” ¹⁶Naeya arekin opora wia iromami

feenap maek, “Mua oko enow maneka onekam naep fofa wuap mua unowa opor amisa wiek. ¹⁷Fofa nain kerereya, ona uwow mua sesekeya ikiwep mua unowa iiriw opor amisa wiep-puak nain wia maakek, ‘Aakisa ni ekapeka. Maa iiriw opok.’ ¹⁸Wia maakeya unowa nain miatinep i ikiwowa me pepeke naemik. Oko-ke maek, ‘Yo miwa sesenarem nain urufowa ikiwiye. Sira eliwa, yo me ekapinen.’ ¹⁹Oko-ke maek, ‘Yo bulmakau ten kuisow wia sesenarem nain uwowa wia akimowa ikiwiye. Sira eliwa, yo me ekapinen.’ ²⁰Ne oko-ke maek, ‘Yo emeria aawep enuma ikem. Naapeya yo ekapowa wia.’

²¹Aria uwow mua nain kirep ekape wi maemik kakeniw naap ona saria maakek. Naap maakeya kema bagiwirap ikok kiiriw nainiw sesekak, ‘No ewur akena ikiwep, wi owow era maneka-pa ikemik nain ne era gelemutitik-pa ikemik nain, wi mua oram, napum mua, wi mokok opa ne wi meren samora nain naap wia aawep ekape.’ ²²Naeya ikiwep naap wia aawep koorapa wia wuap saria maakek, ‘Oo saria, yo no opora nookap naap onam, ne epa papako oram ikomakek.’ ²³Ne saria-ke maakek, ‘Aa-na nainiw era mane-maneka ne manin era ookami kekanowa wia maakep emeria mua momor wia aawep ekape. Naap oneya koorapa efar taanuk. ²⁴Yo nefa maakiye, wi mua mokomokoka wia farem nain, wi kiiriw ekapep maa me efar enimikuan, weetak akena.’ ” Arekin opora naap wia iromak.

Mua baliwep kema suuwap-puap Yeesus ookinok

(Matiu 10.37-38)

²⁵Aria teeria maneka Yeesus ookam-ikaiwkin kirep wia maakek, ²⁶“Mua yo efar ekapiya nain ona wiawi, onak, emeria ne muuka, wiipa, wiamun mikikira me wiinon-na, yo teeria-pa efar ikowa me pepeke. Ne pun ona kookalowa me piipuion-na yo teeria-pa me efar ikainon. ²⁷Ne mua ona nomokow moke me akuawep yookinon-na, yo teeria-pa me efar ikainon.

²⁸Maa baliwep kema suuwap onimik. No koorapa iinan akena kuainen naep-na, kiikir pokap koorapa naap nain sesa kema suuwinan, maamuma nefar pepeke erak-i e weetak. ²⁹Oko poka muutiwi iimarowap-puap koorapa me weeser-wuinan. Mua unowa naap urufap, nefa firekami nefa amap-niirikuan. ³⁰Naap nefa maikuan, ‘Mua nain koorapa welawowa saarik poka iimarowak.’

³¹Ne owow saria oko-ke ikiwep saria oko onaiya irakekam naep o kiikir pokap baliwep akena kema suuwinan. O irakow mua tausen ten kuisow (10,000) muutiwi wiar ikua, ne saria oko nain mua tausen ten erup (20,000) wiamiya ekapem-ikaiya. Naapeya o kiikir amisarep-puap, irakowa eliw nomakinon-i e weetak. ³²Pokap kema suuwinan, me pepekeya-na ona iiwua epasia-pa ikaiwkin ona teeria mua papako wia

sesekinon, ikiwep wi wiamiya aakunep irakowa puukuk naep. ³³Naap akena, o mua kuisow maa unowa baliwep kema suuwap mikikira me iwomakep-na, yo teeria-pa me ikainon.”

Ifera masia marew
(*Matiu 5.13, Mak 9.50*)

³⁴“Ifer masia pun naap, maa eliwa-ke. Ifera masia dabelalep masia ikiwinon-na kamenap oniwkin masia kiiriw imenarion? Me pepep. ³⁵Dabela naap nain manina-pa wuowa ne miiwa afila iwowa pun me pepep, ikoka iirarikuan. Ni ifan onaiya ikok-na opora fain baliwep akena miimeka,” naap maek.

Sipsip mesenalek nain arekin opora-ke
(*Matiu 18.12-14*)

15 ¹Aria wi takis aawow mua ne wi pina mua papako pun Yeesus opora wiar miimu naep ekapemik. ²Wi Farisi ne wi sira amis mua onaiya naap urufap o tuunami maemik, “Mua fain anane wi pina mua womar wia opami wiamiya maa enimiya.” ³Naap maiwkin Yeesus-ke arekin opora feenap wiek, ⁴“Mua oko sipsip andet kuisow wiar ikok kuisow wiar mesenalion. Aria sipsip papako epa oko-pa wia wuap kuisow mesenalek nain me ikiwep akupam-miawinon-i? ⁵Akup-ikiwep imeninon-na kemelami akuwisa-pa wuap ekapinon. ⁶Ekapep owowa kererep ona womar ne mua papako wia fareya ekapiwkin wia maakinon, ‘Arika, ni yena efamiya kemeleka! Yo sipsip efar mesenalek nain kiiriw imenam.’ ⁷Naapeya nia maakiyem, owow iinan ensel, wi mua unowa kakeniw ikemik nain wia kemelimik, ne pina mua kuisow kema kirinon-na wi ensel mua nain maneka akena kemelikuan.”

Maamuma mesenalek nain arekin opora-ke

⁸Ne arekin opora oko feenap wia iromak, “Emeria-ko maamuma ten kuisow tewerimep-puak, ne naap ikok kuisow wiar mesenalion-na kamenap oninon? Kema wiisarep arua isimap kooro epa fonami baliwep akena akupinon. Naap onap imenap-na kema teninon. ⁹Imenap ona womar ne emeria papako wia farep wia maakinon, ‘Ni ekapep yo efamiya kemeleka. Yo maamuma efar mesenaleya akupap imenam!’ ¹⁰Ne naap akena, pina mua-ko kema kirinon-na Mua Maneka ensel unowa o kemelikuan.”

Wiawi ona muuka wiam erup nain arekin opora-ke

¹¹Ne nainiw maek, “Mua oko muuka erup. ¹²Iir oko-pa muuk kapa-ke wiawi maakek, ‘Auwa-na, no maa unowa i paapa ikos ikoka kuisow yia sererkoma, ne yo maa unowa ikoka kuisow aawekam naep.’ Naeya wiawi-

ke maa unowa sererkap wiek. ¹³Aria muuk kapa nain ona maa unowa aawep epasia ikiwep owow oko-pa ikua. Nan ikok wame irami ne momor onami maamuma welawak. ¹⁴Maamuma welawap ikaeya owowa nain weniw maneka kererek. Naap ikok wuailek. ¹⁵Wuailep mua oko wiar ikiwep mauwinen naeya eliw naakemi waaya urufowa-pa wuak. ¹⁶Ne senam akena wuailep bin kanima waaya wienakimik nain enimekam naep maek-na me onakemik.

¹⁷Ne naap ikok kema suuwap maek, 'Yena auwa uuwow mua unowa maa enowa senam akena wiar ikua. Ne yo fan ikok samor akena wuailiyem. Lawisiw feek ikainen-na uminen. ¹⁸Naapeya yo kirep auwa wiar ikiwep feenap maakinen, "Oo auwa, yo pina nefa onam nain Mua Maneka sira wiar puukam. ¹⁹Aakisa muuka me efa nae, moram yo me mua eliwa-ke. Naapeya uuwow mua efa wue." ' ²⁰Kema naap wuap ona wiawi wiar ikiwok. Ekapep fuunem-ikaeya wiawi-ke epasia-pa urufap kemalep karuwiw ikiwep opa-wuakek. ²¹Naap oneya muuka-ke maakek, 'Oo auwa, yo pina nefa onam nain Mua Maneka sira wiar puukam. Aakisa yena muuka me efa nae, moram yo me mua eliwa-ke.' ²²Ne wiawi-ke uuwow mua wia fareya ekapiwkin wia maakek, 'Ikip yena mia suuwowa eliw akena nain aawep pekapep suuwomap wapena ring suuwomaka ne meren suuwowa wuomaka. ²³Ne bulmakau muuka mia manekiw urufap ifakimemik paep uupiwiw maa enow maneka oniyen. ²⁴⁻²⁵Moram yo muuka fain iiriw umok naem-na eliw ikua. Mesenalek naem-na kiiriw imenarek.'

Aria wi enowa onam-ikaiwkin muuk iperowa manina-pa ikok owowa ekapok. Ekapep kooram mamaiyarem-ikok wi ufem-ikaiwkin wia miimak. ²⁶Ne takira oko farep nokarek, 'Wi maa mauwa onam-ikaimik?' ²⁷Naeya maakek, 'Nena niamun kiiriw ekapeya niawi-ke maa enowa onomami bulmakau muuka kuisow maeya ifakimemik. Moram muuka nain maera-pa me arek, o kiiriw ekapok.' ²⁸Aria muuk iperowa naap miimap kema bagiwirap koor kemena me ikiwok. Naap ikaeya wiawi-ke orop kekelka maakek, 'Aria ekapeya kooram ikiwu.' ²⁹Naeya maakek, 'Yo mokom unowa anane nena uuwow mua saarik oram maneka uuwam-ikem. Yo emina-ko me kekanem-ikem. Ne no meme muuka kuisow akena-ko me enaken, yena yomar unowiya enemi kemelekamik. Weetak akena. ³⁰Nena muuka nain nena maa unowa iiriw nefar aawep wi emerip-pa weeserowap kiiriw ekapeya no kemalep maa enow maneka onoman.' ³¹Naeya wiawi-ke maakek, 'Oo muuka, i yiam erup anane maneka fan ikaimik. Yo maa unowa fain nena maa unowa-ke. ³²Ne aakisa i unowiya maa enowa onami kemelikua, moram niamun fain iiriw umok naem-na eliw ikua. Mesenalek naem-na kiiriw imenarek.' "

Uuwow woos mua amis onaiya ikua nain arekin opora

16 ¹Yeesus ona teeria arekin opora wia iromami wia maakek, "Maamuma mua-ko mua oko uuwowa woos mua wuak, maa

unowa urufowa. Iir oko opora feenap miimak, ‘Nena uuwow woos mua-ke maa unowa oram maneka nefar fufurumem-ikaiya.’ ²Naeya mua nain farep maakek, ‘No oram yo opora feenap nefar miimam? Yo maa muutitit no maifa-pa siisimem-ikon nain aawep pekape. No woos mua-pa ikowa aakisa nefa welawiyem.’ ³Naeya o feenap kema suuwak, ‘Yo woos mua-pa ikem nain efa weeser-wueya yo kamenap arinen? Yo miiwa fookowa nain oona wia, ne maa enowa marew ikok mua oko wia nomarowa emina ururinen. ⁴Aa, yo aakisa feenap oninen, ne ikoka saria efa iirareya-na mua papako-ke efa kemalep efa aawiwkin anane wi wiar ikainen.’ ⁵Naap maep wi mua ona saria muuna wiar wuamik nain wia farek. Mua ookikir kererek nain nokarek, ‘No muuna kamin wuan?’ ⁶Ne os-ke maek, ‘Wel muuna wuam nain amin mane-maneka andet kuisow.’ Naeya woos mua-ke maakek, ‘Nena muuna wuan maifa fain aawep ewur akena amina ten ikur muutiw siisime.’ ⁷Ne mua oko farep nokarek, ‘No muuna kamin wuan?’ ‘Yo inasin emera muuna wuam nain bek andet kuisow,’ naeya maakek, ‘Nena muuna wuan maifa fain aawep ten ikur okaiwi-pa arow muutiw siisime.’ ⁸Naap oneya ona saria-ke miimap maek, ‘Mua faa, maa kema suuwap maa oniya,’ naap maek. Naapeya wi miiwa fain mua wiena miiw sira nain ookami kema suuwap maa onimik. Ne wi mua parin onaiya ikemik nain naap me onimik.

⁹Naapeya nia maakiyem, ni maamumaiw mua wia asipami nomar wia aroweka. Ni naap onam-ikok umowen-na nia aawep owow iinan-pa nia wuiwkin anane maneka eliw ikowen. ¹⁰Ne mua maa gelemuta baliwep kakaltinon-na maa maneka pun eliw kakaltinon. Ne mua maa gelemuta samor kakaltiya nain maneka pun naap oninon. ¹¹Ni miiwa fain maamuma samora nain baliwep me kakaltowen-na, ikoka kakaltow maa eliw akena nain Mua Maneka-ke niinon-i? Weetak. ¹²Ne ni mua oko maa baliwep me wiar kakaltowen-na, ikoka niena maa kakeniw nain aawowen-i? ¹³Uuwow mua kuisow saria erup wiar uuwowa nain me pepep. O-ko saria oko kookalep oko mikikira iwinon. Neemi saria oko balisow uuwowa onami saria oko mokoka kapi urufinon. Ne sira naapiw, ni maamuma kookalowa-pa uuwami Mua Maneka uuwomowa nain me pepep.”

Sira kekanowa ne Mua Maneka pika kemena wiar ekowa opora-ke

¹⁴Wi Farisi-na wi maamuma kookalowa-ke. Naapeya opor unowa Yeesus maek nain wiar miimap firekami amap-niiremik. ¹⁵Naeya wia maakek, “Ni mua unowa mokoka-pa niena sira eliwa saarik oniman nain Mua Maneka kema iiriw nia amisarek. Wi mua-ke maa oko maneka-ke naimik, nain Mua Maneka mokoka-pa maa nain samor maneka-ke. ¹⁶Iiriw Moses sira wuomakek nain ne wi profet opor unowa wia maakem-ikemik nain ekapep Yon epa-pa. Ne Yon epa-pa ekapep aakisa Mua Maneka pika kemena-pa wiar

ikowa opora nain ariman wuiwkin wi mua unowa kekanep pika kemena wiar ekamik. ¹⁷Aapereka miiw onaiya ikoka eliw mesenalinon, nain Moses sira wuomakek nain opor ara gelemuta-ko me mesenalinon.”

Yeesus muewowa puukowa sira nain maek

(Matiu 5.31-32 ne 19.9, Mak 10.11-12)

¹⁸“Mua-ko ona emeria iirarep oko aawinon-na soma orainon. Mua ona emeria iirareya mua oko-ke wiar aawinon-na mua oko nain pun soma orainon.”

Maamuma mua Lasarus ikos opora

¹⁹Ne arekin opora oko feenap wia maakek, “Iiriw maamuma mua oko-ko, mua nain anane mia suuwowa ele-eliwa suuwam-ikua, ne maa enowa ele-eliwa enem-ikua. ²⁰Ne ona koor omopora mamaiya-pa mua ikemikiya nan wuap-puiwkin ikua, unuma Lasarus. ²¹Mua nain maa enowa sowa oraiya nain wiar aawep enimekam naep nan ikua. Ne siowa pun anane ekapep ikemika oposia wiar alimakem-ikemik. ²²Naap ikok o umok. Umeya wi ensel-ke aawep iinan pikiwep Abraham kemena-pa wiar wuamik. Ne maamuma mua nain pun umok. Umeya soopamik. ²³Mua nain ikiwep mukun yoowa-pa ikok mia tiitinowa manek akena aawem-ikua. Ne iinan mokakek-na Abraham Lasarus ikos epasia akena-pa ikaiwkin wia urufak. ²⁴Wi wia urufap Abraham farek, ‘Oo nembesir, yo efa kemalep Lasarus sesekeya ekapep wapen tetelka eka-pa suuwap yo omaiwa-pa wuomeya lawisiw-ko dabelalinok. Yo mukun yoowa-ke efa aaweya samor akena awem-ikaiyem.’ ²⁵Naeya Abraham-ke maakek, ‘Nembesir sa, no kema suuwe, iiriw no miiwa-pa ikon nain maa eliwa unow akena aawem-ikon ne Lasarus wiisak, weetak akena. Nain aakisa o owow eliwa-pa ikaiya, no samor aawem-ikain. ²⁶Ne maa oko pun, Mua Maneka-ke feenap onak, gone-pa kokor maneka fookak. Naapeya mua fan ikemik nain okaiwi ekowa me pepep. Ne nis pun naap feek epowa me pepep.’ ²⁷⁻²⁸Ne mua nain-ke nainiw maakek, ‘Nembesir-na, naap nain Lasarus sesekeya owowa yiar ikiwep yena aamun wiam ikur nain opor kekanowa wia maakinok. Oko wis pun yo yookikuan.’

²⁹Naeya Abraham-ke maakek, ‘Moses ne wi profet opora wi wiar ikua, nain miimuk.’ ³⁰Ne os-ke maek, ‘Weetak, wi opora me miimikuan. Mua iiriw umemik nain-ke iikirap wi wiar ikiwikuan-na, kema eliw kirikuan.’ ³¹Ne Abraham-ke maakek, ‘Moses ne wi profet opora me wiar miimikuan-na, mua umep ikok iikiriya nain pun opora makena-ke me wiar naikuan.’”

Pina onowa sira

(Matiu 18.6-7 ne 18.21-22, Mak 9.42)

17 ¹Ne aria Yeesus ona teeria wia maakek, “Makena, mua unowa akimowa-pa wakikuan, ne mua-ke mua oko kema enimeya

wakinon-na, mua nain wiisak. ²Mua, takira-ko pina onowa ofakoweya oro-booninon-na, mua nain pina maneka aawinon. O nomon maneka imakuna-pa wiar kaikap ifera-pa wafuriwkin umekak-na eliw. Naapeya ni maa urufap. ³Nena teeria epaskun-ke pina-ko nefa oninok-na ariman maake. Ne kema kireya-na, pina wiar iirarep kema eliwa iwe. ⁴Ne pun fofa kuisow pina onowa ikur okaiwi-pa erup arep kema kirep anane nefar ekapep maem-ikainok-na, ‘Yo sira samora nefa onam nain kema kirem,’ aria kema eliwa naap iwem-ike.”

Opor makena opow sira

⁵Ne aria Yeesus teeria-ke maakemik, “Maneka, nena i yia asipeya i kekanep no opora baliwep akena nefar opiyen.” ⁶Naeya wia maakek, “Ni yo opor makena efar opowa kema-pa lawiliw muuta niar ikainon-na ni nomokowa oko fain eliw maakowen, ‘Fiira onaiya name pusunowap orop ifera-pa iimare.’ Naap maakowen-na eliw nia miiminon.”

Mua Maneka uuwow mua-pa ikowa sira

⁷“Ne nena uuwow mua miiwa arufowa-i e sipsip nepiowa sesekeya ikiwep uuwowa welawap urera owowa ekapeya no feenap maakinan-i, ‘No ewur akena ekapep maa enime,’ naap maakinan-i? ⁸Weetak, feenap maakinan, ‘Yo maa-ko uupome. Ne maa pekapeya yo kiikir enemkun no ikoka murarep enime.’ ⁹Weesereya uuwow mua nain sira eliwa naakinon-i? Weetak, moram ona uuwowa-ke. ¹⁰Ne nis pun naap, maa unowa Mua Maneka nia maakek naap onomap-na maeka, ‘I uuwow mua oram-ke. I yiena uuwowa onamik.’” Naap wia maakek.

Yeesus wi mua gigir mane-maneka ikemik nain wia saliwak

¹¹Yeesus Yerusalem ikiwemi Samaria ne Galili gone-pariw ikiwok. ¹²⁻¹³Ikiwemi owow oko fuunem-ikok wi mua ten kuisow wia urufak, era-pa ekapem-ikaiwkin. Wi mua nain mia gigir onaiya ikemik. Lawisiw epasia-pa iimarep ikok kerewa faremi maemik, “Yeesus, yiena Maneka, i yia kemale!” ¹⁴Naap wia urufap wia maakek, “Ni wi pris wiar ikiwiwkin mia niar pupep urufuk.” Naap wia maakeya wi kirep ikim-ikaiwkin mia gigir nain wiar mesenalep mia eliwa wiar imenarek. ¹⁵Aria oko-ke ona mia naap wame pupep urufap kirep ekapemi kerewa faremi Mua Maneka unuma fakerak. ¹⁶Ekapep Yeesus wameiya-pa keema muuna mikap sira eliwa naakek. Mua nain-na wi Samaria mua-ke. ¹⁷Yeesus-ke naap urufap maek, “Nee, mua papako me sariaremik-i? Wi kaaneke ikemik? ¹⁸Wi-ko me ekapep Mua Maneka sira eliwa naakemik. Mua fain owow oko mua-ke, ne o waisow muuta naap-i?” ¹⁹Naap maemi mua nain maakek, “No iikirap ikiwe. Opora efar opap nan sariaren.”

**Mua Maneka mua pika kemena-pa wia wuowa epa
ikoka kamenap imenarion
(Matiu 24.23-28 ne 24.37-41)**

²⁰Aria wi Farisi-ke Yeesus nokaremik, “Mua Maneka miiw mua pika kemena-pa yia wuowa epa nain iikamin imenarion?” Naeya wia maakek, “Epa nain ikoka ileniya imenareya niena mokoka-pa me urufowen, weetak. ²¹Naapeya ikoka feenap me maikuan, ‘Urufeka, faneka,’ e ‘Naneka.’ naap me maikuan. Moram Mua Maneka miiw mua pika kemena-pa nia wuowa epa nain iiriw niar imenarek.”

²²Naemi ona teeria wia maakek, “Ikoka epa-ko imenareya feenap maowen, ‘Mua Muuka kekanowa onaiya ikua nain fofa kuisow imenareya-ko urufekamik-na eliw.’ Naap maowen-na wia, me urufowen. ²³Ne ikoka nia maakikuan, ‘Eenan ikua,’ e ‘Urufeka, faneka.’ Naap maiwkin-na me wiokap ikiweka. ²⁴Moram Mua Muuka miiwa oraiya nain ona ilen onaiya ikua. Feenap saarik, aapereka-ke wilinemi epa onowa nain iiwawun iiwkinon. Kame okaiwi ikip kame okaiwi iiwawun parina-keriw arion. ²⁵Nain wiimar. Mokomokoka o siriowa maneka aawinon, ne wi aakisa fain mua pun mikikira iwikuan.

²⁶Iiriw Noa ikowa-pa sira onam-ikemik nain, ikoka Mua Muuka imenarow epa-pa sira naap akena onam-ikaikuan. ²⁷Iir nain wi maa enowa onap, wiam miewowami naap oni-ikim-ikemik. Wi naap onam-ikawaiwkin Noa aasa maneka ireya eka luuma maneka-ke ekapemi iiwawun wia ifakimok.

²⁸Lot ikowa epa pun, aa sira naap. Wi maa enemi, maamuma aawowa uuwowa onam-ikemik, manina ne kooru uuwam-ikemik. ²⁹Wi naap onam-ikawaiwkin Lot Sodom owowa piipupap ikiweya nomona mukun onaiya aapereka-pa ipia saarik oromi iiwawun wia kuumok. ³⁰Ne wiimar Mua Muuka nainiw ekapow fofa-pa maa sira naap nain pun imenarion.

³¹Iir nain wi mua koor iinan-pa ikok-na neekeriw bauraruk, koor kemena ikiwep maa unowa me aawuk. Ne manina-pa ikok-na owowa me ekapuk. ³²Iiriw Lot emeria baurarem-ikok Sodom owowa urufekam naep kirek nain nomona arek, ni nain kema suuweka. ³³Mua miiwa-pa feeke ona mia kookalowa weeserowinon-na ikoka iiwawun mesenalion. Ne mua miiwa-pa feeke yo muuta nain pokow eliwa me aawinon-na ikoka owow iinan-pa Mua Maneka wameiya-pa eliwa ikainon. ³⁴Yo makena maiyem, iir nain uura mua erup samapora kuisow-pa inep ikawaiwkin-na Mua Maneka-ke oko aaweya oko neek ikainon. ³⁵Ne emeria erup wit makena ititam-ikawaiwkin-na oko aaweya oko neek ikainon. [³⁶Mua erup manina-pa ikawaiwkin oko aawinon ne oko wia.]” Opora naap wia maakek. ³⁷Ne wi naap miimap nokaremik, “Maneka, nain ikoka kaaneke imenarion?” Naeya opora anian wia kaisomami maek, “Kiisua maa-ko

umep ikaeya urufap pamua onaiya takunep ikaikuan, naap akena ariman urufikuan.”

Anane Mua Maneka farep nokarowa sira

18 ¹Aria wi anane Mua Maneka farep nokarowa me piipuauk naep wia maakemi arekin opora oko wia iromak. ²Feenap maek, “Owow oko ona anim onoma onaiya ikua. Mua nain emin sekaria, Iinan Mua Maneka me keker opiya, ne wi mua oko ekima me wia opiya. ³Emer apura-ko owowa nan ikua. O yaawerow marew mua nain maakem-ikua, ‘Mua oko-ke efa iiraremi maa unowa efar aawekam naep oniya. Yo mua nain opora-pa wuowa efa asipe naep ekapem.’ ⁴Naap maakeya apura nain asipowa miatinep naap ikok ikok nainiw woosa feenap wuak, ‘Makena, yo Mua Maneka me keker opiyem ne wi mua pun ekima me wia opiyem. ⁵Nain apura fain-ke anane yo mia efa erowawiya. Eliw, yo o-ko asipinen. Oko anane maneka naap ekapem-ikainon,’ naap maek.” ⁶Naemi opor makena fookak, “Ni mua nain opora wiar furewap kema suuweka. O mua samora nain emer apura nain asipak. ⁷Ne Mua Maneka ona teeria me wia asipinon-i? Ona wia pepekimem ona teeria-pa wia wuak, ne wi anane amirika ne uura o kema suuwap nokarem-ikaimik. Naap oniwkin ewur me wia asipinon-i? ⁸Yo makena maiyem, ewur akena wia asipinon, me waliminon. Nain ikoka Mua Muuka ona ekapow fofa-pa wi emeria mua o opora wiar opimik nain eliw wia imeninon-i e weetak!”

Mua erup Mua Maneka faremik nain arekin opora-ke

⁹⁻¹⁰Aria mua papako unuma wiam pirami mua oko wia firekamik nain Yeesus-ke arekin opora feenap wia iromak, “Aria mua erup Mua Maneka farowa naep tempel kora ikiwemik. Mua oko wi Farisi-ke ne oko takis aawow mua-ke. ¹¹Farisi nain ona waisow iimarep ikok Mua Maneka feenap maakek, ‘Oo Mua Maneka, yo mua eliwa-ke, me wi mua papako naap. Naapeya yo sira eliwa nefa naiyem. Wi anane ikumarimik, sira samora onimik, ne miewowa puukimik. Ne yo wia. Yo me takis aawow mua nain saarik. ¹²Yo anane sande kuisow fofa erup maa enowa emi wuiyem. Maa unowa aawiyem nain fiirimep mokoka ten kuisow nain mokoka kuisow no niowa naep tempel kora pekapiyem,’ naap maek. ¹³Ne takis aawow mua nain pun epasia-pa iimarek. Iinan me mokakek, weetak, maara mikap ikua. Ne iimarep ikok kema samorarep kemanpira arufami maek, ‘Oo Mua Maneka, yo pina mua-ke. Yo efa kemale!’ Naap maek.”

¹⁴Neemi maek, “Yo makena maiyem, takis aawow mua nain Mua Maneka-ke o mua kaken eliwa nainon, ne mua oko nain wia. Mua unuma wame purupiya nain ikoka wiar porainon. Ne unuma wame poraiya nain ikoka wiar purupinon.”

Yeesus wi muuka gelemutitik kekanowa wiek
(*Matiu 19.13-15, Mak 10.13-16*)

¹⁵Aria muuka gelemutitik Yeesus wiar amapekapemik, wapena ikiwosa-pa wia wueya kekanowa aawuk naep. Naeya Yeesus teeria-ke naap urufap onak wiawi wia kakankami iiraremik. ¹⁶Ne Yeesus-ke muuk unowa wia fareya wameiya wiar ekiwkin maek, “Ni muuka me wia iirareka, efar ekapuk. Moram Mua Maneka pika kemena nain wi takir muutitik feenap nain-ke kemena wiar ekikuan. ¹⁷Yo makena nia maakiyem, o mua Mua Maneka pika kemena-pa wiar ikowa opora nain muuka gelemuta saarik me aawinon-na, Mua Maneka pika kemena me wiar ekinon, weetak akena.”

Mua maa unowa wiar ikua nain opora-ke
(*Matiu 19.16-30, Mak 10.17-31*)

¹⁸Aria wi Yuuda woos mua oko-ke Yeesus feenap nokarek, “Somek mua eliwa, yo sira kamenap onap anane Mua Maneka wameiya ikok eliwa ikainen?” ¹⁹Naeya maakek, “No moram eliwa efa naen? Mua eliwa-ko me ikaimik. Mua Maneka waisow eliwa-ke. ²⁰Iiriw Moses sira wuomakek nain no amisaren: ‘No soma me ore, mua me wia ifakime, me ikumare, wadol opora me wia ife, nena neene niawi opora wia miime.’” ²¹Naeya mua nain-ke maek, “Iiriw yo takira ikok sira nain iiwawun ookam-ikok arimep aakisa mua arem.” ²²Opora naap wiar miimap maakek, “Makena, nain no maa kuisow akena onowa-ke nefar ikua. Nena maa unowa sesekap maamuma aawep sererkap wi mua oorpowa nain wiomake. No naap oninan-na owowa iinan-pa maa eliwa akena nain nefar ikainon. Aria ekapep yo yooke.” ²³Naap maeya miimap kema senam akena pinarek. Moram o maamuma unow akena wiar ikua.

²⁴Yeesus-ke naap urufap maek, “Wi maamuma mua Mua Maneka pika kemena wiar ekowa nain yoowa akena. Maa unowa wiar ikua nain-ke wia opap ikua. ²⁵Feenap, maa eneka kamel wuara gelemuta-pa ikiwowa nain yoowa. Ne wi maamuma mua Mua Maneka pika kemena wiar ekowa yoowa akena.” ²⁶Mua unowa nain miimap maemik, “Naap nain, Mua Maneka mua kuisow-ko me wia aawinon-i?” ²⁷Naiwkin maek, “Mua Maneka pika kemena wiar ekowa nain mua wieniw me pepep, nain Mua Maneka ona eliw wia aawinon. Moram o maa onowa maek nain pepep eliw oninon.”

²⁸Naeya Pita-ke maakek, “Aa, i yiena maa unowa piipuap no nookam-miawimik.” ²⁹⁻³⁰Naap maeya maakek, “Ae makena, nain yo nia maakiyem. Wi mua Mua Maneka pika kemena-pa wiar ekow muuta nain wiena koora piipuami wiena emeria, weepe, wiamun, wiawi, onak e muuka wia piipuimik, wi nain ikoka Mua Maneka-ke aakisa epa feeke

wia ane-maisomami baliwep wia saliwonon. Ne naap ikok umep Mua Maneka wameiya ikok eliwa ikaikuan.”

Yeesus ikoka umep iikirowa nain nainiw maek
(*Matiu 20.17-19, Mak 10.32-34*)

³¹ Aria Yeesus ona teeria ten kuisow erup nain muutiw wia aawep epa wenup ekap wia maakek, “Aria miimeka, i Yerusalem ikiwimik. Ikoka neeke Mua Muuka opor unowa iiriw wi profet-ke siisimep-puamik nain makena arinon. ³² Wi o opap owow oko mua wapena-pa wuiwkin firekami samo-samorami opeka warikuan. ³³ Samor-ko arufap ikoka ifakimiwkin uminon. Umep fofa arow-pa iikirinon.” ³⁴ Naap wia maakek nain wi kema me pukemik. Opora nain onoma kokot ikaeya wi kema me aawemik.

Yeesus mua mokok opa saliwak
(*Matiu 20.29-34, Mak 10.46-52*)

³⁵ Aria Yeesus ame ikiwemi Yeriko owowa mamaiyaremik. Mua mokok opa-ko era pona-pa pokap ikok maamuma wia nomarem-ikua. ³⁶ Wi yakeyak maneka ekapemi nomakem-ikaiwkin wia miimap wia nokarek, “Nee, ni mauwa onowa ikiwiman?” ³⁷ Naeya maakemik, “Wia, Nasaret mua Yeesus naimik nain-ke ikim-ikaiya.” ³⁸ O naap miimap farek, “Oo Yeesus, Dewit nembesir, yo efa kemale aa!” ³⁹ Naap fareya wi miimem-ikemik nain-ke kakankamik, “No poporare!” Kakankamik-na wia, kerew akena farem-ikua, “Dewit nembesir, yo efa kemale aa!” ⁴⁰ Ne Yeesus ikim-ikok naap miimap iimarep wia maakek, “Opap pekapeka.” Pekapiwkin nokarek, ⁴¹ “Yo kamenap nefa asipinen?” Ne maek, “Oo Maneka, mokoka efar saliweya maa urufinen naep.” ⁴² Naeya maakek, “Yo kekanowa efar naeya mokoka nefar sariarek. No aakisa maa eliw urufinan.” ⁴³ Naap maakem-ikaeya mokoka wiar sariarek. Ne maa urufap iikirap Yeesus ookami Mua Maneka sira eliwa naakemi unuma fakeram-ikua. Wi emeria mua naap urufap wis pun Mua Maneka unuma purupemik.

Sakius Yeesus opora wiar opak

19 ¹⁻² Aria Yeesus Yeriko kererep owow goneiw ikiwem-ikua. Mua-ko nan ikua, unuma Sakius, mua nain wi takis aawow woos mua-ke. O maamuma unow akena wiar ikua. ³ Yeesus mua kamenap nain-ke naep baliwep urufekam naep onam-ikua-na me pepeke. Moram o mua iiwa-ke, ne pun yakeyak maneka Yeesus warikap ikemik. ⁴ O urufekam naep miimep karuwiw ikiwep, nomokowa sama irak, Yeesus ikoka era feek ekapinon naek. ⁵ Yeesus ikiwemi Sakius ikua nan kererep nomokowa iinan-pa ikaeya urufap maakek, “Oo Sakius, no orop-pue. Yo ikoka no koorapa nefar ikainen.” ⁶ Naeya kemelami ewursow orop Yeesus aawep

ona koorā pikiwok. ⁷Ne wi unowa nain naap urufap muninemi maemik, “Moram ikiwep pina mua koorā-pa wiar ikua?” ⁸Ne koorā-pa ikok Sakius-ke Yeesus maakek, “Maneka, yo feenap oninen. Yena maa unowa fookap okaiwi akena wi mua oorpowa, oram ikemik nain wiinen. Ne mua oko maamuma wia peeskimep wiar aawem nain, ikoka wia kiripomami osena erepam kiiriw iinan-pa wuominen.” ⁹Naeya maek, “Ni koorā fain teeria aakisa Mua Maneka-ke nia aawok. Moram mua fain pun Abraham nembesir-ke. ¹⁰Mua Muuka-na wi mua mesenalemik nain kiiriw wia imenap wia aawekam naep ekapok.”

Uuwow mua maamuma aawemik nain arekin opora-ke
(*Matiu 25.14-30*)

¹¹Wi Yeesus opora nain wiar miimap ikaiwkin arekin opora oko wia iromak. Moram o ikiwemi Yerusalem mamaiyarem-ikaeya wi kema naap maemik, Mua Maneka miw mua pika kema-pa wia wuowa epa ikoka kuisow ariman arinon naemik. ¹²Ne arekin opora fain wia iromak, “Mua unumiya oko-ko owow epasia ikiwemkun owow saria maneka efa pepekimiwkin nainiw ekapinen, kema naap wuak. ¹³Naapeya ona uuwow mua ten kuisow wia farep, gol maamuma kuisow kuisow^s wiemi wia maakek, ‘Maamuma fainiw uuwowa onam-ikaiwkin yo nainiw kirep ekapinen.’

¹⁴Aria o ikiwep ikaeya ona owow mua-ke o me kookalep mua papako wia sesekamik, ‘Ni ikiwep opora feenap wia maakeka, “I mua nain saria maneka yiar ikowa me kookalimik.”’

¹⁵Naap ikok mua nain owow saria maneka wuiwkin nainiw kirep ona owowa ekapok. Owowa kererep maek, ‘Yena uuwow mua iiriw maamuma wiem nain wia fareka. Yo amisarekam naep, ewar maamuma kamin kamin imenamik.’ ¹⁶Wia fariwkin mua mokomokoka ekapok nain-ke maek, ‘Oo saria, yo maamuma yien nain-pa uuwami ewar maamuma ten kuisow imenam.’ ¹⁷Ne saria-ke maakek, ‘Se-ek eliw oram, no uuwow mua eliwa-ke! Maa gelemuta akena nain aawep uuwowa baliwep faen. Naapeya aakisa yo woos mua nefa wuamkun owowa ten kuisow wia urufam-ike.’ ¹⁸Ne oko-ke ekapemi maakek, ‘Oo saria, yo maamuma yien nain ewar maamuma ikur imenam.’ ¹⁹Ne saria-ke maakek, ‘No ikoka owowa ikur wia urufam-ike.’

²⁰Ne aria oko-ke ekapemi maek, ‘Saria, nena maamuma nain faneka. Konim tiira-pa kaikap wuap-puam. ²¹Moram no mua riirinowiya nefa keker opam. Mua oko maa nos-ke wiar aawin ne maa enowa wiena isakiwkin wiar ifemakep aawin.’

²²Naeya saria-ke maakek, ‘No uuwow mua eliw marew! Nena wadol opora-pa ikoka samor aawinan. Nos-ke naap efa maen, yo mua samora-ke,

---

^s 19.13 Maamuma nain feenap, siwa arow uuwow sesa saarik.

mua oko maa unowa yos-ke wiar aawiyem ne pun maa enowa isakep-puiwkin yos-ke wiar ifemakiyem. Naap-i? ²³Naap nain moram maamuma nain maamuma koorapa me wuomen? Naeya ekapemi ewar maamuma onaiya aawekam.’ ²⁴Maemi mua nan iimarep ikemik nain wia maakek, ‘Maamuma nain wiar aawep mua eena maamuma ten kuisow imenak nain iweka.’ ²⁵Ne wis-ke maakemik, ‘Saria, mua nain maamuma maneka iiriw aawok.’ ²⁶Naap maiwkin saria-ke wia maakek, ‘Yo nia maakiyem, wi mua maa unowa wiar ikua nain aawep uuwimik nain ikoka nainiw unow akena wiinen. Ne mua maa unowa marewa nain uuwow marew wuap-puimik nain iiwawun wiar iirarinen. ²⁷Ne yena iiwua unowa yo owow saria-pa ikowa efa miatinemik nain wia aawep yena mokoka-pa feeke wia ifakimurumeka,’ naap maek.” Arekin opora naap wia iromak.

Yeesus owow saria maneka sira ookami Yerusalem ikiwok
(*Matiu 21.1-11, Mak 11.1-11, Yon 12.12-19*)

²⁸Aria Yeesus opora nain wia maakep-puap ikiweya yakeyak maneka murarep ookami Yerusalem era ookamik. ²⁹Ikiwemi Oliw ema erekina-pa aremik. Owowa erup, Betfage ne Betani mamaiyarem-ikok ona teeria mua erup wia sesekak. ³⁰Ne wia maakek, “Ni owowa eefin ikiwep donki iimarow eremina-ko kaikap-puimik nain urufowen. Mua me irowa ikemik. Urufap-na ifara wasirkep pekapeka. ³¹Mua oko-ko nia nokarinok-na, ‘Ni moram donki nain wasirkiman?’ Naeya maakeka, ‘I saria mauwowa wiar ikaeya aawimik.’ ” ³²Naeya wi ikiwep fuunep wia maakek naap onamik. ³³Donki ifara wasirkam-ikaiwkin donki wiawike wia urufap wia nokaremik, “Ei, ni moram donki wasirkiman?” ³⁴Ne maakemik, “I saria-ke mauwowa wiar ikaeya yia sesekak.”

³⁵Aria donki nain aawep pekapemik. Pekapep iwemi wiena mia suuwowa papako iinan-pa ikowiwkin Yeesus iinan-pa pokap ikiwok. ³⁶Wi emeria mua wiena mia suuwowa era-pa ikow-ikiwiwkin o iinan-pa ikiwok. ³⁷Wi Oliw ema orom-ikok Yeesus maa miililina iiriw onomakek nain wiar kema suuwap Mua Maneka sira eliwa naakemi unuma fakerami mukuruniya ikiwem-ikemik,

³⁸“Yiena Maneka Mua Maneka unuma-pa ekapiya fain os-ke kema eliwa iwinok! Owow iinan epa eliwa akena! O unum maneka, Mua Maneka Iinan Akena!”

³⁹Wi Farisi papako yakeyak maneka nain wiamiya ikok Yeesus maakemik, “Somek mua, nena teeria wia kakankeya poporaruk.” ⁴⁰Ne Yeesus-ke wia maakek, “Yo nia maakiyem, wi poporarikuan-na, nomon unowa fain-ke wieniw kiriremi Mua Maneka unuma fakerikuan.”

Yeesus Yerusalem kema suuwap omok

⁴¹Aria Yeesus ikiwemi Yerusalem mamaiyarem-ikok owowa urufap omow eka sawikami maek, ⁴²“Ni kema eliwa aawowa era amisarekaman-

na eliw-yon. Nain aakisa wia. Maa unowa kokot ikaiya nain ni urufowa me pepeke. ⁴³Ikoka maa-ko feenap niar imenarimon, owow oko mua-ke iiwua nia purupomami pika nia warikap niamiya irakikuan. Ni baurarowa me pepeke. ⁴⁴Ikoka nia ifakimemi owow onaiya iiwawun niar samorikuan. Maa kuisow-ko me ikainon. Moram Mua Maneka nia asipowa ekapok nain ni me ilenap amisareman.”

Yeesus tempel koor a ikiwok

(Matiu 21.12-17, Mak 11.15-19, Yon 2.13-22)

⁴⁵⁻⁴⁶Aria Yeesus tempel pika kemena ikiwep wi mua epa nan maa sesekam-ikemik nain wia iiraremi wia maakek, “Mua Maneka opora siisimep-puamik nain maek, ‘Yo yena koor-na yo efa kema suuwap efa farowa epa-ke.’ Nain nis-ke ikum mua koor arowaman.” ⁴⁷Yeesus anane tempel koor kemena-pa ikok opora wia maakem-ikua. Naap onam-ikaeya wi pris woos mua, wi sira amis mua ne wi owow woos mua unowiya ifakimu naep aakunemik-na wia. ⁴⁸Wi era-ko me imenamik, moram emerua mua unowa Yeesus opora wiar miimowa kookalep naap ookam-miemik.

Yeesus uuwowa onoma wiar nokaremik

(Matiu 21.23-27, Mak 11.27-33)

20 ¹⁻²Aria iir oko Yeesus tempel koor kemena-pa ikok mua unowa Mua Maneka opora suule wia onam-ikua. Naap onam-ikaeya wi pris woos mua, wi sira amis mua ne wi owow woos mua, unowiya o wiar ekapep nokaremik, “Ei, no maa unowa onin fain naareke nefa sesekeya naap onin? Ne naareke kekanowa niemi uuwowa fain niek?” ³Naeya wia maakek, “Yos pun opora-ko nia nokarinen. ⁴Feenap, iiriw Yon Baptais eka-pa wia yasuwam-ikua nain Mua Maneka-ke uuwowa iwok-i e wi mua-ke maakemik? Yo efa maakeka.” ⁵Naap wia nokareya wi-wieniwi maemik, “I feenap maiyen-na, ‘Mua Maneka-ke uuwowa nain iwok,’ naap maiyen-na mainon, ‘Naap nain ni moram opora me wiar opaman?’ ⁶Ne i feenap maiyen-na, ‘Mua-ke uuwowa nain iwemik,’ naap maiyen-na, ikoka mua unowa fain-ke nomon ika yarikuan. Moram wi Yon Mua Maneka profet-ke naimik.” ⁷Naemi opora feenap maakemik, “I Yon Baptais uuwowa onoma nain me wiar amisaremik.” ⁸Ne wia maakek, “Naapeya-na yos pun me nia maakinen, mua naareke mauwowa fain yiek.”

Wain piita urufow mua arekin opora-ke

(Matiu 21.33-46, Mak 12.1-12)

⁹Ne aria Yeesus wi unowa nain arekin opora fain wia iromak, “Mua oko wain piita onap mua oko wapena-pa wia wuap-puomami owow oko epasia ikiwep nan ikua. ¹⁰Nan ikok wain makena aawow saana-pa

ona uuwow mua oko sesekak, wain makena-ko wiiwkin pekapominok naep. O iwap fuuneya wi teeria nain-ke opap aruf-iraparemi oram sesekiwkin kirep ikiwok. ¹¹Ne mua oko sesekak. Ne os pun arufami emina ururowami oram sesekiwkin ikiwok. ¹²Ne nainiw oko sesekak, nain-ke arow arek. Os pun sira naapiw onamik, samor akena arufami iiraremik. ¹³Wi naap wia oniwkin manin wiawi nain kema unu-unowa wuap maek, ‘Nee, yo kamenap oninen? Yena muuka kuisow fain senam akena kookaliyem, nain sesekamkun ikiweya ekima opap opora wiar miimikuan-yon.’ ¹⁴Naap maep ona muuka sesekeya ikiwok. Ikiwep fuuneya urufap maemik, ‘Nee, ona muuka nanek. Ikoka os-ke wiawi epa wiar aawinon. Arika, ifakimikua. Ne miiwa ne maa onoma is-ke wiar aawiyen!’ ¹⁵Naap maep opap pika okaiwi-pa wafurap ifakimiwkin umok. Aria manin onom mua nain ikoka kamenap-ko wia oninon? ¹⁶O ikiwep wia ifakimurumep, manina nain mua papako wapena-pa wiar wuinon.” Naap maeya wi unowa nain miimap maemik, “Nee, maa naap nain me imenarinok noma.”

¹⁷Naeya wia mokakemi maek, “Yo opora maem nain makena. Naapeya Mua Maneka opora siisimep-puamik fain kamenap-ke? Feenap maek, ‘Poka iiriw wi koora kuow mua-ke samora-ke naep iiraremik. Aakisa poka nain-keriw umua poka arep ikua.’ *(Someka 118.22-23)* ¹⁸Wi mua poka neeke wakikuan-na oona iiwawun ku-kuep sowa sowa arikuan. Ne poka nain wi mua mia-pa wiar oromi wia ifemakinon-na iiwawun ititalep mefa kuikuan,” naap maek. ¹⁹Wi pris woos mua ne wi sira amis mua opora nain miimap i yia maek naemik. Naapeya iir nain akena wi Yeesus opu naemik-na wi emeria mua wia keker opamik.

Siisar takis iwowa sira nain Yeesus nokaremik
(Matu 22.15-22, Mak 12.13-17)

²⁰Aria Yeesus opora-pa wuau naep baliwep akena wuam-ikemik. Naap ikok mua papako kokot wia sesekamik, wi mua eliwa saarik arep ikiwep o akimami nokaruk naep. Ne ikoka opora samoreya-na opap anim onoma wapena-pa wuikuan. ²¹Wi teeria nain-ke ikiwep Yeesus nokaremik, “Oo somek mua, i nefa amisaremik, no opora aakunin nain ne suule wia onin nain makena. Ne nos pun i mua yia mekawap me aakunin, weetak. No anane Mua Maneka opor maken akena nain wia maakin. ²²Aria no aakisa kamenap main? Rom saria maneka Siisar takis wuowa yia maakek nain, wuiyen-na Moses sira wuomakek nain puukiyen-i e weetak?” ²³Ne wi wadol sira iiriw wiar amisarek. Naapeya wia maakek, ²⁴“Maamuma kuisow pekapep efa ofakoweka.” Pekapiwkin wia nokarek, “Maamuma fain mua naarew kukusa ne unuma-ke wiar ikua?” Ne maakemik, “Siisar kukusa-ke.” ²⁵Ne maek, “Naapeya-na Siisar maamuma nain ona iweka, ne maa mauwa Mua Maneka wiarik, nain ona kakeniw iweka.”

²⁶Wi emeria mua unowa mokoka-pa naap wia maakeya soranep rurukerap oram maneka iimarep ikemik. O opora-ko nainiw me maakemik.

Mua umep ikok iikirowa nain Yeesus nokaremik
(*Matiu 22.23-33, Mak 12.18-27*)

²⁷⁻²⁸Aria wi Sadusi teeria-ke maimik, mua umimik nain ikoka kiiriw me iikirikuan. Naapeya wi ekapep Yeesus nokaremik, “Somek mua, sira iiriw Moses wuak nain feenap yia siisimep-puomak, ‘Mua oko emeria aawep muuka marew ikok umeya-na, ona wiamun-ke apura nain wiar aawep muuka wiipa weepe imenominok.’ ²⁹Aria kaka kuisow nain, mua ikur okaiwi-pa erup ikemik. Ne iperowa-ke kiikirowa emeria aawok, ne muuka wiipa me imenowa ikok umok. ³⁰Umeya o ookap onarek nain-ke apura wiar aawok. Os pun naap muuka marew ikok umok. ³¹Ne kiiriw oko pun apura nain aawok nain pun naap ikok umok. Ne teeria nainiw akena emeria kuisow nain aawep umomakemik, muuka-ko me imenamik. ³²Naap ikok apura nain pun umok. ³³Ne teeria kuisow nainiw emeria kuisow. Naeya wiimar iikirow epa-pa mua naarew emeria wiar ikainon?” ³⁴Naeya wia maakek, “Aakisa miiwa fain miewimik. ³⁵Ikoka wi emeria mua ona Mua Maneka-ke kaken eliwa wia naep wia iikirowiya nain kiiriw me miewikuan. ³⁶Wi ensel saarik ikaikuan ne nainiw me umikuan. Mua Maneka ona wia iikiroweya ona muuka wiipa wiar ikaikuan. ³⁷Ne mua umep iikirowa opora nain iiriw Moses pun ariman maep-puak. Moram nomokow gelemuta wilinem-ikua nain urufap Mua Maneka maemi maek, ‘Mua Maneka eena Abraham, Aisak ne Yekop wia urufam-ikaiya,’ naap maek. ³⁸Wiam arow iiriw umemik, nain Mua Maneka-ke wia urufam-ikaiya. Naapeya mua umemik nain pun Mua Maneka mokoka-pa wi mokok enuma saarik ikemik.” ³⁹Naap maeya wi sira amis mua papako-ke maakemik, “Oo, somek mua, no makena maen.” ⁴⁰Wi nainiw opora maakowa nain rurukerap oram maneka ikemik.

Yeesus wia nokarek, Krais naareke
(*Matiu 22.41-46, Mak 12.35-37*)

⁴¹Ne Yeesus nainiw wia maakek, “Wi naap maimik, Krais-na Dewit nembesir-ke, nain kamenap? ⁴²⁻⁴³Moram Dewit ona feenap maek nain somek buk-pa ikua, ‘Mua Maneka-ke yena Maneka maakek, “No yena aken ekeria-pa efar pokap ikaeya wi iiwua iiwawun no kepur tepak-pa wia wuamkun nos-ke wia ifemakep ikainan.”’ (*Someka 110.1*) ⁴⁴Dewit ona nembesir nain ‘Yena Maneka-ke’ naek. Ona nembesir nain kamenap ona Maneka wiar ikainon?” Naap wia nokarek.

Yeesus wi sira amis mua sira wiar firekak
(*Matiu 23.1-36, Mak 12.38-40*)

⁴⁵Aria teeria maneka nan ikok Yeesus opora wiar miimam-ikaiwkin ona teeria wia maakek, ⁴⁶“Ni wi sira amis mua wia uru-urufami. Wi mia

suuwowa maa-maala wuap soomarimik. Ne fiirimow epa-pa mua tetera-ke yia naemi baliwep yia ane-puukuk naep kookalimik. Lotu koora-pa epa eliwa ne pokow eliwa-pa pokowa kookalimik, ne enow maneka onimik nain wi miimowa-pa pokowa kookalimik. ⁴⁷Wi emer apura wia peeskimemi maa unowa wiar ifemakimik. Ne wadolalemi Mua Maneka farowa maala mufimik. Wi wadol sira nain-pa ikoka pina manek akena aawikuan.”

Emer apura-ke Mua Maneka naep maamuma maneka wuak
(*Mak 12.41-44*)

21 ¹Aria Yeesus tempel koora-pa ikok feenap wia urufak, wi maamuma mua-ke ekapemi tempel koora uuwowa maamuma wuam-ikemik. ²Ne emer apura-ko ekapemi maamuma gelemuta erup wuak, maamuma oka erup pepek. ³⁻⁴Ne Yeesus-ke naap urufap maek, “Wi maamuma mua-ke maamuma maneka wuamik, nain wiena osena wiar ikua nain wuamik. Ne apura fain maa unowa weetak. O maamuma muuta wiar ikua nain iiwawun fan wuak. Makena nia maakiyem, o wuak nain Mua Maneka mokoka-pa manek akena wuak, ne wi mua papako maamuma wuamik nain maneka wia.”

Yeesus maek, tempel koora ikoka samorarinon
(*Matiu 24.1-2, Mak 13.1-2*)

⁵Yeesus ona teeria mua papako tempel koora urufami maemik, “Tempel koora faa, nomon mane-manekiw kuamik. Ne Mua Maneka naep maamuma wuiwkin maa ele-eliwa sesenarep bala opawamik noma.” Ne Yeesus-ke maek, ⁶“Wiimar maa-ko imenareya naap me urufowen, weetak. Ni koora urufiman fain ikoka nomona kuisow nomon oko iinan-pa me ikainon, weetak. Pika nain ikoka iiwawun te-teekiwkin ururomakinon.”

Yeesus pina unowa ikoka imenarowa nain maek
(*Matiu 24.3-14, Mak 13.3-13*)

⁷Ne wis-ke nokaremik, “Somek mua, maa maen nain iikamin akena-ko imenarinon? Maa mauwa kiikir imenareya ilenap maiyen, maa maen nain fan imenariya?” ⁸Ne wia maakek, “Ni maa urufami ikeka, oko mua oko-ke nia peeskimikuan. Mua unowa ekapemi yo unuma efa unufami maikuan, ‘Yo Krai-ke, miiwa weeserow epa imenariya.’ Naap maiwkin-na me wiokeka. ⁹Aria irakowa feekeriw miimowen ne wi epasia-pa irakowa meta wiar miimowen. Ni nain me keker opaka. Makena, sira nain ikoka owow unowa pun wiar imenarowa-ke. Nain miiwa weeserow epa eewuar ikua.”

¹⁰Ne kiiruw wia maakek, “Owow unowa ikoka wi-wieniw irakikuan ne owow oko saria-ke owow oko irakowa fee-feekeriw arikuan. ¹¹Ne

maa ofofona pun imenaromakinon, owow unowa weniw samor akena ne napuma sira-sira aawikuan. Ikoka aapereka-pa maa sira-sira ne maa keker opowa pun imenarinon.

¹²Maa unowa nain me imenarowa ikaeya yo muuta nain sirirowa niu naep nia opikuan. Ne lotu koor kemena-pa opora-pa nia wuap koor nia pekikuan. Ne opora-pa nia wuami wi owow saria ne wi anim onoma wapena-pa nia wuikuan. ¹³Naeya iir nain yo opor makena ariman wia maakowen. ¹⁴Naapeya opora kamenap wia kiripomowa nain kema me wueka. ¹⁵Iir nain yena opora ne amis eliwa kema niemkun ni iiwua-ke nia fienami me nia nomakikuan.

¹⁶Niawi, neene, niamun epia ne nomar, wis pun wi iiwua wapena-pa nia wuiwkin papako nia ifakimikuan. ¹⁷Ni yo muuta nain kema nia iririmem-ikaikuan. ¹⁸Ni eliwa ikowen, niena ikiwos afifa kuisow me niar pusuninon. ¹⁹Ni kekanep yo opora baliwep ookiman neeke anane eliwa ikowa imenowen.”

Yeesus-ke maek, Yerusalem ikoka samorarinon

(Matiu 24.15-21, Mak 13.14-19)

²⁰“Ne wi irakow mua-ke Yerusalem warikiwkin wia urufap-na maeka, owowa nain ikoka samorarinon. ²¹Maa nain imenareya wi Yuudia kame-pa ikemik nain baurarep ema urupomakuk. Wi Yerusalem-pa ikemik nain owowa piipup epa oko ikiwomakuk. Ne owow oko-pa ikemik nain Yerusalem me ekapuk. ²²Iir nain Mua Maneka-ke pina wia kiripomami opor unowa ona opora-pa ikomakek nain maken akena arowinon. ²³Wiisak aa, wi emeria urom onaiya ne muuk wesusa onaiya ikemik nain ikoka kamenap arikuan? Wi samor aawikuan, moram miiw unowa owow unowa sirirow maneka ne irakow maneka imenarinon. ²⁴Wi iiwua-ke wia ifakimemi papako wia kaikap owow oko wia pikiwikuan. Wi owow oko teeria-ke ekapep Yerusalem iiwawun samorikuan. Ikip ikip wiena epa pepep ereya piipuikuan.”

Mua Muuka ikoka ekapinon

(Matiu 24.29-31, Mak 13.24-27)

²⁵“Ikoka siisia sira-sira-ke ama, siywa ne mokoma-pa imenarinon. Ne ifera-ke kuemi manek akena duunem-ikaia nain miimap kema tootonikuan. ²⁶Maa mauwa-ke yiar imenariya naep keker opap kema marewarikuan. Moram aapereka iinan maa unowa kekekrarinon. ²⁷Nain imenarep ikaeya Mua Muuka ona kekanowa ne parin maneka onaiya maa ipisia-pa orom-ikaeya urufikuan. ²⁸Yo maa unowa nia maakem nain imenarem-ikaeya ni kekanep iimarep kema iw tuupam-ikeka. Moram ni nia aawowa epa nan imenariya.” Naap wia maakek.

Arekin opora oko nomokowa fik pepekimok

(Matiu 24.32-35, Mak 13.28-31)

²⁹Ne arekin opor oko feenap wia iromak, “Ni nomokowa fik ne nomokowa papako urufap kema aaweka. ³⁰Gulowa enuma mikami ifa

wueya urufap maiman, ‘ama saana mamaiya arek.’³¹ Sira naap, maa unowa nain pun naap akena imenareya urufap kema aawep maowen, Mua Maneka miiw mua pika kemenapa-wia wuowa epa nan kereriya, maowen.³² Yo makena nia maakiyem, wi teeria fain mua papako me umowa ikaiwkin maa nain imenaromakinon.³³ Aapereka miiwa onaiya ikoka mesenalinon, ne yo opora-ke me mesenalinon, anane naap ikainon.”

Yeesus ona teeria wia maakek, ni maa urufap

³⁴“Ni maa urufap. Oko maapora onami eka enemi momorarem-ikowen ne miiw maa kema manekiw ikowen. Ni naap ikaiwkin fofa nain kerereya niam soranowap kamenap arowen.³⁵ Moram miiw unowa teeria ikoka top-pa kokor erowa saarik oram soranep-puikuan.³⁶ Naapeya ni baliwep ikok Mua Maneka kema suuwap farem-ikeka, kekanowa nieya ni maa unowa imenariya nain nomakep, Mua Muuka miir onomapa-wiar iimarowen,” naap wia maakek.

³⁷Yeesus anane tempel koorapa-ikok opor unowa nain wia maakem-ikua. Naap onam-ikok kokomareya ikiwep Oliw emapa-nan inem-ikua.³⁸ Wi emeria mua opora wiar miimu naep uuriw akena tempel koorapa-ikiwem-ikemik.

Yuudas-ke ikoka Yeesus wi iiwua wapena-pa wiar wuinon

(Matiu 26.1-5 ne 26.14-16, Mak 14.1-2 ne 14.10-11, Yon 11.45-53)

22 ¹Aria emer kekanowa enowa maapora nain onowa mamaiyarek, eena Pasowa naimik nain. ²Wi pris woos mua ne wi sira amis mua Yeesus ifakimowa nain wi emeria mua wia keker opap kamenap oniyen naep era akupam-ikemik. ³⁻⁴Naap ikok Yeesus teeria mua oko, unuma Yuudas Iskariot, Satan-ke kema mikeya ikiwep wi pris woos mua ne wi tempel koorapa-ami mua kokot wia maakek. Ikoka os-ke era imenap Yeesus wi wapena-pa wiar wuinon, nain wia maakek. ⁵Naapeya wi kemelap nefa sesenariyen naakemik. ⁶Ne naap aakunep ikiwep kokot era akupam-ikua, iir oko teeria maneka Yeesus wameiya me ikaiwkin ona waisow tenep ekeya-na wi iiwua wapena-pa wiar wuinen naek.

Yeesus teeria mua erup Pasowa maa enowa onamik

(Matiu 26.17-25, Mak 14.12-21, Yon 13.21-30)

⁷Emer kekanowa enowa maapora kererek. Fofa nan wi Yuuda anane sipsip muuka ifakimep Pasowa maapora onimik. ⁸Naeya Yeesus-ke Pita Yon ikos wia sesekami wia maakek, “Ni Pasowa maa enowa ikiwep yia onomaka.” ⁹Naeya nokaremik, “I kaaneke ikiwep maa oniyen?” ¹⁰Ne wia maakek, “Owow maneka ikiweka. Ikiwep mua oko eka amina opap niar ekapem-ikaeya urufap-na wameiya ikiweka. ¹¹Ikiwemi koorapa-kaaneke

fuunep-na koor onom mua nain maakeka, ‘Yiena somek mua nefa maek, “Yo koor kemena epa wuap-puomen nain are kaaneke ikua? I ikoka yena teeria onaiya Pasowa maa enowa neeke enimiyen naek.”’¹² Naap maakiwkin samapora iinan koor kemena manekiw nia ofakowinon. Epa iiriw kakenap-puamik. Maa enowa neeke yia onomaka.”¹³ Naeya wiam erup nain ikiwep maa unowa wia maakek naap imenap nan maa enowa onamik.

Yeesus ona teeria komunio wienakek
(*Matiu 26.26-30, Mak 14.22-26, 1 Korin 11.23-25*)

¹⁴ Aria urera enow ama naeya Yeesus ona teeria onaiya ikiwep maa enimu naep pokamik. ¹⁵ Ne wia maakek, “Yo ni niamiya Pasowa maa enowa manek akena kema suuwap kookaliyem, niamiya maa enep-puap ikoka yoowa aawinen. ¹⁶ Yo nia maakiyem, yo Pasowa maa enowa kiiriw me eniminen. Ikoka Pasowa Sipsip Muuka ifakimiwkin umeya Mua Maneka ni miiw mua pika kemena-pa nia wuowa epa imenareya iir nain nainiw eniminen.” ¹⁷ Naap maep-puap wain urupa aawep Mua Maneka sira eliwa naakep wia maakek, “Ni wain eka fain aawep posel-posela enimeka. ¹⁸ Yo nia maakiyem, yo wain eka nainiw me eniminen, iiwawun ikiwep Mua Maneka miiw mua pika kemena-pa nia wuowa epa imenareya nainiw eniminen.” ¹⁹ Ne emera pun sira naap, Mua Maneka sira eliwa naakep wu-wuepap wienakemi maek, “Fain yena mia-ke. Yo yena mia oposia fain nienakiyem, yo ni nia naep uminen. Ni sira feenap onam-ikok yo efa kema suuwam-ikeka.” ²⁰ Wi maa enep weesereya wain urupa opap maek, “Eka fain yena aka-ke, ni muuta nain oromi Mua Maneka opor enuma niamiya kaikiya nain koonowinon. ²¹ Aria, mua eena yo iiwua wapena-pa efa wuowa nain efamiya pokap ikua. ²² Yo Mua Muuka-na ikoka umowa nain Mua Maneka iiriw maek naap uminen. Aa, wiisak, mua eena wi iiwua wapena-pa efa wuiya nain samor aawinon.” ²³ Naap maeya, wi-wieniw kiri-kiremi wiam nokaremik, “Nee, naareke naap oninon noma? Naeya naap maiya.”

Woos mua ona wame porainok

²⁴ Aria naap ikok ona teeria-ke wi-wieniw oporiw irakemik, mua naareke ikoka miimow mua yiar ikainon naep. ²⁵ Ne Yeesus-ke wia maakek, “Miiw unowa owow unowa wi owow saria-ke sira kekanow akena wia urufam-ikemik. Ne wi woos mua ‘I saria-ke’ wiam naimik. ²⁶ Ne ni sira naap me oneka. Miimow mua-ke takira wame arowap murarowa-pa ikainok, ne woos mua-ke taar teekow mua ikainok. ²⁷ Ni kema suuweka, mua kaanin-ke maneka? Mua pokap maa enimiya nain-i e mua waawarem-ikaiya nain? Mua pokap maa enimiya nain-ke maneka. Ne yo sira naap nain wia, yo uuwow mua puukap nia waawariyem.

²⁸Aria akimowa unowa yo efar imenaromakek nain ni yena efamiya ikeman, me efa piipuan. ²⁹Yena Auwa-ke ona teeria wia urufowa naep efa pepekimok ne yos pun naap nia oninen. ³⁰Ni ikoka yo pika kemena-pa efar ikok yena efamiya pokap maa eliwa enem-ikowen. Ne owow saria pokow eliwa-pa wiar pokap ikok wi Isrel kerekera ten kuisow erup nain wia urufam-ikowen.”

Yeesus Pita maakek, “No ikoka efa sailinan”
(*Matiu 26.31-35, Mak 14.27-31, Yon 13.36-38*)

³¹Aria Yeesus-ke Pita maakek, “Oo Saimon, Mua Maneka-ke Satan ae naakeya nia akimekam naep nia ofofinon. ³²Naapeya no wakiemi yo opora iiwawun me efar piipue naep yo Mua Maneka nokarem. No ikoka kiiriw kema kirep-na nena nomar teeria wia kekanowe.” ³³Naeya maek, “Maneka, yo no nookami kooro eliw ekinen, ne no naep eliw uminen.” ³⁴Naap maeya maakek, “Oo Pita, ikok uura aara me farowa ikaeya no sailemi maem-ikainan, ‘Mua fain yo me amisarem.’ Naap sailowa arow arinan.”

Maa opap soomarowa

³⁵Ne nainiw wia maakek, “Yo iiriw nia sesekam nain niena maamuma paus, inera ne meren suuwowa me aawep onaiya ikiweman. Iir nain maa kuisow-ko iwareman-i e weetak?” Ne maemik, “Weetak.” ³⁶Ne wia maakek, “Aria aakisa maamuma paus eliw aawowen ne inera pun naap. Ni fura marewa nain niena mia suuwowa sesekap fura sesenareka. ³⁷Moram Mua Maneka opora feenap maek,

‘Os pun wi mua samora teeria-ke naemi ifakimikuan.’ (*Aisaiya 53.12*) Nain makena yo efar imenarinon. Naapeya opor unowa efa maek nain aakisa makena nan imenariya.” ³⁸Ne maakemik, “Maneka, urufe. I fura erup yiar ikua.” Naeya os-ke wia maakek, “Pepek.”

Yeesus Mua Maneka farowa naep Oliw ema urupok
(*Matiu 26.36-46, Mak 14.32-42*)

³⁹Aria Yeesus kooro-pa opor ikiwemi Oliw ema urupok, anane oniya naap. Ona teeria pun ookap ikiwemik. ⁴⁰Ikip fuunep ona teeria wia maakek, “Ni feek ikok Mua Maneka farem-ikeka, ikoka akimowa me niar imenarinok.” ⁴¹Ne wia piipup lawisiw epasia ekak, mua nomona wafuriwkin ikip oriya, pepek naap ekak. Ekap keema muuna mikap Mua Maneka faremi maek, ⁴²“Oo Auwa, nena suusa yiep-puan fain nena kookalep-na perekome.^h Nain yo kookalowa me yooke, weetak, nena kookalowa ooke.” [⁴³Naap aakunem-ikaeya ensel-ke erop o kekanowak. ⁴⁴O kema iiwawun pinar-afurap Mua Maneka senam

^h 22.42 *Matiu 26.49*-pa urufeka.

akena nokarem-ikua. Mia oospowa aka saarik miiwa-pa kolonem-ikua.] ⁴⁵Mua Maneka farep weesereya iikirap ona teeria wiar ekak-na wi kema samorarep inep puep ikemik. ⁴⁶Ne wia ifimami wia maakek, “Ni moram naap iniman? Iikirap Mua Maneka farem-ikeka, ne ikoka akimowa-pa me wakiowen.”

Yuudas-ke Yeesus wi iiwua wapena-pa wiar wuak
(*Matiu 26.47-56, Mak 14.43-50, Yon 18.3-11*)

⁴⁷Naap wia maakem-ikaeya mua teeria maneka ekapep fuunemik. Yeesus ona teeria mua oko Yuudas naimik nain, os-ke miimok. Fuunep Yeesus wiar ekap opap wuakek. ⁴⁸Naeya Yeesus-ke maakek, “Yuudas, no sira naap onami Mua Muuka wi iiwua wapena-pa wiar wuekam naep-i?” ⁴⁹Ne ona teeria-ke naap wia urufap maemik, “Maneka, i wiamiya irakiyen-i?” ⁵⁰Naap maemi mua oko-ke iikirap fura aawemi pris woos mua uuwow mua ifana aken ekeria wiar puukeya orok. ⁵¹Ne Yeesus-ke wia maakek, “Sa, naap me oneka.” Naap maakep-puap mua nain ifana wiar opami kiiriw wiar tana opaweya sariarek. ⁵²Ne kiremi wi pris woos mua, wi tempel ami mua ne wi owow woos mua o opowa ekapemik nain wia maakek, “Yo mua samora-ke efa naiman-i? Naeya fura ne kuuma opap feekiya efa opowa ekapeman. ⁵³Yo anane tempel koorapa niamiya ikaiyem nain me efa opaman. Eliw, aakisa ni epa-ke, epa kokoma Satan-ke kekanek.”

Pita-ke Yeesus me amisarem naek
(*Matiu 26.57-58 ne 26.69-75, Mak 14.53-54 ne 14.66-72, Yon 18.12-18 ne 18.25-27*)

⁵⁴Aria Yeesus opap pris woos mua koorapa wiar pikiwemik. Ne Pita pun murarep ememin wiokami pika kemena ikiwok. ⁵⁵Mua papako owaruma-pa epia ururumep arem-ikawaiwkin emin ekami wiamiya pokak. ⁵⁶Nan ikaeya uuwow emeria oko-ke mukun parina-pa baliwep urufap maek, “Mua fain pun o wameiya ikua.” ⁵⁷Naeya maek, “Sa, weetak, yo mua nain-ko me amisarem.” ⁵⁸Lawisiw naap ikok mua oko-ke baliwep urufap maek, “Nos pun wi teeria nain-ke.” Naeya maek, “Weetak, yo wia.” ⁵⁹Naap ikok mua oko-ke urufap sisewaremi maek, “Makena, mua fain mua nain wameiya ikua. Os pun Galili mua-ke.” ⁶⁰Naeya maek, “Ai, no opora maen nain yo me amisarem.” Naap maem-ikaeya aara farek. ⁶¹Ne Yeesus kirep Pita mokoka toonep urufeya opora iiriw maakek nain kiiriw kema wiar epak, “Ikoka uura aara me farowa ikaeya me efa amisarem naep sailowa arow arinan.” ⁶²Opora nain kema suuwap epa maneka orop kema samorarep kerew omok.

Yeesus amap-niiremi arufamik
(*Matiu 26.67-68, Mak 14.65*)

⁶³Aria, wi mua Yeesus opamik nain-ke o amap-niiremi saru-pu-puukamik. ⁶⁴Konim tiiriw mokoka wiar kaikap nokaremik, “Nena

mokoka-pa yia urufowa saarik mae, naareke nefa arufak.”⁶⁵ Naap onami opora sira-sira maakemi firekam-ikemik.

Wi Kaunsel Maneka-ke Yeesus opora-pa wuamik
(*Matiu 26.59-66, Mak 14.55-64, Yon 18.19-24*)

⁶⁶⁻⁶⁷Aria uuriw epa wiimeya wi pris woos mua ne wi owow woos mua ne wi sira amis mua unowiya ekapep wiam fiirimemik. Wi mua teeria nain Kaunsel Maneka wia naimik. Wiam fiirimiwkin Yeesus aawep wi wiar pekapep. Pekapiwkin maakemik, “Opor makena yia maake. No Krais-ki?” Naeya maek, “Yo nia maakinen-na ni makena me naowen.”⁶⁸ Ne pun yo opora papako nia nokarinen-na, ni me kiripowen. ⁶⁹Ne aakisa Mua Muuka Mua Maneka Kekanowa Akena nain aken ekeria-pa pokap anane naap ikainon.”⁷⁰ Naeya unowiya iikirami maakemik, “No nena naap name main, no Mua Maneka Muuka-ke, naap-i?” Naeya os-ke, “Ni maiman naap, nain yos-ke.”⁷¹ Ne maemik, “Opor papako o maemik nain me wiar kema suuwiyen. I yiena kakeniw miimamik, ona kakeniw opora fain maemi Mua Maneka firekiya.”

Yeesus Pailat wiar pikiwep opora-pa wuamik
(*Matiu 27.1-2 ne 27.11-14, Mak 15.1-5, Yon 18.28-38*)

23 ¹Aria wi kaunsel unowiya iikirami Yeesus aawep anim onom maneka Pailat wiar pikiwemik. ²Pikiwep nan opora-pa wuami Pailat maakemik, “Mua fain-ke i Yuuda teeria yia peeskimeya o ookimik. Siisar takis me iweka wia maakiya, ne feenap maem-ikaiya, ‘Yo Krais-ke, saria maneka-ke,’ naap wame maiya.” ³Ne Pailat-ke Yeesus nokarek, “No mae, no wi Yuuda owow saria-ki?” Naeya maek, “Opora pepep nan maen.” ⁴Ne Pailat-ke wi pris woos mua ne wi teeria maneka wia maakek, “Yo mua fain pina-ko me wiar imenam.” ⁵Ne wi kekan-afurami faremik, “O Yuuda kame-pa emerua mua irakowa imenu naep kema wia iikirowiya. Galili-pa onoma wuak nain ekapep iuwawun feeke.”

Yeesus kiiriw Erot wiar pikiwep opora-pa wuamik

⁶Aria Pailat-ke naap miimap wia nokarek, “Mua fain Galili mua-ki?” ⁷Ae naiwkin Erot wiar sesekak, Yerusalem ekapep ikaeya. Moram Erot-ke Galili kame urufiya, ne Yeesus pun wi nain mua-ke. ⁸⁻⁹Naeya Erot o urufap kemelak, moram iiriw o maiwkin miimak nain urufinen naem-ikua-na wia, me urufam-ikua. Naapeya Yeesus maa-ko oneya wiar urufekam naep opora unowa akena nokarek. Nokarek-na opora kuisow-ko me kiripomak. ¹⁰Ne wi pris woos mua ne wi sira amis mua nan ikemik nain wadol opora unow akena mikamik. ¹¹Ne Erot-ke ona ami mua onaiya o amap-niiremik. Naap onami mia suuwowa eliw akena nain mia anian-pa wuomap nainiw Pailat wiar sesekamik. ¹²Iiriw Erot Pailat ikos wiam irewam-ikemik, ne iir nain akena kiiriw womar wiam arowamik.

Pailat-ke Yeesus nomokow moke-pa patot warowa ae naek
(Matiu 27.15-26, Mak 15.6-15, Yon 18.39–19.16)

¹³Pailat-ke wi pris woos mua, wi owow woosa mua ne emeria mua wia fareya ekapiwkin wia maakek, ¹⁴“Ni mua fain aawep pekapemi maeman, wi emeria mua irakowa imenowa wia maakem-ikua, naap maiman. O opora-pa wuaman nain niena mokoka-pa yo nokarem-na pina-ko me wiar imenam. ¹⁵Ne Erot pun naap furewap kiirw sesekeya i yiar ekapok. Ni miimeka, o pina kuisow-ko me onak, aa eliw ifakimekamik. ¹⁶Naapeya yo feenap maiyem, wi ami mua wia maakemkun sarua muutiw wariwkin yo piipuumkun ikiwinok.” [¹⁷Ne wiena sira naap wiar ikua, wi mua kooro ekap ikemik nain anane Pasowa maapora-pa Pailat-ke mua kuisow wasirkia.] ¹⁸Ne aria teeria maneka nain-ke kiriremi maemik, “O ifakimiwkin uminok, ne Barabas yia piipuumaya orainok.” ¹⁹Barabas-na feenap onak, mua papako wiamiya Rom anim onoma iiraru naep irakowa iikirowami mua kuisow ifakimeya umok, naapeya kooro-pa wuamik. ²⁰⁻²¹Ne Pailat-ke Yeesus piipuumkun ikiwinok naep nainiw wia maakek-na wia, wi unowiya faremi maemik, “Nomokow moke-pa uminok akena.” ²²O opora kuisow nain wia maakowa arow arek, “Moram, o pina kain onak? Opor pina weetak, o ifakimowa nain. Naapeya wi ami mua wia maakemkun sarua wariwkin yo piipuumkun ikiwinok.” ²³⁻²⁴Naap wia maakek-na wia, wi kekan-afuramik, nomokow moke-pa uminok naep piikirami kerew akena kirirowiwkin opora marewarep wiisiw wiokak. ²⁵Ne mua eena anim onom muuta nain irakowa imenap mua wia ifakimep kooro ekap ikua nain piipuak. Ne Yeesus wiena kookalowa wiokami ifakimuk naeya amapikiwemik.

Yeesus nomokow moke-pa patot waremik
(Matiu 27.32-44, Mak 15.21-32, Yon 19.17-27)

²⁶Aria, wi Yeesus aawep pikiwem-ikok mua oko mirowamik, unuma Saimon. Mua nain owowa Sairini, ne Yerusalem ekapem-ikua. O urufap opap Yeesus nomokow moke akuawomowa suuwamik. Ne os-ke akuawep Yeesus murarep ookam-ikua. ²⁷Emeria mua teeria maneka ookam-ikemik. Ne wi emeria papako kema samorarep kerew akena omem-ikiwemik. ²⁸Ne Yeesus kirep wia maakek, “Ni Yerusalem emeria, yo me efa omaweka. Ni niena niam omawami muuka pun wia omaweka. ²⁹Ni miimeka, ikoka epa-ko kerereya feenap maikuan, ‘Wi emeria sumarsa ne wi muuka wia kakaltowa marew, wi nain eliw kemelikuan.’ ³⁰Iir nain feenap maikuan, ‘Oo, ema mane-maneka, ni tenep oromi yia ifakimurumekan oo! Oo, ema gelemuta fain yia pipilimekan oo!’ Naap maikuan. ³¹Aakisa yo pina marewa fain efa samorimik. Ne ikoka wi mua pina onimik nain samor akena wia samorikuan.”

³²Aria wi Yeesus pikiwemi mua samora erup nain pun wia aawep pikiwemik, Yeesus mamaiya wia ifakimu naep. ³³Ikiwemi epa ara oko-pa fuunemik, epa nain unuma “I mua woos oona” naimik. Epa nan nomokow moke-pa patot waremik. Ne pina mua wiam erup nain pun patot wiaremik, oko Yeesus aken ekeria-pa wuamik ne oko asow ekeria-pa. ³⁴Ne Yeesus-ke wi opamik nain wia maek, “Oo Auwa, wi pina wiar iirare. Wi me amisarep naap efa onamik,” naap maek. Aria wi ami mua-ke naap onap-puap Yeesus mia suuwowa satu niirep wiar aawemik. ³⁵Wi emeria mua o urufam-ikawaiwkin wi woos mua nirow opora opawami maem-ikemik, “Iiriw mua oko wia naapam-ikua. Ne aakisa Mua Maneka-ke o Krai pepekimeya-na ona wame naapinok ool!” ³⁶⁻³⁷Ne wi ami mua pun o firekami wameiya ekap eka masia onakemi maakemik, “No wi Yuuda sariaiya-na nena name asipe, ne me uminan.” ³⁸Ne ami mua-ke opora feenap siisimep ona woos erekina-pa wuamik, “MUA FAIN WI YUUDA OWOW SARIA MANEKA-KE.” ³⁹Ne pina mua erup nomokow moke-pa patot wiaremik nain, oko-ke kirep Yeesus firekami maakek, “No Krai name main-i? Naap nain nena name naapami is pun yia naape.” ⁴⁰Naap maeya mua oko nain-ke miimap amukarek, “No pina oneya nefa sererimemik, nain no Mua Maneka me keker opin-i? ⁴¹I yiam erup pepeki yia ifakimiwkin umiyen, moram i sira samora onap pina aawemik. Wiisak, mua fain wia, pina-ko me onak,” naap maakek. ⁴²Ne kirep Yeesus maakek, “Yeesus, no ikoka owow iinan Saria Maneka ikok yo efa kema suuwe.” ⁴³Naeya maakek, “Yo maken akena nefa maakiyem, no ikoka kuisow yena efamiya owow eliwa-pa ikainan.”

Yeesus nomokow moke-pa umok

(Matiu 27.45-56, Mak 15.33-41, Yon 19.28-30)

⁴⁴Aria unun ama naeya ama umok. Miiw unowa iiwawun kokoma-ke muep ikaeya ikip ama arow naek. ⁴⁵Ne konim maneka tempel koor kemena-pa sererep ikua nain-ke onaiw gone-pariw perenep oromi kakawa erup arek. ⁴⁶Aria Yeesus kerew akena faremi maek, “Oo Auwa, yena ewar aakisa no wapena-pa nefar wuiyem.” Naap maemi umok. ⁴⁷Umeya ami woos mua-ke naap urufap Mua Maneka unuma fakerami maek, “Maken akena, mua fain mua eliwa-ke.” ⁴⁸Ne yakeyak o urufowa ekapep ikemik nain naap urufap kema samorarep kemanpira wiam arufami kirep ikiwemik. ⁴⁹Ne Yeesus ona womar unowa ne emeria papako Galili-pa o ookam-miok ekapep fan ikemik nain, lawisiw epasia-pa iimarep ikok naap urufam-ikemik.

Yeesus sawi napuma nomon ona-pa wuamik

(Matiu 27.57-61, Mak 15.42-47, Yon 19.38-42)

⁵⁰Aria mua oko unuma Yosep, ona owowa Arimatia, Yuudia kame-pa ikua. Mua nain kakeniw ikaiya, ne os pun Kaunsel teeria-ke. ⁵¹Wi

Kaunsel papako opora anumap Yeesus opora-pa wuamik nain eliwa me naek. O Mua Maneka miiw mua pika kemena-pa wia wuowa epa nain wiar arewap ikua. ⁵²Os-ke Yeesus sawi napuma aawep soopekam naep Pailat wiar ikiwep nokarek. ⁵³Ikiwep Pailat nokareya eliw naakek. Naeya ikiwep nomokowa-pa amaporop konim kaiw wasiep pikiwep nomon ona-pa wuak. ⁵⁴Nomon ona nain aakisa fan kuamik, ne mua-ko nan me wuowa ikemik. Ne Sabat fofa pun tiil arem-ikaeya maa saliwamik. ⁵⁵Wi emeria iiriw eena Galili piipuap Yeesus wameiya ekapemik nain Yosep muri-ookap ikiwep matmat urufamik. Ne Yeesus sawi napuma kamenap wuamik nain pun urufamik. ⁵⁶Urufap-puap kiiriw kirep owowa-pa maa tana ikin eliwa ne wel ikin eliwa aawep wuap-puamik. Moram Sabat fofa kerereya wiena sira ookami wi uuraremik.

Yeesus umep ikok iikirak

(*Matiu 28.1-10, Mak 16.1-8, Yon 20.1-10*)

24 ¹Aria Sande epa wiiwim wi emeria nain iikirap maa ikin eliwa iiriw aawep-puamik nain feekiya matmat ikiwemik. ²Ikiwep fuunep nomon omopora upep-puamik nain urufamik-na iiriw suuw-ekap-puamik. ³Wi ekap tepak ikiwemik-na Yeesus sawi napuma-ko me urufamik. ⁴Naap urufap kema unu-unowa wuam-ikawaiwkin mua wiam erup wi mamaiya-pa wiar imenaremik. Wiena mia suuwowa parin onaiya. ⁵⁻⁶Wi naap urufap kema tootonep keema muuna mikap maara miiwa-pa mikamik. Ne mua erup nain-ke wia maakemik, “Ni moram mua mokok enuma ikua nain umow epa-pa fan akupiman? O fan me ikua, iiriw iikirak! Iiriw Galili-pa ikok opora nia maakem-ikua nain kema suuweka. ⁷Naap maem-ikua, ‘Mua Muuka ikoka wi pina mua wapena-pa wiar wuiwkin nomokow moke-pa patot warikuan. Ne umep fofa arow-pa kiiriw iikirinon.’ Naap maek nain kema suuweka.” ⁸⁻⁹Ne wi Yeesus opora nain wiar kema suuwap kiiriw kirep owowa ikiwemik. Ikiwep ona teeria mua ten kuisow kuisow nain wia maakemi mua papako pun wia maakemik. ¹⁰Wi emeria nain Maria Makdala, Yoana, Yems onak Maria ne emeria papako, wis-ke ikiwep wi aposel wia maakemik. ¹¹Wia maakiwkin ewar opora-ke naep makena me wiar naemik. ¹²Ne Pita-ke iikirap matmat karuwiw ikiwok. Fuunep ineka kuep tepak mokakek-na konima muutiw nan ikua. Naap urufap os pun kiiriw kirep ekapep kema unu-unowa wuam-ikua.

Mua wiam erup Emeus ikiwem-ikok era-pa Yeesus urufamik

(*Mak 16.12-13*)

¹³Aria, fofa kuisow neeke mua wiam erup owowa Emeus naimik nain ikiwemik. Yerusalem piipuap owowa nain ikiwowa era lawisiw epasia.ⁱ

ⁱ 24.13 Ikiwowa era mail ikur okaiwi-pa erup naap.

14 Ikiwem-ikok inon maa naap imenarek nain aakun-ikim-ikemik. 15 Ne Yeesus ona wi wiar imenaremi wiamiya arep ikiwem-ikua. 16 O urufamik nain miiriramik. 17 Ne wia nokarek, “Ni niam erup maa mauwa aakun-ikim-ikaiman?” Naap wia nokareya pasiriw iimarep ikemik. 18 Mua oko unuma Kliopas, os-ke maakek, “Inon maa imenarek nain no naisow me amisarep yia nokarin-i?” 19 Naeya maek, “Maa mauwa-ke imenarek?” Ne maakemik, “Aa-na Nasaret mua Yeesus wiar imenarek. O profet-ke, Mua Maneka mokoka-pa uuwow maneka onak ne opor eliwa wia wafuram-ikomak. Ne wi emeria mua pun sira wiar urufap eliwa naemik. 20 Naap uuwam-ikaeya o uminok naep wi pris woos mua ne yiena owow woos mua-ke opap Rom anim onoma wapena-pa wiar wuamik. Ne wis-ke nomokow moke-pa patot waremik. 21 I iiriw feenap maem-ikemik, os-ke i Isrel wi iiwua tepak-pa wiar ikemkun yia iirarinon. Naemik-na weetak, o umok. Ne maa nain imenarek nain aakisa fofa arow arek. 22-23 I aakisa yiena teeria emeria papako-ke maiwkin soranemik. Wi uuriw akena matmat ikiwemik-na Yeesus sawi napuma nan me ikua. Ne kiiriw ekapep feenap maemik, ‘Wi ensel-ke yiar imenarep yia maakemik, “O iiriw iikirak,” ’ naap yia maakemik. 24 Naap maiwkin mua papako matmat ikiwemik-na wis pun naap urufamik. Mua makena ona me urufamik.”

25 Ne Yeesus-ke wia maakek, “Ni niam erup kema marew akena! Opor unowa iiriw wi profet maemik nain ni baliwep kema suuwap me wiar opaman. 26 Ni opor maneka feenap ikua nain me amisareman-i? ‘Krais kiikir sirirowa aawep ikoka parin maneka-pa mua unumiya ikainon,’ ni nain me kema suuwiman-i?” 27 Nain wia maakemi Moses ne wi profet unowa opora-pa onoma wuami Mua Maneka opora unowa o maemi maek nain wia ookomak. 28-29 Aria wi aakun-ikiwep Emeus fuunep owowa nomakekam naep onam-ikaeya asipami maakemik, “Aa, ama orok, lawisiw akena kokomarinon. I yiokap feeke yiar ine.” Naeya wi wiokak. 30 Nan ikok maa enow epa-pa Yeesus wiamiya pokap emer ikowa aawep Mua Maneka sira eliwa naakep wu-wuepap wienakek. 31 Naap oneya mokoka melinaremi amisaremik, faa Yeesus-ke naemik. O naap onap-puami mesenalek. 32 Wi kiiriw me urufap wi-wieniwi maem-ikemik, “Naapeya i era-pa ekapem-ikemkun os-ke yiamiya aakunemi Mua Maneka opora ariman yia wuomaya kema-ke yiar iikirak!” 33 Naap aakunemi ewur kuisow iikirami kiiriw kirep Yerusalem ikiwemik. Ikiwep ona teeria ten kuisow kuisow wi mua papako wiamiya ikaiwkin ikip wiar fuunemik. 34 Fuuniwkin wia maakemik, “Maken akena, yiena Maneka kiiriw iikirak! Saimon pun wiar imenareya urufak!” 35 Naeya wiam erup pun era-pa maa imenarek nain ne emer ikowa wia wuepomaya paayaremik nain wia nanaromamik.

Yeesus ona teeria wiar imenarek
(*Matiu 28.16-20, Mak 16.14-18, Yon 20.19-23*)

36 Wi nain aakunem-ikaiwkin Yeesus ona gone-pa wiar imenaremi wia maakek, “Ni kema sonom eliwa ikeka.” 37 Wiar imenareya wi kema

tootonep kema unu-unowa wuami mua kukusa-ke naemik. ³⁸Naeya wia maakek, “Ni moram kema unu-unowa wuiman? ³⁹Yo wapena ne merena efar urufeka, faa yos-ke. Yo efa tiimap fureweka, moram mua kukusa-na mia oposia, oona marew ikua.” ⁴⁰Naap maemi ona wapena, merena wia ofakowak. ⁴¹Wi naap urufap manek akena kemelamik, nain makena-ke me naemik. Ne wia maakek, “Ni maa enowa-ko niar ikua-i?” ⁴²⁻⁴³Naeya mera ikowa kakawa iwep urufam-ikaiwkin wiar aawep enek.

⁴⁴Neemi wia maakek, “Yo maa unowa fain iiriw niamiya ikok nia maakem-ikem, opor unowa Moses ne wi profet, ne wi somek buk siisimemik nain yo efa maemi siisimemik nain makena imenarowa-ke.” ⁴⁵Naap maemi wi kema wia fookeya Mua Maneka opor unowa nain wiar amisaremik. ⁴⁶Ne wia maakek, “Mua Maneka opora feenap ikua, Kraisi sirirowa maneka aawep uminon, ne fofa arow-pa iikirinon. ⁴⁷⁻⁴⁸Ni miiw unowa ikiwep yo unuma-pa wia maakiwkin kema kiruk. Kema kiriwkin Mua Maneka-ke pina wiar iirarinon. Uuwowa nain Yerusalem-pa onoma wuami maa unowa urufaman nain wia maakem-miaweka. ⁴⁹Yena Auwa maa nia sesekomowa maek nain ikoka yena nia sesekominen. Naapeya ni ewur me ikiweka, feek ikaiwkin Mua Maneka kekanowa niar oreya o kekanowa onaiya ikiweka.”

Mua Maneka-ke Yeesus aawep iinan owowa purupok
(*Mak 16.19-20, Aposel 1.9-12*)

⁵⁰Ne aria Yeesus-ke wia aawep Betani wia pikiwep nan ona wapena fakerap Mua Maneka farep nokarek, baliwep wia wuinok naep. ⁵¹Naap onam-ikaeya Mua Maneka-ke aawep owow iinan purupok. ⁵²Ne wi keema muuna mikap lotu onap-puap kemelami kiiriw kirep Yerusalem ekapemik. ⁵³Nan ikok anane tempel kooro ikiwep Mua Maneka maemi unuma fakeram-ikemik.